

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20
korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23.
Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Iparfelügyelőink tevékenysége az 1911. évben.

Irta: Hlavács Kornél, miniszteri titkár, bíró.

A magyar szociálpolitikának rendelkezésére álló szerény adatok közül magasan kiemelkedik fontosságával a munkásbiztosító pénztárak évi jelentése mellett a magyar iparfelügyelők működéséről szóló évi jelentés, amely az utóbbi években megnövekedett őszinteségében és így értékes, biztos forrás azok számára, akik munkásvédelmi kérdésekkel hivatásuknál fogva, vagy pedig nemes passzióból foglalkoznak.

Az 1911. évi jelentés nemcsak külalakjánál fogva tekintélyes, hanem gazdag tartalma folytán értékes szakirodalmi esemény is. Növelik becsét azok a tanulságos részletek, amelyek munkásvédelmünk már soká nem halasztható törvényes rendezése alkalmával és különösen az üzemi óvó-rendszabályok összeállítása folyamán hasznos szolgálatokat fognak tenni.

Az iparfelügyelők évi működésének vizsgálatánál azonnal szembeötlő, hogy a gyárvizsgálatok száma jelentékenyen megnövekedett, ellenben a kazánrendőri vizsgálatok száma, ha nem is jelentékenyen, de némileg csökkent. Amennyire örvendetes a gyárvizsgálatok számának növekedése, annyira nem aggodalmat keltő az a visszaesés, amelyet a kazánrendőri szolgálat terén az iparfelügyelői jelentések nyomán észlelhetünk. A gőzkazánok, gőztartók és a gőzfogók, valamint a túlhevítő víznyomási próbájú belső szerkezetek megvizsgálását és ellenőrzési szemléit ugyanis az 1911. évtől kezdve az Országos Gőzkazán Vizsgáló Egyesület végzi a rendelkezésére álló műszaki tisztviselőkkel. Az iparfelügyelői kar tehermentesítése szempontjából ez igen nagy fontosságú és eredménye már jelentkezik az egyes kerületi iparfelügyelők szépen átgondolt, nagy szeretettel készült jelentéseiben. A megvizsgált 10.645 ipartelepen összesen 367.544 munkást találtak. Az iparfelügyelet alá tartozó összes telepek száma 13.794 és a felügyelet alá vont alkalmazottak száma 437.813. Az összes telepek tehát még nem kerültek megvizsgálás alá. Megszemléletlenül maradt 3.149 ipartelep 70.269 alkalmazottal.

Az év folyamán összesen 18.220 intézkedést tettek. Ezek közül 4.364 az iparegészségügyet szolgálta, 8.710 balesetvédelmi szabálytalanságok megszüntetésére irányult, 3.558 iparrendészeti szabálytalanságot kívánt orvosolni, végül 1.588 egyéb intézkedést gyakorolt.

Az elsőfokú iparhatóságok 2.273 telepengedélyezési tárgyalásra hívták meg az iparfelügyelőket, akik 596 tárgyaláson személyesen résztvettek

Continental Pneumatik

legjobb gyártmány kerékpárok, hirtők és automobilonok kerekai részére.

ÖSTERREICHISCH-AMERIKANISCHE GUMMIFABR. A.-G.
WIEN, XIII., BREITENSEE.

Raktár Budapestben:

DÉRY GYULÁNAL,
VI. ker., Révay-utca 6. szám.

ALAPITTATOTT 1856. ■ TELEFON 958.

FISCHER PÉTER ÉS TÁRSA
RÉSZV.-TÁRS. BUDAPEST.

Főüzlet és gyár:

IV., Kossuth Lajos-utca 6.

Ajánlják saját készítményű orvosi műszer, sérvkötő, haskötő, müláb, műkar, támgép és a betegápoláshoz szükséges összes gyártmányaikat. □

Előnyös árak. Pontos kiszolgálás.

Árjegyzék kívánatra ingyen.

„TUBERIN“

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyermek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal. sulfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2.50 kor. — Egyleteknek 1.60 kor.

Főraktár:

SZENT HERMINA GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, VII. KERÜLET THOKOLY-UT 28. SZÁM.

Modern transmissiók

sajtolt acéllemezből

200%-kal erősebb

és
50%-kal könnyebb

mint az öntöttvas transmissiók.

Tartós, könnyű, olcsó, állandóan raktáron

Kell Jenő Budapest
VI., Gyár-utca 26.

Dr. PAJOR-

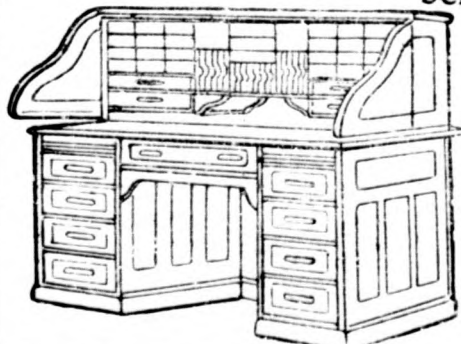
szanatorium és
vízgyógyintézet

BUDAPEST,
VAS-UTCA 17. SZ.

A POSTYÉNI ISZAP
FŐRAKTÁRA.

REDŐNYÖS

és lapos íróasztalok. Íratszekrények. Kártyanyilvántartás. Teljes intézeti berendezések.

Elsőrendű minőség!

Szolid árak;

Hirsch és Társa

Budapest,

V., Alkotmány-utca 19.

„REGNA“ a jelenkor legteké-

tesebb írógépe. Országszerte díjmentes bemutatás. — Pénz-, könyv- és okmány-szekrények.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20
korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23.
Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Iparfelügyelőink tevékenysége az 1911. évben.

Irta: Hlavács Kornél, miniszteri titkár, bíró.

A magyar szociálpolitikának rendelkezésére álló szerény adatok közül magasan kiemelkedik fontosságával a munkásbiztosító pénztárak évi jelentése mellett a magyar iparfelügyelők működéséről szóló évi jelentés, amely az utóbbi években megnövekedett őszinteségében és így értékes, biztos forrás azok számára, akik munkásvédelmi kérdésekkel hivatásuknál fogva, vagy pedig nemes passzióból foglalkoznak.

Az 1911. évi jelentés nemcsak külalakjánál fogva tekintélyes, hanem gazdag tartalma folytán értékes szakirodalmi esemény is. Növelik becsét azok a tanulságos részletek, amelyek munkásvédelmünk már soká nem halasztható törvényes rendezése alkalmával és különösen az üzemi óvó-rendszabályok összeállítása folyamán hasznos szolgáltatásokat fognak tenni.

Az iparfelügyelők évi működésének vizsgálatánál azonnal szembeötlik, hogy a gyárvizsgálatok száma jelentékenyen megnövekedett, ellenben a kazánrendőri vizsgálatok száma, ha nem is jelentékenyen, de némileg csökkent. Amennyire örvendetes a gyárvizsgálatok számának növekedése, annyira nem aggodalmat keltő az a visszaesés, amelyet a kazánrendőri szolgálat terén az iparfelügyelői jelentések nyomán észlelhetünk. A gőzkazánok, gőztartók és a gőzfogók, valamint a túlhevítő víznyomási próbájú belső szerkezetek megvizsgálását és ellenőrzési szemléit ugyanis az 1911. évtől kezdve az Országos Gőzkazán Vizsgáló Egyesület végzi a rendelkezésére álló műszaki tisztviselőkkel. Az iparfelügyelői kar tehermentesítése szempontjából ez igen nagy fontosságú és eredménye már jelentkezik az egyes kerületi iparfelügyelők szépen átgondolt, nagy szeretettel készült jelentéseiben. A megvizsgált 10.645 ipartelegen összesen 367.544 munkást találtak. Az iparfelügyelet alá tartozó összes telepek száma 13.794 és a felügyelet alá vont alkalmazottak száma 437.813. Az összes telepek tehát még nem kerültek megvizsgálás alá. Megszemléletlenül maradt 3.149 ipar-telep 70.269 alkalmazottal.

Az év folyamán összesen 18.220 intézkedést tettek. Ezek közül 4.364 az iparegészségügyet szolgálta, 8.710 balesetvédelmi szabálytalanságok megszüntetésére irányult, 3.558 iparrendészeti szabálytalanságot kívánt orvosolni, végül 1.588 egyéb intézkedést gyakorolt.

Az elsőfokú iparhatóságok 2.273 telepengedélyezési tárgyalásra hívták meg az iparfelügyelőket, akik 596 tárgyaláson személyesen résztvettek

és 1.498 esetben írásbeli szakvéleményt adtak. Az engedélyezett telepek közül az iparfelügyelők tudomása szerint 1.813 telep tényleg létesült is. E megvalósult alapítások közül 609 az élelmezési és élvezeti cikkek iparcsoportjába tartozó, 518 fa- és csontipari-, 317 kő-, föld-, agyag- és üvegipari-, 136 vegyészeti-, 55 gépgyártási-, 34 bőr-, sörté-, szőr-, viaszos-vászon és ruggyantaipari-, 22 vas- és fémipari-, 16 fonó- és szövőipari-, 9 építőipari-, 6 papirosipari-, 4 ruházatiipari-, 3 sokszorosító- és műipari-, végül 84 egyéb és határozatlan megjelölésű ipari telep volt.

Az ipar fejlődésének mérvére ezekből az adatokból biztos következtetéseket még nem vonhatunk, mert nem hasonlíthatjuk össze az előző évi adatokkal. Az 1910. évi jelentésben ugyanis a tényleg létesült ipartelepek számát nem adták meg, továbbá a jelentésekből hiányoznak a létesült ipartelepek várható termelési adatai is. Annyit megállapíthatunk, hogy az 1911. évben 340-nel több telep-engedélyt kértek, mint az előző évben. Az új telepeken foglalkoztatott munkások számára nézve felvilágosítást a jelentésben nem találhatunk.

Az év folyamán 1.044 balesetvizsgálati tárgyaláson vettek részt az iparfelügyelők és így mindegyikükre átlag mindössze 15 tárgyalás jutott. Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár évi jelentése szerint az év folyamán 40.362 baleset történt, tehát az iparfelügyelők még mindig igen sok tanulságról mondanak le, amikor a balesetvizsgálatok legnagyobb részén részt nem vesznek.

A főfelügyelői jelentés szerint a kő- és agyagbányákban előfordult sok és súlyos baleset folytán a felügyelet szigorítására is vonatkozó óvórendszabályokat terveztek és ezen óvórendszabályok már a közel jövőben életbe is fognak lépni. A főfelügyelő a balesetekkel kapcsolatban egyúttal azt javasolja, hogy a faipari telepekre is állapíttassanak meg óvórendszabályok, amelyekben a fiatal munkásoknak foglalkoztatása körül észlelt sok szabálytalanság korlátozása végett a 16 éven alúli munkások foglalkoztatását a motórikus erővel hajtott faipari gépek mellett el kellene tiltani.

A munkásbiztosításról szóló fejezetben a főfelügyelő megemlíti, hogy a hatóságok működése nem mindenütt felelt meg a törvény intencióinak. Még Budapesten is akadt olyan előljáróság, amely a járulékokra történt szabálytalan bérlevonásokat a munkás magánérdekű ügyének tartotta s az iparfelügyelő által ezek megszüntetésére kívánt intézkedések végrehajtását megtagadta és az eljárást a kerületi munkásbetegsegélyző pénztárra akarta áthárítani. A kerületi előljáróság, úgy látszik, még azt sem tudta, hogy 1907. évi július hó 1-je óta Magyarországon már nem kerületi betegsegélyző, hanem Munkásbiztosító Pénztárak működnek.

A munkásbiztosító pénztárak orvosai ellen is merültek fel a vizsgálatok alkalmával panaszok. Nemcsak nagy az orvoshiány, hanem »az orvosi kezelés felületes is.«

A munkások bejelentése körül némi javulást észleltek az iparfelügyelők, csak a fakitermelő vállalatok nem akarnak e kötelezettségeiknek eleget tenni. Az egyik iparfelügyelői kerületben a fakitermelő vállalatoknál alkalmazott munkások 30%-át nem jelentették be a kerületi munkásbiztosító pénztárba.

Az egészségre ártalmas befolyások kiküszöbölésére tett 4.363 intézkedés legnagyobb része az élelmezési és élvezeti cikkek gyártásával foglalkozó telepeken volt szükséges. Az összes intézkedések 33%-a, vagyis 1.446 intézkedés ezen iparágba tartozó üzemekben történt. A kő-, föld-, agyag- és üvegipar-telepeken 762, a fa- és csontipari üzemekben 483, a sokszorosító és műipari intézetekben 402, a gépgyárakban 251, a vas- és fémiparhoz tartozó műhelyekben 248, a vegyészeti gyárakban 245, és a fonó- és szövőipari telepeken 201 egészségügyi intézkedés volt szükséges.

A megvizsgált gyárak számát tekintve, egy-egy gyárra legtöbb egészségügyi intézkedés esett a vegyészeti iparban. Csökkenő arányszámmal következnek azután egymásután a papirosipar, kő-, föld-, agyag- és üvepipar, sokszorosító és műipar stb.

Az egészségügyi intézkedések közül 810 kötszerek beszerzésére, 452 fiatalmunkások törvénytelen foglalkoztatása ellen, 294 a munkáslakások szellőztetése, tisztántartása és általános egészségi viszonyainak javítására, 272 a munkahelyiségek általános tisztaságának növelésére, 197 a szellőztetés javítására, 193 megégés, leforrázás és a sugárzó hő ellen fokozatosabb védekezésre, 192 ártalmas gőzök, füst és mérgező por eltávolítására, 183 padozatok javítására, 154 a munkahelyiségekben való meghalás eltüntetésére, 152 az üzem közben fejlődő por elterjedését gátló berendezések és intézkedések megtételére, 144 a természetes és mesterséges világítás megjavítására irányult.

A táblázatban felsorolt egészségügyi intézkedések között legkevesebb jutott az első segélynyújtásra való oktatás rovatába, amelyben mindössze 9 intézkedés szerepel. Ebből is hatot a miskolci iparfelügyelő foglalt le magának. Feltűnő kevés intézkedés történt továbbá a fürdők létesítése érdekében. Az ország területén mindössze 11 telepen találták szükségesnek az iparfelügyelők ezen irányban közbelépni. Kárpótlásul azonban 140 telepen mosdóberendezés létesítését rendelték el.

Bővebben foglalkozik az ipari főfelügyelő jelentése a fiatalmunkások védelmével is és ebben az irányban több értékes intézkedésről ad részletesen számot. Reméljük, utoljára emlékezett meg a jelentés a sárga foszforos gyufagyárakban történt intézkedésekről. Az iparfelügyelők csak igen kevés foszfor-nekrózis esetről értesültek, amit csak annak lehet tulajdonítani, hogy az iparfelügyelők és a munkásbiztosító pénztárak között nincsen meg a kellő együttműködés.

Ha az egészségügyi intézkedéseket az előző évben tett hasonló intézkedésekhez hasonlítjuk, kiderül, hogy e téren határozott visszaesés volt. Az előző évben ugyanis dacára annak, hogy kevesebb gyárat vizsgáltak meg, mégis 395 egészségügyi intézkedéssel többet rendeltek el. Ha ez a csökkenés azt jelenti, hogy a tett intézkedések következtében az ipartelepek egészségügyi viszonyai megjavultak, úgy az mindenesetre igen örvendetes volna. Erre azonban a jelentésben egyelőre utalást nem találtunk.

A munkásjóléti intézményről szóló adatok az előző évhez képest aránylag szép haladást mutatnak. A 13.232 ipartelep közül 4.149 telepen kaptak egyes munkáscsaládok, összesen 30.037 család lakást, továbbá 1.937 telepen összesen 26.343 munkás kapott hálóhelyiséget. Földhaszonélvezetben 501 telepen 8.482 munkás részesedett. Tűzifával és világítással 3.102 telepen 62.311 munkást láttak el. Kantin és étkező helyiség 351 telepen 107.675 munkásnak állott rendelkezésére. Fürdésre, vagy mosdásra 360 üzemben adtak 90.381 munkásnak alkalmat. Fogyasztási szövetkezet útján 66 ipartelepen 33.707 munkás szerezhette be a szükségleteinek fedezésére szolgáló élelmiszereket és gondoskodhatott ruházatáról. Takarékegyesület csak 14 telepen volt. A megtakarított összegekről a jelentés nem emlékezik meg. Gyári orvos 277 telepen felügyelt 103.507 munkás egészségére. A betegek ápolására kórház állott rendelkezésre 203 gyárban, összesen 934 fekvőhelylyel. E gyárakban foglalkoztatott összes munkások száma 83.905 volt. A munkások gyermekeinek iskolai kötelezettségét 118 ipartelepen iparkodtak megkönnyíteni, ahol is összesen 34.440 munkás foglalkozott. Kisdédóvó mindössze 29 telepen volt 12.501 munkás gyermeke számára. Csecsemővédő intézetekről a főfelügyelő táblázata még nem emlékezik meg, holott egyes gyárakkal kapcsolatban már ilyenek is vannak az országban és nem ártana az érdeklődés ébrentartása szempontjából a táblázatot a megfelelő rovattal kiegészíteni. Munkáskör és kaszinó 57

telepen volt, 30.804 munkás számára. Könyvtár csak 50 gyár munkásainak állott rendelkezésre, holott igen jól tudjuk, hogy az egészségügyi és balesetvédelmi szempontból is igen fontos egyéni kvalitás növelésére a könyvtárak igen hathatós eszközt szolgáltatnak.

Ha a munkásjóléti intézmények állapotáról kimerítőbb képet kívánunk alkotni, igen jó szolgálatot tesz a jelentés XCIX. oldalán található kimutatás, amely a jóléti intézményeket iparcsoportonként rendezve tünteti fel. A foglalkoztatott munkások számához képest a legtöbb család kapott lakást a kő-, föld-, agyag- és üvegiparban. Nagy kár, hogy ezen iparcsoport megemlézésére azonnal szemünk előtt állanak a téglagyárak primitív munkáslakásai, amelyek nagy számukkal az általános nivót lerontják. A legtöbb kátrin is ezen ipartelepeken található. A kétes értékű jóléti intézmények tehát ezen iparcsoportban dominálnak. Fürdő- és mosdóhelyiség e telepeken a legkevesebb van. A tisztálkodás lehetősége szempontjából a gépgyártás vezet. 57 telepen 21.314 munkás számára volt fürdő-, vagy mosdóhelyiség. Ami az összes munkások számához képest a többi iparcsoportban levő állapotokhoz hasonlítva igen kedvező. Az orvosi szolgálat is a gépgyártáshoz tartozó üzemekben volt a legintenzívebb.

A főfelügyelő jelentése szerint a pozsonyi iparfelügyelői kerületben tapasztalható örvendetes haladás a munkásjóléti intézmények terén. Különösen nagy számban épültek munkáslakások, amelyeket részben a gyárosok, részben pedig egy pozsonyi építőipari cég kezdeményeztek. Az ott épült munkás lakóházak főbb típusait a jelentés fényképekben és rajzokban is bemutatja. A munkások e házakban havi 27 koronáért kapnak lakást, amely összeg fejében a ház 15 év elteltével tehermentesen az ő tulajdonukba megy át. Külön megemlíti a főfelügyelő jelentése, a Stollwerck-féle csokoládé-gyár »követésreméltó munkásjóléti intézményeit«, továbbá munkásválasztmány intézményét, amely a munkaadó és a munkások között felmerült félreértéseket sikerrel oszlatja el és a munkások óhajait, panaszait a gyáros céggel egyetértésben közmegelekedésre orvosolja.

Magyarország ágyúgyárának leendő székhelyén, Győrött is örvendetes fejlődnek a munkásjólét emelésére irányuló intézmények. Csecsemőotthon, munkássegélyalap, 450 munkást befogadó otthon, fiatal leányokat ipari munkára nevelő intézet és tanoncotthon építéséről számol be az iparfelügyelő.

Az ország gőzkazánjainak száma az 1911. évben éppen úgy, mint a megelőző évben 1.038 darabbal szaporodott. Az összes kazánok száma az év végén 34.746 volt. Ipari célokat szolgált 11.436. Gazdasági célra alkalmaztak 21.284 és egyéb célokra 2.026 gőzkazánt. Gőzkazánrobbanás az év folyamán 3 helyen történt. A kassai, a szabadkai és a nyitrai felügyelői kerületben. Kazánrendőri kihágást 177 gőzkazántulajdonos követett el és 649 helyen kellett más szabálytalanságok miatti kazánrendőri intézkedést tenni. Összesen 210 gőzkazán üzemét kellett beszüntetni. Az előző évi jelentés szerint e téren haladás tapasztalható, mert az 1910. évben a biztonsági szelepek leékelése és egyéb okok folytán 310 kazán üzemét kellett beszüntetni.

Az építkezések vizsgálatáról szóló fejezetben az ipari főfelügyelő aggodalmának ad kifejezést aziránt, vajjon az építkezések vizsgálata szerint az állapotokat javítani fogja-e az, ha a vidéken szervezett két főfelügyelőség mellé egy-egy építész-iparfelügyelőt rendelnek ki. Az építkezések 60—70%-a a főfelügyelő szerint Budapesten, vagy annak környékén van, így inkább a budapesti személyzetnek szaporítására volna szükség annál is inkább, mert a vidéki építkezések kisebb méreteik folytán úgysem oly nagyon veszélyesek. Az év folyamán 404 építkezés vizsgáltatott meg és pedig 19 földszintes, 91 egyemeletes, 82 kétemeletes, 60 háromemeletes, 76 négyemeletes, 67 ötemeletes és 9 épületcsoport. A megvizsgált építke-

zéseken összesen 30.268 munkást alkalmaztak. Az építkezések vizsgálata alkalmával 576 intézkedést kellett tenni: 153 telepen nem volt munkarend, 50 építkezésnél a járdákat korlátokkal kellett felszerelni, 51 helyen a padlógerendák és bakállványok korhadt fából voltak, 35 állvány gyöngye, rossz, elhanyagolt állapotban volt, vagy hiányosan volt bekötve, 3 épületen az emeletsorok, pince és egyéb nyílások befedése iránt kellett intézkedni, 30 helyen más okból kellett a lezuhanás ellen védőintézkedéseket tenni, 20 állvány túlságosan meg volt terhelve, 10 építkezést pedig tűzveszélyesen világítottak meg stb.

A m. kir. államkincstár ipari telepeinek vizsgálatát az iparfelügyelői törvény rendelkezése alapján tudvalevőleg a pénzügyminiszter saját közegeivel végezteti. E vizsgálatokról szóló adatok összesítve bekerülnek ugyan az iparfelügyelők jelentésébe, azonban pontosabb betekintést és a munkásvédelmi, valamint a munkásjóléti intézmények ottani állapotáról tiszta képet alkotni nem lehet. Összesen 31 kincstári telep vizsgálatának adatait tartalmazza az a szűkszavú táblázat, amely az iparfelügyelői jelentésben rendelkezésünkre áll. E telepeken alkalmazott munkások száma 37.137 volt, akik között 1.893 16 éven aluli és 18.626 női munkás volt.

Az iparfelügyelői jelentés részletes bírálatával e Szemle hasábjain még lesz alkalmam foglalkozni.

A munkásvédelem a Németbirodalomban.

A »Munkásügyi Szemle« számára írta: **Hartmann Konrád dr.**

Ing. h. c., a német birodalmi biztosítási hivatal tanácselnöke, a berlini kir. technikai főiskola tiszteletbeli tanára, cs. titkos kormánytanácsos.

(Befejező közlemény.)

Az ipari betegségekkel szemben folytatott küzdelemben különösen a császári egészségügyi hivatal és a kiváló medikusok és higienikusok kutatásai által támogatott állami iparfelügyelet volt az úttörő.

A munkásvédelem nagyobb fontosságot nyert a balesetbiztosítási törvények behozatalával, amelyeknek egyúttal nagy fejlődését is köszönheti. A balesetek következtében megsérültek, vagy a halálos esetekben a kártalanítandó hátramaradtak kárának megtérítése ugyanis kizárólag a munkaadók kötelességévé válik. A munkaadó érdeke tehát — emberi kötelességeitől egészen eltekintve — a balesetek számát és ezzel együtt a baleseti költségek nagyságát lehetőleg csökkenteni. Ezen érdeket kívánta szolgálni a törvényhozás, amidőn a szakszövetkezeteknek, amelyekhez e munkaadók tartoznak, megadta a jogot arra, hogy kötelező óvórendszabályokat írthassanak elő, amelyeket a szövetkezeti tagoknak üzemük berendezése alkalmával be kell tartani és amelyek egyúttal a biztosított személyek magatartását az üzemekben kötelezően előírják.

Ezen jogával él mind a 66 ipari és 48 mezőgazdasági szakszövetkezet közül is negyvenhárom. Rendelkezéseiket ezen irányban megtették továbbá a hadi és a tengerészeti, továbbá a vasuti és postakincstári üzemek vezetői is. Az óvórendszabályok az évek folyamán kiegészítettek és a tapasztalatoknak megfelelően kijavítottak.

Az óvóintézkedések egységes keresztülvitele érdekében, továbbá a félreértések elkerülésére a német szakszövetkezetek köteleke az 1896. év folyamán a birodalmi biztosítási hivatallal együttesen minta-óvórendszabályokat bocsátott ki, amelyek a gyakorlatban előforduló üzemi berendezéseket és munkafolyamatokat legnagyobbbrészt felölelik. E minta-óvórendszabályokhoz alkalmazkodott az évek folyamán valamennyi szakszövetkezet óvórendszabálya.

Az ipar gyors fejlődése következtében azonban ezen óvórendszabályok is javításra szorultak, miért is az elmúlt évben újra átdolgoztattak és az időközben szükségesnek mutatkozott irányban (pl. az elektromos berendezésekre) kiterjesztettek. A birodalmi biztosítási hivatal és egyes kormányok ezen munkálatoknál résztvettek és tapasztalataikat rendelkezésre bocsátották.

Hogy a balesetelhárításra irányuló gondoskodás a birodalmi munkásbiztosítási hivatal és az ipari szakszövetkezetek együttműködése folytán mennyire fejlődött, azt mutatja a német szakszövetkezetek 25 éves jubileuma alkalmával kiadott emlékirat, amelyet »Balesetelhárítás és üzembiztonság« címen Hartmann és Schlesinger írt meg.

Ezen emlékirat volt első gyümölcse annak a 177.500 márkás alapítványnak, amelyet a szakszövetkezetek Ő császári felségének, II. Vilmos uralkodónak és Augusztá Viktória császárnénak és királynénak ezüst menyegzője alkalmával tettek a munkások életének és egészségének védelmére és általában a balesetek elhárítására szolgáló találmányok és munkálatok jutalmazására.

A munkásvédelmi törekvések első idejében a műszaki tudományok e téren a várakozás álláspontjára helyezkedtek, mert a munkásvédelem gazdasági fontosságát egyelőre föl nem ismerték. Általában megelégedtek azzal, hogy a gépeknek szemsértően veszélyes részeit szekrényekkel, burkolatokkal és rácsokkal vették körül, hogy a munkás rendes tevékenysége közben azokkal érintkezésbe ne juthasson. Lassankint azonban a műszaki tudományoknak egészen új ága fejlődött ki, mert az egyre jobban jelentkező igényeknek minél gyakorlatibb megoldással eleget kellett tenni. Az ipar és a technika hirtelen fejlődésével újabb veszélyek mutatkoztak, azonban egyúttal ugyancsak az ipar és a technika megadták az eszközöket ezen veszélyek legyőzésére is. A munkásvédelmi technika igen nagy fejlődésen ment át. Mindinkább győzedelmeskedik az a cél, hogy az üzemi berendezések úgy szerkesztessenek, hogy már az építkezés és a berendezés használati módja és minősége biztosítsa a munkások életét és egészségét a veszélyekkel szemben és ne kelljen utólagosan odaillesztett óvóeszközöket alkalmazni.

Az óvóeszköz céljának csak úgy felel meg, ha hatása a munkás akaratától független; a balesetelhárításnak és az egészség védelmének kifogástalannak kell lenni akkor is, ha a munkás vigyázatlanul, vagy ügyetlenül végzi teendőjét. Az utolsó években igen sok szellemes berendezés került napvilágra, amely a munkát a munkásnak közreműködése nélkül veszélytelenebbé teszi, úgy, hogy ma már nem ezen eszközök szaporítása és új találmányok kigondolása, hanem a lehetőleg általános elterjesztése és használata kívánatos.

Az üzemi berendezések gyártásánál egyre jobban figyelembe veszik a balesetelhárítás kívánalmait, úgy, hogy az üzemi berendezéssel egyúttal már az óvóberendezések is együtt szállíttatnak.

Ez az út vezet legbiztosabban a célhoz és ezért a szakszövetkezetek jelentékeny munkásságot fejtenek ki, befolyásolják a gépgyártást, hogy a védelmi technika kívánásait már a gépek szerkesztésénél figyelembe vegye.

A munkásvédelmi intézkedések megvalósítását csak kielégítő intenzív felügyelet útján érhetjük el. Németországban erre különböző szervek hivatottak.

Az 1891. évi ipartörvénynek munkásvédelmi intézkedéseit a rendes rendőrhatalóságok mellett, vagy pedig kizárólagos joggal az egyes országok kormányai által kinevezett hivatalnokok ellenőrzik. Ezzel az állami iparfelügyeleti intézmény, amely Poroszországban már előbb is megvolt, az egész Németbirodalomban kötelezővé vált. Az évek folyamán ezen ellen-

őrző intézmény állandóan bővült és mostanában kereken 360 állami felügyelő, úgymint: ipari tanácsos, iparfelügyelő, segédfelügyelő és előadó működik. Az építkezések felügyeletét ezenkívül az építésrendőri hatóságok, a bányaműveket pedig a bányahatóságok hivatalnokai látják el.

A szakszövetkezeteknek is megadatott a jog arra, hogy az általuk kibocsátott baleseti óvórendszabályok keresztülvitelét az egyes üzemekben saját technikai képzettségű tisztviselőikkel maguk ellenőrizhessék. E felügyeleti szerv az évek folyamán igen kedvezően alakult ki. Az ipari szakszövetkezetek ma már háromszázhetvenöt felügyelő hivatalnokot alkalmaznak. A mezőgazdasági szakszövetkezetek, amelyek a balesetelhárítás terén legnagyobb részben csak igen rövid idő óta működnek, ma még legtöbbször a rendőrhatalóságok hivatalnokai útján felügyelik az egyes üzemeket. Miután azonban annak előnye mindinkább mutatkozik, e szakszövetkezetek is egyre jobban alkalmaznak külön felügyelő hivatalnokokat.

E különböző felügyeleti és ellenőrző szervek megnyugtató eredménnyel dolgoznak egymás mellett és kiegészítik egymás tevékenységét a munkásvédelem érvényre juttatása terén. Az egyes üzemek túlságos gyakori felügyeletétől és ezzel szükségtelen zaklatástól már azért sem kell tartani, mert a felügyelő hivatalnokok összes száma az ellenőrzendő üzemek számával a tapasztalat szerint helyes arányban áll, és inkább a hivatalnokszaporítására, mint ezek számának redukálására volna szükség.

Az óvó-rendszabályok általánosságban csak azt jelölik meg, hogy a munkásvédelem érdekében mily intézkedést kell tenni. Csak kivételesen lehet a szabályokban pontosan előírni azt, hogy az óvó-berendezés milyen legyen. Az üzemtulajdonosoknak és az óvóberendezések előállításával foglalkozóknak be kell tehát mutatni azokat a követésre méltó példákat, amelyek az egyes üzemekkel szemben támasztható követelményeknek eleget tesznek. Erre különböző út és mód kínálkozik.

A munkásvédelmi technika irodalma az utolsó években öröndetesen fejlődött. Megjelentek művek, amelyek a védelem egész területére kiterjednek, és olyanok is, amelyek csak egyes részeket karolnak fel. A tulajdonképpeni szakfolyóiratokon¹⁾ kívül számos más irányú szakfolyóirat is hoz értékes közleményeket.

A szakszövetkezetek nagyobb része hivatalos közlönyében, vagy külön iratokban hozza tudomására a szövetkezeti tagoknak azokat a bevált óvóeszközöket és intézkedéseket, amelyek beszerzésére és alkalmazására figyelmüket felhívni kívánják. A német ellenőrző mérnökök egyesülete számos iratban tárgyalja a balesetelhárítási technika egyes fontosabb ágait. A munkásvédelmi intézkedések kialakulásáról és keresztülviteléről igen értékes anyagot és gazdag tapasztalatokat tárnak elénk állami iparfelügyelő hivatalnokok évi jelentései.

Balesetelhárítási szempontból ennek igen értékes és szükséges kiegészítését képezik azok a közlemények, amelyeket az ipari szakszövetkezetek az ő technikai ellenőrző tisztviselőinek működéséről a birodalmi biztosítási hivatalhoz intézett jelentésükkel kapcsolatban előterjesztenek és e hivatal által nyilvánosságra hozatnak.

Ilyen módon igen gazdag tartalmú irodalom keletkezett, amely nagyban hozzájárul a munkásvédelem technikai kiképzéséhez.

A használható óvóberendezések és szerkezetek széles körben való ismertetésére igen értékes alkalmat nyújtanak a kiállítások és a múzeumok is. Több belföldi és külföldi kiállításon láthattuk, hogy a birodalmi biztosítási hivatal együttműködött a szakszövetkezetekkel és bemutatta azt az előnyt, amely a munkásbiztosítás által a munkásvédelmet érte.

A gyakorlatban bevált munkásvédő berendezések megismerésének

¹⁾ Sozial-Technik, Zeitschrift der Zentralstelle für Volkswohlfahrt, Zentralblatt für Gewerbehygiene.

elősegítésére az állandó kiállítások és múzeumok alapításának eszméjét vetették fel.

A külföld a wieni, amsterdami és zürichi hasonló múzeumok berendezésével mindenesetre megelőzte Németországot, azonban ezen intézetek a valóságban nem egyebek, mint rajzok és minták gyűjteményei. A Németbirodalom hivatása volt ezen a téren is az úttörés. Elismert szociálpolitikusok gyakran hangoztatott kívánságának megfelelően a birodalom olyan múzeumot alapított, amely a munkásvédelem összes ágait felkarolja. A múzeum, amelynek címe »Állandó Munkásjóléti Kiállítás«, Charlottenburgban épült fel és rendeztetett be az 1901—1903. évek folyamán. A tágas kiállítási csarnokokon kívül előadási terme is van, továbbá néhány terme, amelyben a tüdőgyógyító intézetek központi bizottsága mutatja be a tuberkulózis ellen folytatott harcát és a szeszes italok túlságos élvezete ellen küzdő német egyesület berendezéseit, valamint iratait is ott találhatjuk meg.

A kiállítási csarnokokban és karzatain a balesetelhárítás, az ipari higiénie és a munkásjólét több ezernyi kiállított tárgyait mutatják be.

E helyen 200 veszélyes gépet a megfelelő biztonsági berendezésekkel együtt üzemképes kivitelben és működés közben láthatunk. A belépés csaknem mindennap lehetséges és ingyenes. A vezetésre szakértő alkalmazottak állanak rendelkezésre. Az utolsó években ezen múzeumot, amelyben a már avultabb tárgyakat állandóan újabb, jobban bevált, nagyobb fontosságú berendezési tárgyakkal cserélik ki, évenként 30.000 ember látogatta, akik között a munkások, üzemi és felügyelő-hivatalnokok, továbbá a technikai iskolák tanítványai vannak túlsúlyban.

Csaknem ugyanabban az időben, amikor a birodalom ezen múzeumot felállította, alapították meg a bajor királyi munkás-múzeumot Münchenben. Az évek folyamán ez jelentékenyen kibővült és sokoldalú anyagával, továbbá vándorló szociáltechnikai előadásaival a munkásvédelmi berendezéseknek tanulmányozását hatékonyan mozdítja elő. Az 1912. évben a múzeumot 20.000 ember kereste fel. A német és a bajor múzeum adta meg az eszmét arra, hogy a Németbirodalom több helyén és a külföldön is hasonló intézeteket alapítsanak. Ennek tulajdoníthatjuk a párisi, stockholmi, newyorki, budapesti, luxemburgi és moszkvai múzeumok alapítását is.

Ezen különböző irányú törekvések folytán a munkásvédelmi technika az utolsó 25 év alatt olyan jelentékeny módon fejlődött, hogy ma már a technika bármely speciális ága mellett kellő súlylyal helyet foglalhat. Már igen sok olyan eszközzel és eljárással rendelkezik, amely a munkásokat környező veszélyek leküzdésére a kívánt eredménnyel alkalmazható. A testi sérülések okairól és lefolyásáról gyűjtött statisztikai adatok és a munkásvédelmi követelések gyakorlati keresztülvitelénél szerzett tapasztalatok világosan mutatják, hogy céltudatos intézkedésekkel az egyébként felmerülő balesetek és megbetegedések igen nagy részét az ezzel egybekapcsolt nyomorral és gonddal együtt el lehet hárítani. Évenként igen sok milliót lehet megtakarítani. Az illetékes helyek által kibocsátott munkásvédelmi szabályok szaporításával és tökéletesbítésével, a munkásvédelmi technika kifejlesztésével, a biztonsági berendezések nyilvánosságra hozatalával, előadásokkal és kiállításokkal, a múzeumokkal, valamint az üzemeknek sűrű szakértői felülvizsgálásával a védőintézkedések eredménye sem maradhatott el. A munkások egészségi viszonyai még ott is, ahol igen kedvezőtlen hygienikus állapotok voltak, jelentékenyen javultak.

A balesetek egyes fajtáját csaknem teljesen kiirtották, mint azt a balesetbiztosítás jubileuma alkalmával Bauer és Gary által kiadott emlékiratban*) és Barten dolgozatában**) számszerűleg kimutatva láthatjuk. Az

*) 25 Jahre Unfallverhütung.

**) Nothwendigkeit, Erfolge und Ziele der technischen Unfallverhütung.

állam és a magánszervezetek céltudatos együttműködésének, az üzemtulajdonosok készségének és szakképzett üzemi tisztviselők és munkások közreműködésének gazdag gyümölcssei teremnek.

A művelt országokban mégis évenként százézer esnek a munka veszélyeinek áldozatául. A betegek és a sérültek nyomorának, a hátrahagyottak panaszszavának hangja meggyőzi a legérzékletlenebbeket is és újabb, messzebbmenő energikus lépésekre buzdít. A munkával foglalkozó társadalmi osztályok tagjainak életét és egészségét meg kell védelmezni, ha a gazdasági érdekeket kielégíteni és a népjólétet emelni akarjuk.

Az összes kulturállamok saját nemzeti érdekeik előmozdítása érdekében a legnagyobb fontosságot tulajdonítják a munkásvédelemnek, szem előtt tartva azt, hogy gyakorlati feladatokat kell megoldani, túlzásoktól ment, praktikus eszközökkel.

HK.

SZEMLE.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

A budapesti pénztár alkoholbetegek gondozója.

Munkásbiztosító törvényünk igen helyesen az alkoholistákat is betegeknek tekintette és őket a többi betegekkel egyenlő bánásmódban részesítette. A pénztári gyakorlatban csakhamar kidomborodott az a tény, hogy igen sok esetben a munkaképtelen alkoholbetegeknél a betegségi segély közvetlen kifizetése nemcsak, hogy célját — a beteg és családtagjainak segélyezését — téveszti, de azáltal, hogy a beteg a pénzt újabb alkoholra fordítja, közvetlenül a betegség fokozását eredményezi. Első sorban ennek a visszas állapotnak megszüntetésére rendszeresítette a pénztár az alkoholbetegek gondozóját, amely folyó évi május végén megnyílt.

Nagyon korai volna a gondozó intézet több heti munkájából következtetést vonni annak helyes, vagy helytelen vezetésére, vagy egyáltalában annak a jelen alakban volt életképességére. De fennállásának rövid ideje alatt is már több oly körülmény tűnt fel, amely mutatja, hogy eme intézményre az alkoholizmus leküzdése szempontjából fontos szerep vár.

A külföldi tapasztalatok azt bizonyították, hogy az alkoholbetegek gondozójának intézménye kezdetben nagy nehézségekkel küzd, hogy azt az első hónapokban alig, vagy épenséggel nem veszik igénybe és hogy a jelentkezők úgyszólván kivétel nélkül vagy csak a betegeknek hozzátartozói, vagy a hatóságok által a gondozóba utalt bűnöző alkoholbetegek. Így a *wieni gondozó* segítségét tevékenységének első évében egészben véve körülbelül 120 esetben vették igénybe, noha e gondozó intézet teljesen nyilvános és mindenkinek, tehát nemcsak egy pénztár tagjainak áll rendelkezésére. Ezzel szemben a budapesti pénztár gondozóját első sorban maguk a betegek keresték fel, akik bírtak annyi belátással, hogy betegségüket az alkoholnak tulajdonítsák. Természetesen ennek oka első sorban annak tulajdonítandó, hogy a betegek egyrészt a pénztár orvosai utalták a gondozóba. Sajnos, csak nagyon kevés orvos és mindig ugyanazok vettek tudomást a gondozó működéséről. De akadt szép számmal oly beteg is, aki saját jószántából, a pénztár plakátjai és hírlapi közleményei folytán kereste fel a gondozót és nem egy esetben a beteg a következő rendelésén magával hozta ivótársát is, sőt az a tragikomikus eset is megtörtént, hogy az egyik beteg barátjának pálinkát fizetett, csak azért, hogy őt a rendelésén való megjelenésre rábirja.

A gondozó segítségét a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár

tagjai 1913. május 20-ától július 5-ig 46 esetben vették igénybe, ami a wieni viszonyokhoz képest elég tekintélyes szám. Ezenkívül körülbelül 12 esetben keresték fel a gondozót olyanok, akik nem tagjai a kerületi pénztárnak (az esetek többségében valamely vállalati pénztárnak tagjai). E számban bennfoglaltatnak már ama betegek is, akik nem maguk jelentkeztek, hanem akiket a gondozó intézet beteglátogatónöje a családtagok jelentkezése alapján felkeresett és a gondozóba hozott.

A jelentkező betegek nagyrésze oly orvosságot kíván, amelynek használata mellett tovább ihatna károsodás nélkül, vagy amely vele az italt megtálatná és bizonyos csalódással veszi tudomásul, hogy az absztinenciára való nevelés az egyedüli szer az alkoholizmus ellen. Ezt tekintetbe véve igen örvendetes eredménynek mondható, hogy a betegek, *még pedig nemcsak a munkaképtelenek*, szorgalmasan látogatják a rendeléseket és különösen a Good-Templár Rend »Igaz út« páholya által e célra létesített »alkoholbetegek iskoláját«, amelynek előadásaira hozzátartozóikat és barátjaikat is elhozzák. Így a gondozó közvetett úton az alkoholizmus profilaxisának munkájából is kiveszi a részét, amennyiben a felvilágosítás nehéz munkájának oly emberanyagot szállít, amely gondozó nélkül abban sohasem részesült volna.

A táppénz tekintetében a gondozónak eddig nehézségei nem voltak. Már magában véve annak a hangoztatása, hogy a táppénzt a kellő esetben nem maga a beteg fogja kézhez kapni, elegendő volt, hogy a beteg azt azonnal családtagjainak kiszolgáltassa. Mindaddig a beteglátogatónök egyetlen egy esetben kellett interveniálnia. Egyáltalában feltűnő, hogy a betegek mily udvariasan bánnak a beteglátogatónökkel, még olyanok is, akiket feleségük feltűnően brutálisnak jelzett.

Különösen kiemelendő, hogy az alkoholizmus közvetlen anyagi kárainak a megszüntetése milyen fontos szerepet játszik az alkoholelleses küzdelem eredményességében. Egy betegnek neje, aki úgy a rendelőhelyiség várótermében, mint azonkívül is mindenkinek boldogan elmesélte, hogy férje, akitől azelőtt nagynehezen hetenkint 4—5 koronát tudott kikönyörögni, amióta nem iszik, minden szombat este 30 koronát hoz haza, többet használt az alkoholelleses propagandának, mint számos előadás és felvilágosító füzet.

Ismételjük, hogy a gondozó működésének ideje oly rövid, hogy abból annak életrevalóságára és a jelen alakban való megtartására még konkluziókat vonni nem szabad. De egy körülmény feltétlenül bebizonyult és ez az, hogy a gondozó nálunk is, mint külföldön az alkoholizmus leküzdése szempontjából *elvből* feltétlenül szükséges és hogy szükséges volna ez intézménnyel a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár keretein kívül is megpróbálkozni.

Stein.

Az automobilsport hatása a légzőszervekre. Az automobilsportnak a felső légutakra való hatásánál fontos egyrészt a levegő hőmérséklete, a légáram és légnyomás, másrészt a levegőnek por és füsttel való telítése. *Delawan* a »Medical Record«-ban kifejti, hogy a légnyomás a menetsebességgel együtt növekszik és már meglevő tüdőbajoknál igen ártalmas hatást fejt ki. A poron és füstön kívül növényi részletek és kis bogarak is juthatnak a felső légutakba. A por és füst a légzőszervekre igen veszedelmessé válhatik, különösen az orr és a melléküregek, úgyszintén a fül és egyáltalában a légzőszervek megbetegedéseinél. Meghülés könnyen következik be túlkönnyű, vagy különben célszerűtlen ruházatnál. Nagyon fontos a nyak és a lábak melegen tartása, azonkívül haskötő alkalmazása is nagyon ajánlatos. Automobilsportot űzőknél a heveny nátha és a melléküregek megbetegedéseinek gyógyulása az automobilizmusnál fellépő ártalmak miatt akadályokba ütközik és nehezebbé válik. A tapasztalat mutatja, hogy a fülzúgást az automobilozás súlyosbítja. Másrészt azonban kedvező hatást látunk krónikus hurutoknál, asztmánál és szénaláznál. Megerőltető automobilutazások súlyosbíthatják a már fennálló tuberkulózist, másrészt kielégítő védőintézkedéseknél

a szabad levegőn való állandó tartózkodás jótékonyan hat. Kevésbé ellenálló személyeknél zárt kocsi használata ajánlatos. Szélfogó alkalmazása a felső légutak nyálkahártyáinak veszélyeztetését csökkenti.

Sportbeli megerőltetés és szív működés. A jénai versenygyaloglásnál, amelyet teljes hadi felszereléssel végeztek, a résztvevőket verseny előtt és után orvosilag pontosan megvizsgálták. 45 jelentkező közül 20 visszalépett, mert a vizsgáló orvosok óvták őket a megerőltetéstől. 16 résztvevőnél a verseny után a szíven lényeges eltéréseket konstataáltak: a szív eltolását, a pulzus csökkenését, a szív működés szabálytalanságát és egyenlőtlenségét és a tüdők kitágulását. Sok résztvevő panaszkodott izomfájdalmakról és görcsökről a lábokban. Néhányan előzőleg trenirozták magukat, mások készületlenül mentek a versenybe. Kitűnt azonban, hogy a tréning a teljesítőképeség fokozásával egyidejűleg nem jelenti azt, hogy nagy megerőltetés után az illető testi állapota inkább kielégítő. Mind az említett elváltozások gyorsan múlóknak bizonyultak.

Az ifjúság testi nevelése. A német orthopädikus egyesület ez idén márciusban Berlinben tartott kongresszusán a következő határozatot fogadták el: »Minthogy a testi nevelés főképpen profilaxisnak tekintendő testi visszamaradottság, növesi zavarok és elferdülések ellen és eme kérdések fejlődésének ellenőrzése az orthopädia szakába tartozik, felszólítjuk az egyetemek és orvosi iskolák szakembereit, hogy tartsanak a testi nevelésről előadásokat és gondoskodjanak arról, hogy ezen előadások a hivatalos tantervbe felvéessenek. A német orthopädikus sebészársaság, mint szakorvosok egyesülése, tudatában van a szakorvosok ama feladatának és kötelességének, hogy nemcsak meglevő bajok ellen küzdjön, hanem amennyire lehetséges, azok létrejöttét meggátolja és így járuljon hozzá a néperő emeléséhez, mely a hadseregben jut végképp kifejezésre«.

Hiányos táplálkozás mint visszaesés előidézője ólomkólikánál. Olaszországban figyelték meg egy 32 éves festőmunkásnál, hogy egyedül a hiányos táplálkozás visszaesést idézett elő az ólomkólikánál. Az illetőt 2 havi kórházi kezelés után gyógyultán bocsátották el. Minthogy azonban a régi foglalkozásához nem akart visszatérni, más foglalkozást pedig nem birt kapni, csak nagyon gyengén birt táplálkozni. 12 nappal a kórházból való távozása után erős rohamokat kapott az ólommérgezés minden tüneteivel. Minthogy időközben a szervezete ólmot egyáltalán nem vett fel, kétségtelenül a hiányos táplálkozás s ennek következtében a végső ólommaradékoknak felemésztése okozta a betegség kiújulását. Újra kezelés alá vették s kellő táplálkozás és megfelelő kezelés után teljesen meggyógyult.

Ennek az esetnek azért van fontossága, mert megvilágítja ama számos visszaesésnek az okát, amelyek akkor is fellépnek, ha az ólommunkás nem tér vissza a mérges üzembe.

A nemi betegségek leküzdésére alakult németországi egyesület közgyűlését június 20. és 21-én tartotta Boroszlóban. Előadást tartott dr. *Marcuse*: »Nemi betegségek és a népesedési probléma« címmel. Ugyanezen kérdés másik előadója volt *Blaschko* tanár. *Heller* tanár előadásának címe: Nemi betegségek és házassági jog. Dr. *Chotzen* referált a társaság által annak idejében kezdeményezett szexuálpedagógia aktív eredményeiről és egyszersmind megvitták az ezután követendő ezirányú eljárást.

Iskolaorvosi ankét. A bécsi orvosi kamara által rendezett iskolaorvosi ankét április 8-án kezdődött. Első sorban a kamara által kibocsátott kérdőív egyes pontjai kerültek megvitatás alá, ezek közül kiemelendők a következők: Az iskolaorvosnak fő- vagy mellékfoglalkozása legyen-e az iskolaorvosi ténykedés? Milyen hatóság (városi vagy politikai) fennhatósága alá tartozzék az iskolaorvos, avagy önálló tanácsadói, illetőleg elhatározási jogkörrel bírjon-e ezeknél a hatóságoknál? Mily iskolák tartozzanak az iskolaorvos ellenőrzése alá? Az iskolaorvos teendői: Kezelheti-e az iskolaorvos a tanulókat? Nem juthat-e kollízióba az iskolaorvos a házi orvossal és hogy kerülhető ez el? Egy iskolaorvos ellenőrzése alá tartozó iskolák és tanulók száma. A fizetés kérdése. Az iskolaorvosok jogai. Javaslatok az iskolaorvosi instrukcióhoz. A lakosság, a tanítóság és a gyakorló orvosok viszonya az iskolaorvoshoz. Az iskolaorvos kiképzése. Az orvostudomány mely ágaiban kell különösen tapasztalatokkal birnia? Nélkülözhetetlenek-e, vagy csak kívánatosak speciális ismeretek egyes szakokban? Szükséges-e, hogy az iskolaorvos előzőleg a praxisban tapasztalatokat szerezzen?

Az ijedtség lelki hatása. Ama hatások között, amelyek könnyen okozhatnak lelki izgékonytságot, első helyen állanak azok, amelyeket az életveszedelem idéz elő. Bár ennek minden ember ki van téve, mégis nagyobb szerepet játszik olyanoknál, akiket foglalkozásuknál fogva gyakrabban érhet veszedelem. Dr. *Jentsch* tapasztalataiból kitűnik, hogy egészséges egyének ezen túlteszik magukat annyiban, hogy a veszedelmes helyzet elmúltával és a rögtön bekövetkező kedélyizgalom lecsillapultával az illető lelki világára az átélt eset behatással nincsen. Prediszponált egyéneknél azonban ez más következményekkel jár. Ezeknél a veszedelmes helyzet okozta izgalom nemcsak közvetlenül, hanem később a visszaemlékezés útján is hat, még akkor is, hogyha az illetők lelki viselkedése ily lefolyásra nézve semmiféle támpontot nem nyújt. A leggyakoribb életveszedelmet a magasból való lezuhanás képezi. Ezen veszedelem folyton fenyegeti a magas hegységek lakóit, túristákat, a léghajósokat, légtornászokat, tűzoltókat és az építőmunkásokat. Különösen ki vannak e veszedelemnek téve a cserépfedők. Nem vitézhető, hogy a cserépfedők közül az idegesek egy-egy hirtelenül beállt veszedelmes szituáció után, még ha testileg nem is szenvedtek kárt, a lelki egyensúly stabilitását elvesztik. A fellépő erős szédülés lehetetlenné teszi nekik, hogy munkájukat a magasban végezzék. A magasban előforduló ijesztő incidensek miatt nem ritkán minden exponált helyen végzendő munkát maguktól elhárítanak.

Balesetek az orosz bányáiparban. Az orosz kereskedelemügyi minisztérium bányászati szakosztálya most tette közzé az 1907. évi bánya-balesetek statisztikáját. E jelentés szerint — amely részletes adatokat nem igen közöl — 1907-ben 6.110 bányavállalat működött Oroszországban, amelyek összesen 549 ezer munkást foglalkoztattak. Ezekből balesetet szenvedett 81.822 egyén. Ezer alkalmazottra esett 149 baleset. 72.697 esetben a balesetet szenvedettek három hónapon belül teljesen visszanyerték munkaképességüket. 9.125 baleset tartós munkaképtelenséget okozott. Ezer alkalmazottra 16,6 ily baleset esik. A fenti számban bennfoglaltatik 691 halálos baleset is.

Iparhygiénikus intézet Frankfurtban. Az intézet 1912. évi beszámolójában arra utal, hogy az ipari hygiénere vonatkozó törekvések állandóan tért hódítanak és e körülmény igen előnyös az intézetre, mert törekvéseiben mindenképpen elősegítik. Egyúttal tágul működési köre és mindjobban veszik igénybe tanácsait. Az intézet főmunkái: a »Centralblatt für Hygiene« kiadása, iparhygiénikus kurzusok rendezése, Dr. *Teleky* dolgozatai, amelyek a higany- és ólom-munkások egészségügyi ellenőrzésére vonatkoznak, továbbá *Lehman* tanár munkája a chromatvegyületeknek egészségügyi jelentőségéről. Nagyon elterjedt az öntődékben dolgozó munkások számára készült »Merkblatt«, azonkívül az intézet minden munkáslátogatójának átadja dr. *Bender* egyetemi tanár dolgozatát, amelynek tárgya a munkásság közreműködése a baleset- és betegséghárításban. Az intézet működése mind nagyobb elismeréssel találkozik, ez kitűnik abból, hogy egyre több kérdéssel fordulnak hozzá az ipari hygiéne köréből. Különösen munkások intéznek mindinkább több kérdést, amelyek balesetelhárításra és munkásvédő intézményekre vonatkoznak. A könyvtár, az archivum és a gyűjtemények szaporításán állandóan dolgoznak. A gyűjtemények ajándékozás, kölcsön és vásárlás révén nagy szaporulatot mutatnak. Az 1912-ben eszközölt nagyobb összeállítások közül megemlítendő az egészségre ártalmas faneműekre vonatkozó és az építésre hygiénere vonatkozó gyűjtemény. Az intézet felvilágosító és propagatorikus működését elősegítették ama veitett képekkel rendezett előadások is, amelyeket az ügyvezető igazgató, Dr. *Frankl* tartott. Néhány egyesületen kívül, amelyek érdeklődésüket azzal nyilvánították, hogy előadások megtartását kérelmezték, ily előadásokat főleg munkásoknak tartottak.

A Rio de Janeiro-i egészségügyi múzeumot, amely első sorban a nép felvilágosítására törekszik, nem régiben nyitották meg. Az intézet alapját ama tárgyak képezik, amelyek az 1911-iki drezdai egészségügyi kiállítás braziliai osztályát képezték és amelyek ugyanoly érdeklődést keltettek, mint az 1907-iki braziliai kiállítás a berlini demografiai és hygiénikus kongresszus alkalmával. Felemlítendő első sorban a rio de janeiroi ragályok és fertőző betegségek grafikus és képes bemutatásai, amelyek előző évekkkel és más helyekkel való összehasonlító adatokat is feltűntetnek. A népegészségügyre fontosak és Brazilián kívül is érdeklődésre számot tarthatnak ama rövid útmutatások, amelyek a sárgaláz, malária és a trópusi betegségek elleni védekezésre vonatkoznak.

A szegényügy és az alkoholizmus kérdését vizsgálta statisztikai adatokkal Schmidt Berlinben. Szerinte Németországban a szegényügyi kiadások legalább 20—30%-a az alkoholizmus rovására irandó. Németországban gondos statisztikai adatok alapján eszközölt igen alacsony becslés szerint legalább 300.000 iszákos veszi igénybe a községek szegényügyi alapját és megszámlálhatlan kiadást okoz közvetlenül rendszeres támogatás, továbbá közvetve kórházi és elmeógyógyintézeti, rendőri és más biztonsági rendszabályok által okozott kiadástöbblet folytán. Schmidt ajánlja ellenszerül a felvilágosítást és különösen a szervezett alkoholbeteg gondozást.

Az ifjúság védelme az alkohol ellen. A szeszes italokkal való visszaélés ellen alakult német egyesület 29-ik évi közgyűlésének ez volt a legfőbb tárgya. Az előadó, dr. Pfeifer »Alkohol und Jugendfürsorge« című előadásában a többi között rámutatott az iszákos családok nyomorára, ecsetelte az iszákos gyermekeinek szerencsétlenségét. Összehasonlították egy mértékletesen élő család utódainak élettartamát egy iszákos családéival. Megállapították, hogy az iszákos családban 82% életképtelen és elpusztul és csak 18% egészséges, míg a mértékletes családban éppen megfordított az arány. Németország 160 ezer hülyéje közül 30% iszákos, vagy iszákosnak a gyermeke. Hogy a gyermekek absztinensek maradjanak, a szülőknek kellene jó példával elől járniok. Az esteli összejöveteleken a délelőtti elmélkedéseket praktikusán gyakorolták; számos helyen tartottak ifjúsági gyűléseket, amelyeken ügyes szónokok tartottak előadásokat. A második napon pedig ugyanazon helyeken elemi és felsőbb iskolás fiúknak és lányoknak tartottak nagyszámú előadást az alkoholizmus ellen.

MUNKÁSVÉDELEM.

A kőfaragóipar baleset- és egészségügyi viszonyai.

A kőfaragóipar területén foglalkoztatott munkások gen nagy százaléka a légzőszervek megbetegedésében halálozik el, amely betegség a munkaközben fejlődő por behatása alatt keletkezik. A munkaközben fejlődő por behatol a tüdőbe s ott borzasztó roncsolást visz végbe s ez okozza azt, hogy egy iparágban sem olyan nagy a tuberkulózisban elhaltak száma, mint a kőiparban, amiről a külföldi statisztikai adatok ijesztően beszélnek.

Dr. Basch Alfréd bécsi orvosnak nemrégén megjelent könyvében igen súlyos adatokat találunk arról a pusztításról, amelyet a tuberkulózis a kőfaragók között végez. Egy angol statisztika szerint a bradfordi (grófság Angolországban) kőfaragók 4·7%-át teszik Bradford felnőtt lakosságának. A tüdővészben elhaltaknak azonban 6·7%-át. Egy német statisztika szerint 1845-től 1861-ig terjedő időben 3.199 elhalt kőfaragó közül csak 8 volt olyan, aki nem tüdővészben halt el. Egy német kutató a következő eredményre jutott: 1892—1894. években 3.722 kőfaragó közül csak 2·01% haladta meg az 50 éves életkort. Az 1886. évtől 1898-ig elhalt 1.212 kőfaragó közül 1.044, vagyis 86·3% halt el a légzőszervek megbetegedésében.

Dr. Sommerfeld németországi orvos 91·75%-ra teszi a tüdő- és légzőszervek megbetegedésében elhalt kőfaragók számát.

Dr. Lewin a németországi kőfaragók átlagos életkorát 24 évben állapítja meg. Dr. Kussmaul tüdővizsgálatokat végzett és arra az eredményre jutott, hogy a kőfaragók tüdejében háromszor annyi por van, mint azokéban, akik ez iparral nincsenek kapcsolatban. Dr. V. Jes orvostanár kutyákon végzett vizsgálatai igen érdekes módon bizonyítják a kőpornak a tüdőre való egészségrontó hatását. Egy közvetlenül erre a célra szolgáló géppel mesterséges porképződést hozott létre s a portól telített helyiségben kutyákat zárt el 7—65 napig, naponta $\frac{3}{4}$ —3 órán át tartotta a kutyákat porral telített levegőben és valamennyi kutya légzőszervei gyúladásba estek. Még érdekesebb adatokat nyújt a leipzig-i betegsegélyző pénztár statisztikája. A statisztika adatai szerint 1887—1907-ig mindig ezer tagot véve alapul, tuberkulotikus megbetegedésben töltött: kőfaragó 3.321, reszelővágó 2.921, nyomdász 1.860, szabó 1.363, könyvkötő 1.059, szobafestő 937, lakatos 730, kőműves 369 napot.

Egy németországi statisztika szerint, amely 444 kőfaragó munkásról szól, a kőfaragók 90%-a tüdővészben halt el.

Calwer 12 évi tapasztalat után megállapítja, hogy a kőfaragók 100 halál-
esete közül 86·13%-nak a légzőszervek megbetegedése az oka. Hasonlóak az
eredmények Svájcban és Amerikában is.

A bécsi általános betegsegélyző pénztár statisztikája alapján 1893—1904-ig
terjedő időben 181 kőfaragó halt el. Ezek közül 92 tuberkulózisban, 14 légző-
szervek megbetegedésében, 15 sérülésekben, a többi egyéb okokból halt el.
Eszerint az elhaltak 50·8%-a tuberkulózisban halt el. Miután a Bécsben feldol-
gozás alá kerülő kőanyag a mienkkel azonos, bátran lehet a fenti statisztika
alapján Magyarországra vonatkozó következtetéseket levonni. A kőfaragóiparban
kutatást végző orvosok általában 35 évben állapítják meg a kőfaragó munkások
átlagos életkorát.

Ezek az adatok meggyőzően igazolják, hogy mennyire fontos a külön-
böző egészségügyi intézkedések törvényes szabályozása a kőfaragóiparban.

A kőfaragóiparban munkásvédő intézkedések szükségét szintén a statisztikai
adatok igazolják a legmeggyőzőbben. Magyarországi adatok itt sem állnak
rendelkezésre és ismét csak a külföldi adatokra lehet hivatkozni, bár ezek nem
adják vissza teljes mértékben, sőt egyáltalában nem a magyarországi viszonyok
képét. Külföldön ugyanis már a legtöbb helyen gondoskodás történt a kőiparban
foglalkoztatott munkások megvédését illetően és ha mindezek ellenére a bal-
esetek számaránya mégis nagy, az csak azt bizonyítja, hogy nálunk, ahol ilyen
védőintézkedések úgyszólván teljesen ismeretlenek, a balesetek százalékaránya
még jóval nagyobb és e körülmény még fokozottabb mértékben szükségessé
teszi ilyen védő intézkedések életbeléptetését.

A németországi építőipari szövetkezet állította össze az alábbi statisztikát,
amely összehasonlítást tesz egyes, az építőipar keretébe tartozó szakmák és a
kőfaragóiparban foglalkoztatott munkások baleseti számaránya között.

Szakma	A biztosított munkások száma	1.000 munkás közül balesetet szenvedett ‰
Kőműves...	50.466	12·38
Ács	11.091	16·88
Állványozó	23	43·48
Szobafestő	7.281	5·22
Úveges	1.091	2·74
Fehérmunkás	1.477	5·42
Cserépfedő	831	34·90
Kövező	1.416	5·65
Kútépítő	235	12·77
Kályhás	1.314	2·29
Kőfaragó	6.529	8·73
Kőbányász	2.525	36·44

A fenti statisztika a kőfaragóiparban foglalkoztatott munkások baleset-
számát nem a legkedvezőtlenebb világításban mutatja be. Ennek oka abban kere-
sendő, hogy a munkának veszélyekkel jobban fenyegető része a bányákban
folyik le és ez a körülmény növeszti meg egyszersmind a kőbányászok bal-
eseti arányszámát is, azonban még így is kedvezőtlen színben tünteti fel a
statisztika a kőfaragóipar veszélyességét. A zürichi balesetbiztosító pénztárnál
23 kőfaragóüzem munkásai vannak baleset ellen biztosítva. Ezekben az üzemekben
évente 180—200 baleset történik. A balesetek nemük szerint és százalékban a
következőképpen oszlanak meg:

Szerszámokozta baleset 9·2%, kőfűrészelésnél és csiszolásnál történt 0·6%,
szemsérülés 30·2%, zúzódások 35·4%, izomszakadás (köemelések következtében)
5·6%, egyéb okokból 4·0%.

A svájci hivatalos statisztika megállapítása szerint 10.000 15 éven felüli
munkás közül baleset következtében elhalt 10·4%. A kőfaragóknál ez a szám
13·1%-ra emelkedik, míg a kőbányászoknál 41·3%.

Ha a kőfaragótelepeken foglalkoztatott munkások egészsége és testi
épsége nagy mértékben ki van téve a veszélynek, kétszeresen ki vannak téve a
baleseti veszélynek a kőbányákban foglalkoztatott munkások. A baleseti statisztika
olyan sötét színben mutatja a kőbányában dolgozó munkások viszonyait, hogy
legfőbb ideje, hogy törvényes intézkedésekkel a balesetek lehetősége szűkebb
térre szoríttassék. A fentebb közölt statisztikai kimutatás szerint is a kőbányászat
a legveszedelmesebb munkaág. 36·44% baleset esik 1.000 munkásra és míg

10.000 15 éven felüli munkásból baleset következtében elhalt 10·4⁰/₀, addig ez a szám a kőbányászoknál 41·3⁰/₀-ra emelkedik.

A németországi kőbányákban 1908-ben 45.595 munkás volt foglalkoztatva. Ezek közül balesetet szenvedett:

	Dolgozók száma	Balesetek száma	‰
Homokkőbányákban	23.549	257	10·91
Gránitbányákban	11.587	171	14·75
Bazaltbányákban	5.779	114	19·72
Porfirbányákban	3.329	51	15·31
Márványbányákban	260	5	19·23
Földalatti bányákban	1.091	15	13·74
Összesen	45.595	613	

Németországban mészkőbányák úgyszólván alig vannak, pedig a baleseti statisztika ezeknél volna a legmagasabb, mert a legtöbb szerencsétlenség azokban a bányákban történik, ahol mészkövet aknáznak ki. Magyarországon meglehetősen sok mészkövet bányásznak, azután Magyarországon a kőbányákra nézve nincsenek intézkedések, ha tehát ezt mind összevetjük, meg lehet állapítani, hogy a magyarországi statisztika sokkal kedvezőtlenebb volna.

Építőmunkásvédelmi kongresszus Leipzigben. A németországi szak-egyesület központi bizottsága (Generalkommission) f. évi augusztus hó 11. és 12-ére hívta össze a III. építőipari munkásvédelmi kongresszust, s ennek napirendjére a következő tárgyakat tűzte ki: 1. Az építőipari munkások védelmének fejlődése az utolsó évtizedben. 2. Baleseti veszélyek az építőiparban. 3. Az építőipar hivatásos betegségei. 4. A szubmisszió ügy törvényes rendezése.

Ezzel kapcsolatban említjük meg, hogy a leipzig-i építőipari kiállításon rendkívül tanulságos módon mutatják be mindazokat a veszélyeket, amelyek az építőmunkásokat hivatásuk teljesítése közben éri s ezek elhárítására szolgáló eszközöket. A müncheni Arbeitermuseum, a charlottenburgi múzeum és a frankfurti iparhygieniai intézet kiállításai rendkívül tanulságosak és tudományos értékűek. Különös figyelmet érdemel azonban a németországi szakszervezetek központi bizottságának kiállítása, amely egy épülőfélben lévő házat mutat be eredeti állványozással, s mindazokkal a mellékkeliségekkel, amelyek az építkezésnél a munkások érdekében szükségesek. A belső helyiségekben a famunkások, a vas- és fémipari munkások, kövezők, festők és mázolók, üvegezők és cserépfedő munkások baleseti veszélyeit mutatják be igen tanulságos és szemléltető módon. E kiállítás, amelyet még bővebben fogunk ismertetni, óriási látogatottságnak örvend és kívánatos volna, ha ezt magyarországi szakszervezetek is kellőleg tanulmányoznák, hogy alkalmilag hasonló kiállítást rendezhessenek. Megemlítjük azt is, hogy a kiállítás könnyebb látogatása céljából a német kormány a betegsegélyező pénztárak összes tagjai részére félárú vasuti díjkedvezményt engedélyezett.

Az építőipari kiállítás egyébként is igen sikerült, noha távolról sem közelíti meg a dresdeni egészségügyi kiállítás jelentőségét. Mint minden német kiállításon, úgy, sajnos, itt is dominál a sok vendéglő. A 103 kiállítási épület közül 40 helyiségben kínálnak alkoholos italokat.

A női- és gyermekmunka törvényes szabályozása a kulturálmunkában. A francia munkaügyi hivatal »Bulletin«-je összehasonlító kimutatást közöl arról, hogy 23 államban miképpen van szabályozva a nő- és a gyermekmunka. Az amerikai Egyesült-Államokra vonatkozó adatok csak átlagos számok, mert a 45 állam külön törvényekkel intézkedik e részben. Az a kor, amelyben a gyermekek gyári munkára alkalmazhatók, az Egyesült-Államokban 10 és 15 év között ingadozik. Három államban: Argentiniában, Bulgáriában (egyes kivételekkel) és Portugáliában (fiúkra) a 10 éves kor a gyárakban foglalkoztathatás határa, 15 államban: Belgiumban, Dániában, Nagy-Britanniában, Ausztriában, Magyarországon (ez utóbbi kettőben kisebb üzemekben), Görögországban, Olaszországban, Japánban, Norvégiában, Portugáliában (leányokra), Romániában, Oroszországban, Finnországban, Svédországban 12 évesnél fiatalabb gyermekeket, három országban: Németországban, Franciaországban, Németalföldön 13 évesnél, négy államban: Ausztriában és Magyarországon (gyárakban), Szerbiában, Svájc-

ban 14 évesnél fiatalabb korúakat nem szabad foglalkoztatni. A fiatalok védelme 14—18 évesekre, itt-ott 21 éves korúakig is kiterjed. Gyermek és fiatalok munkaideje 6—12 óra közt ingadozik $1\frac{1}{2}$ —2 órai szünettel.

A nők munkaideje 10—12 óra közt váltakozik 1—2 órai szünettel. Németországban, Görögországban, Hollandiában, Svájcban, Nagy-Britanniában szombaton és ünnepek előtti napon a munkaidő kevesebb. A nők éjjeli munkájának eltiltásához Bernben létesített megegyezéshez 11 állam járult hozzá és ezt meg is valósította, de néhány olyan ország is, amely nem fogadta el e megállapodást, már eltiltotta a nők éjjeli munkáját, így pl. Görögország, Argentína és Románia.

A felnőtt férfiak munkaidejét kevés állam szabályozta. Ausztriában és Svájcban 11 óra, Oroszországban $11\frac{1}{2}$, Franciaországban 12 óra a maximális munkaidő.

A törvényes munkásvédelem amerikai egyesülete június hó 6—7-én tartotta a szociális biztosítás ügyében első konferenciáját. A konferencián az önkéntes és kötelező biztosítás általános kérdésén kívül foglalkoztak a betegség, rokkantság, anyaság és munkanélküliség esetére való biztosítás kérdéseivel. Az egyesület a meghívó mellé igen ügyes agitációs iratot csatolt, amelyben felsorolja az utolsó három hónap szociálpolitikai munkájának az eredményeit. Ilyenek: A munkásoknak a hivatásbeli betegségek elleni védelme a legtöbb ólmot feldolgozó három államban, nevezetesen: Ohio, Pennsylvania és Missouriban. Az ipari betegségek bejelentési kötelezettsége újabb 7 — most összesen 15 — államban. Az üzemi balesetek bejelentési kötelezettségének szigorítása több államban. A hetenkinti egynapi pihenő biztosítása több ezer munkás részére Newyork és Massachusettsben, hasonló törvények előkészítés alatt állnak még négy államban. A gyárfelügyelet javítása több államban, a newyorki igazságtalan kártalanítási törvény megbuktatása és baleseti kártalanítás biztosítása a munkásoknak újabb 7 államban. Az egyesület feladatául jelzi a törvényhozó testületek rábirását szociálpolitikai törvények alkotására s ennek a célnak érdekében gyűjti a tagokat.

Szociális törvényhozás Kanadában. Kanadában a szociális törvényhozás szintén az egyes államok hatáskörébe tartozik, mint az Egyesült-Államokban. A munkásvédelmi rendelkezések tehát nem egységesek. A nemzetközi munkahivatal »Bulletin«-je szerint az 1912. év végén a következő fontosabb rendelkezések állottak fenn. Quebec, Ontarió, Manitóbia, Nova Scotia. Új-Braunschweig, British-Columbia és Saskatshevan tartományokban tilos 14 éven aluli gyermekeket gépezetekben alkalmazni. Egyes államok azonban gyümölcskonzervgyárakban a nyári idényben 12—14 éves gyermekek alkalmazását is megengedik. A munkaidő 8—10 óra között ingadozik, szombaton azonban ennél is rövidebb, úgy, hogy a maximális heti munkaidő csak Quebecben és Új-Braunschweigben éri el a 60 órát. A maximális munkaidő alól kivétel évenként 36—60 napra van engedélyezve. Újabban e rendelkezések egynémelyikét kiterjesztették. Így Quebecben személyfelvonók kezelésénél 20 éven aluli személyek nem alkalmazhatók. Robbanó anyagok csak külön e célra épített s az üzemtől s nyilvános utaktól legalább 400 lábnyira fekvő épületekben tarthatók raktáron. Robbanó anyagoknak a bányákban való felhasználására külön szabályok intézkednek. Bányákban a személyfelvonóknak a teherfelvonóktól teljesen elkülönítve kell lenniök.

Saskatshevan tartományban a gőzkazánokra vonatkozó rendelkezéseket szigorították s a felügyeletet javították. British-Columbiában az iparszerű munkaközvetítést szabályozták törvényileg. Közvetítők nem tarthatnak munkakeresőket, mint bérlőket maguknál s nem lehetnek szállóvállalatok részesei.

Előkészületben van — mindezen kívül — az egész szociális törvényhozás újonnan való rendezése. Ezen célból egy »királyi bizottság« tanulmányozza a munkásviszonyokat. E bizottság előzetes jelentésében kifejezésre juttatja, hogy a kötelező balesetbiztosítást úgy a munkások, mint a munkaadók meghallgatott képviselői szükségesnek tartják. A munkások kívánják továbbá a 4 dollár minimális munkabér törvénybeiktatását a 8 órás munkanapra. A farmerek azonban ez ellen tiltakoznak.

Most az éves munkásoknak 25—40 dollárt fizetnek havonként szabad ellátással, a szezonmunkásoknak pedig napi 3 dollárt szintén ellátással. A munkaidő nincs meghatározva. A fűrésztelepeken napi 10 órai munkáért 2'50—2'75 dollárt fizetnek — a fehér munkásnak. Az ázsiaiaknak azonban sokkal keveseb-

bet. Általában nagyon hátrányos a munkaviszonyokra az ázsiaiak segítségével üzött bérlenyomás. S ebből még a kormány is hasznot húz, mert az ázsiaiak bevándorlási adót fizetnek.

Az iparfelügyelet Poroszországban 1912-ben. A porosz iparfelügyelet 1912-ben az üzemek tetemes szaporodásával lépést tudott tartani; az üzemek 51⁰/₀-ára és a munkások 84⁵/₀-ára terjedt ki. A jelentés terjedelmes része bizonyos speciális kérdésekre vonatkozó adatgyűjtést mutat be. Adatokat szerzett az iparfelügyelet arra nézve, vajjon tény-e az idősebb munkások kiszorítása a munkából, valamint a vasnagyipar munkaidejéről és túlmunkájáról. A foglalkoztatott 219.711 munkás közül 182.058 tizenkét órát, 687 ennél többet, 32.472 nyolc- és tizenkét órai idő között dolgozott. 2.545 munkás már rendszeresen 8 órai munkaidő mellett volt foglalkoztatva. Az összes munkásoknak mintegy fele teljesített havonta 0⁶³ - 3⁰² óra között túlmunkát.

Nagyszámú balesetről számol be az adatgyűjtés a hajtószíjak felrakásánál. Nagyon nehéz annak a rendelkezésnek érvényt szerezni, hogy a gép működését a szíj felrakása előtt be kell szüntetni, a balesetek ijesztő szaporodása azonban a legszigorúbb ellenőrzést követeli a munkások épségének és életének védelmére ezen a téren is.

A nőmunkásvédelem foganatosításánál is sokat kellett a jóakarát és belátáshiány ellen küzdeni a beszerzett adatok szerint. Egyes feltűnő eseteknek szigorú büntetése remélhetőleg hathatós elijesztésül fog szolgálni.

A nőmunkásvédelem nagyon szép eredményt ért el a szombat délutáni korai munkabefejezés terén. Még olyan iparágakban is, amelyekben a megengedett munkaidő kihasználásának szükségessége kétségtelen, nagyon sok esetben lemondtak a kihasználás igénybevételéről. Egyes kerületek üzemének nagyobb része szombaton 6—7 óránál többet nem dolgoztatott, sőt vannak kerületek, amelyekben mindjobban belátják, hogy a szombat délutáni teljes munkaszünet elkerülhetetlen.

Nagy figyelmet fordítottak arra, hogy a fiatalok a munkaszünetelés idején hol tartózkodnak. Ez irányban nagy nehézségeket okoz a munkásságnak az a vágya, hogy a munkapauzák alatt a szabadban tartózkodhassanak még olyan nagyobb gyári üzemekben is, ahol megfelelő tartózkodási helyiségekről gondoskodva van. A tornázás hasznos volta kétségtelen lévén, ebbe az irányba igyekeztek terelni a munkások tettvágyát és a gyári tornatermek felállításával kedvező tapasztalatokra jutottak.

Az otthonmunkára vonatkozó adatgyűjtés igazolja, hogy az sokkal jobban el van terjedve, mint ahogy hitték. Az otthonmunkások helyzete legkevésbé kedvező a szivarkészítésnél, noha ebben sem mindenütt rosszak a viszonyok és a bérek. Örvendetes körülmény, hogy különösen olyan iparágakban és helyeken, ahol a műhelymunkásoknak tarifaszereződésük van, ezek az otthonmunkásokra is kiterjesztettek. Nem hiányzanak a legszomorúbb nyomornak a képei sem. A breslauer kerületben például egy, napi 13—14 órán át dolgozó takács heti 7—8 márkánál nem keres többet.

Az iparfelügyelet iparkodott megállapítani, hogy a folyton fokozódó drágaság leküzdésére mit tettek a munkaadók. Az élelmiszereknek több helyen már évek óta fönnálló nagyban való bevásárlása az utóbbi esztendőben csak nagyon kis mértékben fejlődött. Gyarmatárúk, malomgyártmányok, burgonya, hús, szalonna és szén azok a cikkek, amelyeket leginkább beszereznek. Sok helyen azonban a nagyban való bevásárlást be kellett szüntetni az árú minőségének kifogásolása, a fogyasztás és a fogyasztott árú kifizetésének bizonytalan alakulata miatt. Legjobb tapasztalatokat tettek a munkások által vezetett fogyasztási szövetkezetekkel, élénk bizonyosságul annak, hogy mind kevésbé szükséges az idegen segítség és helyzetükön javítani önszegély útján is képesek a munkások.

A bajor királyi iparfelügyelőségek felvételei a festőiparról. A bajor festőiparra vonatkozó felvételek külön kérdőív alapján történtek. Ez a kérdőív kiterjedt 1. a statisztikára (rendszeres üzemekben foglalkoztatott munkások száma, motorhasználat, stb.); 2. a munkaviszonyokra, (munkaidő, felmondási idő, bérfizetés, tanoncügy); 3. a munka módjára (felapróznak-e még ólomfehéret vagy egyéb ólomfestéket száraz állapotban, kevertetnek-e ezek, eldörzsöltetnek-e kézzel? Mennyi és milyen ólomfesték használódik fel évente? Az ólomfehér, vagy ólompótszer felhasználásának terjedelme és a velük szerzett

tapasztalatok). 4. Netán fennálló jóléti berendezések. (Fürdő, szabadságolás, jutalék).

Külön kérdőív bocsátatott ki a betegségekre vonatkozólag, figyelemmel az ólomtól független bajokra és az ólombetegségekre, közelebbi körülményeikre, lehetséges okaikra.

A felvételek alkalmával sok nehézséggel kellett megküzdeni, ami részben a festőipar azon sajátosságában leli magyarázatát, hogy a munkások többnyire műhelyen kívül dolgoznak, másrészt pedig a szakmához tartozók érdeklődésének hiányában. A munkaadók is sok esetben megnehezítették a felvételeket újabb rendeletektől való félelmükben.

Még így is lehetséges volt a festő- és mázolóiparhoz tartozó 5.000 személyről kifogástalan, orvosi személyzet által gyűjtött adatot beszerezni. A maga nemében egyetlen ilyen terjedelmű anyag annyival is inkább igényt tarthat arra, hogy a viszonyok hű képét adja, mert munkaadók, segédek, kis- és nagyipar, város és vidék egyaránt benne foglalhatik.

Hogy az eredmény nagyon kedvező képet nyújt, annak oka abban rejlik, hogy csak munkaképes egyénekre terjedt ki az adatgyűjtés. Felvétettek olyanok is, akik teljesen ólommentes festékekkel dolgoznak. Annál megbízhatóbbak és értékesebbek az egészségi viszonyokra vonatkozó adatok és mint minimális számok különös méltatást érdemelnek.

A munkaadók 60%-a 31 és 45 év között volt, 55 éven túl már kevésnek a kora terjedt. A munkások nagy többségének kora 16–35 év között volt, ennél magasabb életkor már csak gyéren fordult elő.

A megbetegedések gyakorisága és fajta csak az utolsó 4 évről volt megállapítható. Ide nem számítva az ólommérgezést, a munkaadók 21·3%-a, a munkások 27·2%, átlagban 26·1%, tehát több mint 1/4 rész betegedett meg. A munkaadók rendezettebb életviszonyai a foglalkozással járó egészségi károsodásokat kevésbé engedik előtérbe lépni.

A megbetegedések száma nagyobb a festőiparban, mint egyéb foglalkozásokban, amit a lipcsei betegpénztár statisztikai anyaga is igazol, amely szerint minden életkorban lényegesen magasabb a megbetegedési napok száma, mint a többi foglalkozási ágakban. A megbetegedések közül különösen kiemelendők: izomreuma, gyomor- és bélzavarok, balesetek, fertőző betegségek, ízületi reuma, tüdőtuberkulózis, hörghurut, tüdőgyulladás, mandulalob, lobos külső megbetegedések, csúz.

Az ízületi reuma gyakorisága különösen figyelemreméltó (7·2%-a az összes megbetegedéseknek). Az ólombetegség után a második jellegzetes festőbetegségnek kell tartanunk. Oka ennek is a nagy meghűlési veszedelem.

A tuberkulózisban való megbetegedés különböző adatok szerint a festőiparban aránylag igen nagy. Sommerfeld szerint a berlini helyi betegpénztárban 8·8, Koelsch szerint Bajorországban 7·28 megbetegedés esett minden 1.000 festőre és mázolóra, míg az átlagos megbetegedés Bajorországban 3·07 volt 1.000-re.

Gyakori a festőiparban az emésztőszervek megbetegedése, amit még súlyosbít a fogak és száj ápolatlansága folytán előálló emésztési zavar.

A legsúlyosabb megbetegedés a festőiparban az ólommérgezés. A felvételekről szóló jelentés először az ólombetegség terjedelmét általánosságban taglalja, továbbá a klinikai formákat, az egyes személyekre és az összességre vonatkozó gazdasági jelentőségét, továbbá azt a kérdést, hogy az utolsó időben az ólomfehér használatának csökkentése és a törvényes rendszabályok következtében megállapítható-e az ipari ólommérgezés csökkenése.

Az általános intézkedések közül az ipari megbetegedések törvényes bejelentési kötelezettségét kívánják. A bejelentési kötelezettség eredményének példaképpen Szászország említetik, ahol ez a kötelezettség, habár csak a betegpénztárakra nézve, 1904. óta áll fenn; míg 1903-ban csak 89 ólommérgezésről tudtak, 1907-ben 491 eset jutott hivatalos tudomásra. A jelentés végül rámutat arra, hogy az intenzív profilaxis és az eddig is kétségtelenül hasznosnak bizonyult védelmi intézkedések további kiépítésének szükségességét ezek a felvételek kimutatták.

A gyári felügyelőnök intézménye Oroszországban nagyon sok akadályon keresztül halad a megvalósulás felé. A dumának husvét után tartott első ülésén tárgyalták a kadettek és szociáldemokraták indítványát, hogy nőket alkalmazzanak gyárfelügyelőnöknek. A kormány ellenzése dacára 77 szavazattal

64 ellen elhatározták egy idevágó törvényjavaslat kidolgozását. A kormány elutasító magatartása miatt ez a határozat tisztán elvi jelentőségű, minthogy az intézmény megvalósulása alig remélhető. A kormány képviselője kilátásba helyezte azonban, hogy a kormány a városi iparban fölügyelők alkalmazásának kérdésével közelebbről szándékozik foglalkozni.

Az ólommérgezés leküzdéséről a kerámiai iparban a törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesületének osztrák szakosztálya meghívására H. Hauck mérnök iparfelügyelő előadást tartott az egyesület által kidolgozott rendlettervezet kapcsán. Mindenekelőtt sajnálkozásának adott kifejezést amiatt, hogy a mázak és zománcok gyártói, a zománcozott edények és fémárúk készítői, az üveg- és agyagfestők a tervezetben nincsenek felvéve védett foglalkozásul és kívánja, hogy a tervezet ezekre is kiterjesztessék. Ausztriában az így védelem nélkül maradtak számát 20.000-re becsüli. Aggasztónak tartja az ólomkeveréket tartalmazó mázok összeállítására a hatóságokra ruházott nagy befolyást, mert a konkurens államokra való tekintettel a rendelkezések így esetleg nagyon is enyhék lehetnek.

Az ólommentes mázzal előállítandó tárgyak jegyzékének összeállítását lehetetlennek tartja az árucikkek sokféleségénél fogva. Kívánatosnak tartaná a védőintézkedések elvi megállapítását, meghatározott technikai eszközök megnevezése helyett. A munkaterem minimális magasságának meghatározása mellett a minimális terjedelem meghatározását szükségesnek tartja.

A munkásoknak a mérgezés előjeleinek jelentkezésekor az orvos által meghatározandó időre ólommentes munkánál való alkalmaztatás szerinte akkor éretnék el, ha mindenfokú ólommérgezés üzemi balesetnek minősítették. Javasolta végül, hogy az ólommérgezések az iparfelügyeletnél bejelentessenek és hogy mindenfajta ólompreparatum külső megjelölésének kötelezettsége a javaslatba felvétessék.

Balesetvédelem szempontjából fontos intézkedés történt egy hámorban, amelyben az öntődékben a formák szárítására tekintélyes mennyiségű gázt használtak fel. Régebben a telepen előállított mindenfajta gáz keverékét használták erre a célra, amelynek nagyon erős szaga volt. A szomszéd várossal kötött gázszállítási egyezség folytán koks- és generátor-gázt nem használtak többé formaszárításhoz, hanem csak magas kemence-gázt, amelynek alig van szaga. Egy nem régen történt, egyébként szerencsés lefolyású, kábulással járó mérgezési eset kapcsán lettek figyelmessé, hogy ezzel balesetek komoly keletkezésének lehetősége állott elő, mert az eddig erős szagú gáz csaknem teljesen szagtalan lett és a véletlenül nyitva maradt gázcsapon kiömlő gázt nem vették észre. Ez okból jövőre az öntőosztályokban tiszta magas kemencegázt nem használnak, hanem keverni fogják minden alkalommal iszapszénből gyártott átható szagú generátor-gázzal.

Az üveghuták kemencéinél foglalkoztatott munkások lehűtésére éppen olyan egyszerű, mint hatékony berendezés van használatban egy üveghutában. Ebben az üreges üvegárúkat fúvógépekkel fújják. Az egyes fúvógépekhez vezetett levegőnyomócsövezetek alkalmas helyen meg vannak szakítva. A megszakítás helyén a csövek szövőtananyagból készült zacskó segítségével vannak egyesítve. A fúvógépekhez áramló levegő egyrésze ezeken a zacskókon keresztül elillan és hozzájárul a hőmérséklet csökkentéséhez, anélkül, hogy káros behatást idézne elő.

A hajtószíjak felrakása. A Zeitschrift für Gewerbehygiene a hajtószíjak felrakásánál követendő óvórendszabályokra vonatkozó körkérdésére a többi között dr. Serda poseni kormány- és ipartanácsos eképpen nyilatkozik: Az utolsó három év alatt a szíjak felrakása közben hat baleset történt, közöttük kettő halálos végű olyformán, hogy a szíjak a felrakás közben elkapták a munkást, körülforgatták és megölték. Hasonló balesetek megelőzésére az iparosokra folyton ráparancsolnak, hogy a transzmissziókat úgy rendezzék be, hogy a gépeket veszély nélkül lehessen megindítani és elállítani. Különösen téglagyárakban és fa-megmunkáló üzemekben a gépek gyakran csak annyiban vannak védve, hogy megközelítésük csupán láncsal vagy léccsal van megnehezítve, de a legtöbbször ezek is kikapcsolva találhatók. Ujabb az a törekvés, hogy eféle általános elzáró készülék helyett a veszélyes részek közvetlenül látandók el védőkészülékkel. Be- és kitolható kapcsolások lehető kiterjedt alkalmazását különösen szor-

galmazzák. Kisebb szíjak felrakása rendszeresen csappal ellátott, közönséges léc, vagy rúd segélyével történik, nagyobb szíjak felrakásánál megállítják a motort, vagy a megfelelő részt kikapcsolják. Nagyon gyakran maguk a munkások hagyják figyelmen kívül az előirt rendszabályokat és a nehéz szíjakat is a gép működése közben rakják fel puszta kézzel. Annak a követelésnek a figyelembevételére, hogy a szíjak csak álló gépre helyeztessenek fel, csak az esetben van kilátás, ha lehetséges lesz a transzmissziót minden munkateremben a transzmissziós géptől függetlenül megállítani. Új üzemekben már figyelemmel vannak erre, régiekben azonban ilyen berendezkedés nagyon nehezen eszközölhető. Ilyen helyeken sok esetben megelégszenek olyan jelzőkészülékkel, amely a transzmissziós balesetek alkalmával jelt adhat a hajtógép megállítására. Gyakran történnek balesetek olyképpen is, hogy a szíjak felrakásakor a munkások a létrával zuhannak le. Ennek megakadályozására olyan létrákat alkalmaznak újabban, amelyek fönt kampóval vannak ellátva, lent hegyesek. Nagy súlyt kell arra helyezni, hogy a szíjak felrakásával foglalkozó munkások szorosán a testhez simuló ruhát viseljenek.

Az első segély. A wieni orvosok egyesülete előtt báró Eiselsberg egyetemi tanár, udvari tanácsos, a hírneves sebész, feltűnést keltő előadást tartott a sebek első kötésének reformjáról. Valamely véletlen sérülésnél nyújtandó első segítségnél a segélyt nyújtó tartsa mindig szem előtt, hogy, ha nagyon erős vérzés nem kényszeríti reá, a sebet és a környékét ne is érintse. Ha tehát a sebet az ujjak nem érintik, a kezek tisztogatásának szükségessége is elesik. Ez által abba a látszólagos ellentmondásba keveredünk, hogy míg a műtő sebész kezét nemcsak a leggondosabban megmossa, hanem még sterilizált gummikeztyűt is húz, ezzel szemben az orvos, vagy a laikus segélynyújtó, ha szabályszerűen nem mosakodhatik, kezét meg se nedvesítse és a seb környékét sem mossa le. Ennek a látszólagos következetlenségnek a magyarázata abban a tényben van, hogy a száraz állapotban levő tisztátalan kéz kevés csirát enged szabadon, mert a szárazság a piszkot mintegy megkötve tartja, míg az a vérben könnyen oldódik és azok az anyagok, amelyeket a kötés alkalmazásánál meg kell fogni, könnyen felveszik magukba. A tisztátalan kéz minden körülmények között veszedelmes, de száraz állapotban mégis kevésbé, mint nedvesen és ebből az a kötelesség háramlik ránk, hogy két rossz közül a kisebbiket válasszuk. A baleset helyén tehát akár az orvos, akár a laikus segítő kezének a megmosása mellőzendő, ha nincs alkalom alapos tisztogatásra és sterilanyaggal való leszárítására. Ha sterilkeztyű kéznél van, annál jobb.

A desinficiáló anyagok használatát károsnak mondja, a sebek kiszívását a nyál bakteriumölő hatásánál fogva megengedi abban az esetben, ha a száj és fogak állapota olyan kifogástalan, hogy a seb inficiálása kizártnak tekinthető.

Veszedelmesnek állítja a sebek vízzel való öblítését a vízben előforduló baktériumok miatt. A sebben megalvadtt vér a legjobb sebgyógyító szer. Az első segítség feladata tehát csak az, hogy a vérzés csillapítása után a sebet, anélkül hogy kiöblítjük, vagy környezetét lemossuk, csíramentes kötszerrel, amely egyszerűen csak felszívó hatással van, anélkül hogy valamely antiszeptikus anyagot tartalmazna, befördje és ez által további tisztátalanság ellen megvédje, tehát a seb mielőbbi elzárása steril hidrophil gézzel.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

A vélelmezett törvényes gyermekek kártalanítási igénye.

Irta: dr. Timár Miklós.

Évszázadok joggyakorlatának kodifikálása által létrejött törvénykönyvek sem adnak az élet által felvetett minden kérdésre apodiktikus és kétséget fenn nem hagyó választ. Annál kevésbé várhatjuk ezt az 1907 : XIX. t.-c.-től, amely nálunk különösen a balesetbiztosítás terén majdnem történeti előzmények után született meg, amelynél tehát nem volt módja a gyakorlatnak előzőleg megállapítani a megoldandó kérdéseket, hanem a törvényhozónak kellett az élet által adott nagy latitude-ön a megoldandó kérdéseket összegyűjteni, hogy az azok rendelkezésére szükséges jogszabályokat megalkossák. Egész természetes, hogy ilyen körülmények között egész

sereg kérdés elkerülte a törvényhozás figyelmét és nem egy ezek közül egyenesen a törvény szellemével ellentétes módon nyert megoldást a gyakorlati életben.

Ilyen a vélelmezett törvényes gyermekeknek természetes atyjuk után támasztható kártalanítási igényének kérdése.

Családjogunk szerint törvényes gyermek az, aki érvényes, vagy vélt házasságban élő nőtől származott. Törvényes születést ilyenkor vélelmezni kell és ez a vélelem fennáll mindaddig, amíg a törvénytelen születést jogerős bírói ítélet ki nem mondta.

Ez az általános magánjogi szabály olyan kérdést vet fel, amelyre az 1907 : XIX. t.-c. alkalmazóinak nem egyszer kell felelni: azt a kérdést t. i., hogy az ilyen vélelmezett törvényes gyermekek ki után léphetnek fel kártalanítási igényvel? Az után, akivel anyjuk fel nem bontott házassági viszonyban él, aki tehát nekik törvényes vélelem szerint törvényes atyjuk, vagy az után, akivel anyjuk együtt él, akinek tehát ők természetes gyermekek? Ez a probléma éppen annál az osztálynál játszik fontos szerepet, amelynek számára az 1907 : XIX. t.-c. alkottatott. A munkásosztálynál tudniillik jóval gyakoribb eset, mint a többi osztálynál, hogy a párok törvényesen nem szabályozott viszonyban élnek együtt, és hogy azok a nők, akik törvényes házasság keretébe beilleszkedni nem tudtak, ezt a házasságot megszakítva, más férfival élnek együtt, anélkül, hogy a sok fáradsággal és költséggel járó házassági bontóper megindítanák.

Az 1907 : XIX. t.-c. 72. §-a értelmében a kártalanítás egyformán megilleti a törvényes és törvénytelen gyermekeket.

Az Országos Pénztár azokban az esetekben, amikor törvényes gyermekekről van szó, nem kutatja a vérségi származást, hanem a magánjogi vélelemre építve mindenkor megállapítja a törvényes házasságban élő anyja gyermekei számára törvényes apjuk után a járadékot anélkül, hogy kutatná a tényleges leszármazást még az esetben is, ha az anyát kártalanítási igényével el kellett utasítani, mert az elhunytal nem élt együtt. Ellenben elutasítja ugyanezeket a gyermekeket, ha természetes atyjukat ért halálos baleset folytán jelentik be kártalanítási igényüket, anélkül, hogy annak kutatásába, vagy a följánlott bizonyításba belemenne, hogy tényleg az elhunyttól származnak-e, vagy vélelmezett atyjuktól.

Ezt az álláspontot vallja dr. Halász Aladár is »A Munkásbiztosítás kézikönyve« című munkájában, amelyben azt mondja:

»Előfordul a gyakorlatban azon eset is, hogy a férjétől külön élő, de törvényesen el nem vált nő egy más férfival együttélés és az együttélésekből gyermekek származnak. Ez esetben a fenti módon való bizonyítás nem elég, mert jogilag a törvénytelen viszonyból származott gyermek addig, míg a házasság jogerős bírói ítélettel fel nem bontatik és házassági per keretében vagy külön eljárással a gyermek nem lett törvénytelenítve, az a férje nevét viseli és annak családjához tartozónak tekintetik. Az ilyen gyermekek tehát mindaddig, míg helyzetük a családjog szempontjából tisztázva nincs, járadékot nem kaphatnak.«

Első pillanatra tényleg ez az álláspont látszik indokoltnak. Első pillanatra úgy látszik, mintha az ilyen gyermekek két atya után tarthatnának kártalanítási igényt, ha ilyen igényvel természetes atyjuk után is felléphetnek. Látszólag ezt az álláspontot támogatja másrészt az a magánjogi gyakorlat is, hogy az ilyen gyermekek nem támaszthatnak tartási igényt természetes atyjuk után, mert az ilyen igényvel a bíróság az atyaságra vonatkozó bizonyítás mellőzésével elutasítja őket.

Azonban csak látszólag áll a dolog úgy, tényleg pedig egy atya után sincs tartási igényük. A természetes atyával szemben támasztott tartási igényükkel a bizonyítás felvétele nélkül elutasítja őket a bíróság, a törvényes atya pedig, ha őt támadják meg tartási igényvel, megindítja a törvényteleni-

tési eljárást és ha kellő bizonyítéka van, törvénytelenítik őket és ott is elutasítják. Ha pedig mint örökösök lépnek fel, akkor a többi örökösök sikerrel léphetnek fel azzal a kifogással, hogy törvénytelenek, bár az elhunyt atya nem törvénytelenítette őket. Ez esetben a bíróság, mint praejudicialis kérdést megállapítja a törvényteleniséget és az igénylőket, akik csak vélemezett törvényes gyermekek, az örökösödésből kizárja.

Magánjogi gyakorlatunknak súlyos fogyatékosága, hogy a törvénytelenítés fegyverével csak az igénylő gyermek ellen lehet élni, de ő ennek a fegyvernek a használatától meg van fosztva, mert a törvénytelen születés kimondása iránti perben az atya életében csak ő léphet fel felperesként (C. 3.098/90., 4.793/912. és még egy sor kúriai döntvény), továbbá az atya halála után meghatározott esetekben az atya örökösei (C. 4.552/1894.) de az anya, vagy a gyermekek soha.

Ez a súlyos igazságtalanságot termelő magánjogi fonákság azonban semmiesetre sem kötheti meg az 1907. évi XIX. t.-c. alkalmazóinak a kezét.

Nem lehet kívánni a gyermekektől, hogy törvényteleníttessék magukat, a törvénytelen gyermekeket sujtó előítéleten kívül már csak azért sem, mert fentiek értelmében ez nem is áll módjukban. Házassági bontóper megindítását sem lehet kívánni, mert a pert csak a nem vétkes atya indíthatná meg a mással közös háztartásban élő anya ellen (kivéve, ha a különélésre ő szolgáltatott okot), ő tőle pedig nem várható, hogy ezt a szíveséget feleségének mástól származó gyermekei javára megtegye.

Maradna még az 1893. évi XVIII. t.-c. 16. §-a alapján megindítható megállapítási kereset az idézett szakasz szerint azonban:

»valamely jogviszony létezésének, vagy nem létezésének, úgyszintén valamely okirat valódiságának, vagy valótlanosságának bírói megállapítása iránt kereset csak akkor indítható, ha e megállapítás a felperes jogviszonyainak biztosítására alperessel szemben szükségesnek mutatkozik.«

Felmerült tehát a kérdés, ki ellen kell megindítani a megállapítási keresetet? Az atya ellen nem lehet, mert nem az atyával szemben való jogviszonyok, hanem az Országos Pénztárral szembeni jogviszonyok biztosítására szükséges a per. Megindítható-e az Országos Pénztár ellen? Belemegy-e a bíróság egy olyan jogviszony tisztázására indított pernek a tárgyalásába, amelynek tisztázását a joggyakorlat kizárólag az atyának tartotta fenn, belemegy-e akkor, ha jogviszony tisztázásából kizárt két fél: a gyermek és az Országos Pénztár a felek? De addig, amíg teljesen bizonytalan egy ilyen pernek a lehetősége, nem lehet kívánni az igénylő gyermekektől, hogy ezzel a perrel kísérletezzenek, hanem az Országos Pénztárnak kell a törvény szellemének megfelelőleg módot keresni a kártalanításra.

Bizonyos az, hogy amint a hagyatéki perekben eljáró bíróságoknak jogában áll, mint prejudiciális kérdést megállapítani a törvénytelen származást, amikor arról van szó, hogy igényükkel elutasítsanak, éppúgy jogában áll az 1907: XIX. t.-c. alkalmazóinak ugyanezt megállapíttatni, amikor arról van szó, hogy a gyermek igénye megállapíttassék, akkor pedig, amikor a gyermekek a vélemezett törvényes atyjuk után lépnek fel igényvel és az iratokból kitűnőleg az anya egy évnél hosszabb ideig nem élt a halált megelőzőleg együtt az elhunytal, az Országos Pénztár megindíthatja a nyomozást és ha kétségen kívüli beigazolást nyer, hogy nem az elhunyttól származnak a gyerekek, elutasíthatja őket igényükkel, amint azt megteszi a hagyatéki bíróság.

Nem lehet ellenvetésképpen felhozni azt sem, hogy az Országos Pénztárnak az ily irányú nyomozás és ilyen kérdések eldöntése nem áll módjában, mert hiszen amikor törvénytelen gyermekek lépnek fel atyjuk után kártalanítási igényvel, akiknek anyja nem él törvényes házassági

kötelékben, az Országos Pénztár tanuk kihallgatásával, az atyának életében tett közvetett, vagy közvetlen nyilatkozatai alapján dönti el a leszámazási viszonyt és állapítja meg a járadékot.

A helyes álláspont tehát az eddigi gyakorlattal szemben az, hogy a vélelmezett törvényes gyermekek vélelmezett atyjuk után támasztott igényükkel elutasítandók, természetes atyjuk után támasztott igényük pedig megállapítandó.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete folyó évi július hó 17-én, csütörtökön délután 5 órakor *Szterényi József* v. b. t. t. elnöklésével teljes ülést tart, amely alkalommal az előadó záró beszédével s az elnöki rezümével befejezik a munkásbiztosítási törvény reformja során a betegség esetén nyújtandó segélyekről tartott vitát. A teljes ülést megelőzőleg az egyesület választmánya tart ülést.

A m. kir. földművelésügyi miniszter 1913. évi július hó 3-án kelt 6.900/1913. eln. számú rendelete az Országos Gazdasági Munkáspénztárról és a gazdasági cselédek, valamint a gazdasági gépmunkások baleset esetére való biztosítása és betegség esetében való ellátása tekintetében irányadó törvényes rendelkezésekről szóló 1913. : XX. t.-c. életbeléptetése és végrehajtása tárgyában.

Az 1913. : XX. t.-c. 4. §-ában nyert felhatalmazás alapján a m. kir. kereskedelemügyi miniszterrel egyetértőleg a földművelésügyi miniszter a következő rendeletet adta ki:

Az Országos Gazdasági Munkáspénztárról és a gazdasági cselédek, valamint a gazdasági gépmunkások baleset esetére való biztosítása és betegség esetében való ellátása tekintetében irányadó törvényes rendelkezésekről szóló 1913. évi XX. t.-c. mai napon lép életbe. Az 1907. : XIX. és 1912. : VIII. t.-c. egyes rendelkezéseinek eltérő magyarázata folytán a gazdasági alkalmazottak biztosítása körül zavarok fordultak elő. E zavarok végleges megszüntetése céljából hozatott az 1913. : XX. t.-c., melynek a 2. §-a a gazdasági alkalmazottakra nézve eddig is érvényben volt törvények felsorolása mellett kétséget kizáró módon megállapítja, hogy ezek és pedig sem a gazdasági cselédek, sem a gazdaságokban alkalmazott úgynevezett szegődményes iparosok, sem pedig a gazdasági gépmunkások — ideértve a képesített (vizsgázott) fűtőt is, még ha közönségesen gépésznek nevezik is — az 1907. : XIX. t.-c.-ben betegség és baleset esetére megszabott biztosítási kötelezettség alá semmi körülmények között sem vonhatók, s a gazdasági alkalmazottak közül egyedül a képesített gépkezelő (vizsgázott gépész) az, akit mind betegség, mind baleset esetére az 1907. : XIX. t.-c. értelmében kell biztosítani.

Most tehát, amidőn az 1913. : XX. t.-c. minden kétséget kizáró módon nyilvánvalóvá teszi, hogy a gazdasági alkalmazottak az ipari munkásbiztosításba be nem vonhatók, elvárom a közigazgatási hatóságtól és a községi közegektől, hogy az e tekintetben eddig fennforgott zavaroknak az érdekeltek megfelelő felvilágosítása útján is elejét fogják venni, de viszont örködni fognak arra, hogy a gazdasági alkalmazottak mindazon segélyekben részesüljenek, amelyeket számukra a törvények úgy betegség, mint baleset esetére előírnak. A kötelező balesetbiztosítás helyes végrehajtása céljából felhívom a t. Címet, utasítsa a helyi végrehajtásra hivatott hatóságokat és községi közegeket, gondoskodjanak arról, hogy egyfelől az összes gazdasági cselédeket és a gazdaságokban alkalmazott úgynevezett szegődményes iparosokat a 120 filléres hozzájárulási díj kivetése és közadók módjára leendő behajtása céljából a 14.100/905. eln. sz. m. kir. földművelésügyi miniszteri rendelet értelmében összeírják, másfelől pedig az összes gazdasági gépmunkásokat, illetőleg összes gazdasági gépeket az Országos Gazdasági Munkáspénztár központi igazgatóságához a megfelelő díjak befizetése mellett balesetbiztosításra bejelentsék.

Az 1912. : VIII. t.-c. 12. §-a a kötelező balesetbiztosítást elmulasztó munkaadókra, illetőleg gazdasági géptulajdonosokra — teljes kártérítési felelősségük fennhagyása mellett — 100 koronáig terjedhető pénzbüntetést szab és tőlük a díjak utólagos behajtását rendeli el.

Felhívom t. Címet, utasítsa a helyi végrehajtásra hivatott hatóságokat és községi közegeket, hogy amennyiben a kötelező balesetbiztosítás ily elmulasztása tudomásukra jutna, a kihágási eljárásnak hivatalból leendő lefolytatása és

egyszersmind a díjak utólagos behajtása iránt haladéktalanul intézkedjenek, hogy a törvény kötelező rendelkezéseinek ez úton is minden irányban érvényt szerezzenek.

A munkásügyi bizottság jelentése. Az Állami Hivatal jelentése kapcsán a képviselőház munkásügyi bizottsága ezt a jelentést terjesztette a képviselőház elé.

»Az Országos Pénztár anyagi helyzete 1909. év végén a lehető legsívárabb volt. 1,800.000 K adósság, több mint két millió korona járulékhátralék, melynek legnagyobb része idővel behajthatatlanná vált. Ezekhez csak azt említjük fel, hogy az Országos Pénztár összes adminisztratív (orvosi és kezelési) kiadásai 1909. évben több mint két millió koronát tettek.

Az ilyen gazdálkodásnak természetesen a biztosítottak adták meg az árát, mert a pénztár igyekezett a járadékot lehetőleg leszorítani. Az 1909. év statisztikája szerint 5.032 balesetet szenvedőnek összesen 876.107 K fizettetvén ki, átlagosan mindössze 176.92 K esett egy egyénre, ami bizony a megélhetésre elégtelen. Még rosszabbak voltak a viszonyok az özvegynek halálos baleset esetén fizetett kártalanítás tekintetében, ami — az átlagbér 20% lévén — 1909-ben 200 K-t sem tett ki. Mivel ily csekély összeg a megélhetésre kevés s elveszteni még sem akarja, vadházasságra lép. Hogy ez erkölcsileg mily káros hatású, különösen az első házasságból származó gyermekekre, mindenki előtt világos. Ezért sokkal helyesebb volna az egy összegben való kártalanítás. Ilyen segélyezés mellett a balesetbiztosítás nem éri el célját s a munkásnak nyújtott segély semmiképpen sincs arányban azzal az óriási megterheléssel, mely e címen indusztriánkra hárul. A kerületi pénztárak helyzete az 1909. év végén talán még rosszabb volt az Országos Pénztárénál. A zárszámadás látszólag még kielégítő eredményeket mutat — bár számos pénztár számadása és pedig többnyire a legnagyobbak, kezelési hiánynyal zárták le mérlegeiket — a valóságban azonban ennél sokkal szomorúbbak a viszonyok, mert a járulékhátralékok összege az év végén 4 millió koronán felül emelkedett. Ilyen körülmények között nem csoda, hogy sok pénztár fizetési zavarokba jutott és segítségért az amúgy sem kedvező anyagi viszonyok között lévő Országos Pénztárhoz fordult.

A kerületi pénztárak anyagi helyzete hanyatlásának okait a következőkben véltük megtalálni:

1. Elsősorban a helytelen és lanya adminisztráció. Egy hivatása magaslatán álló, pontos és erélyes adminisztratív személyzet mellett nem lett volna lehetséges az, hogy a járulékhátralékok folyton növekedjenek.

2. Az adminisztratív költségeknek óriási mértékben való felszaporodása. Az orvosi költségek 3,048.121 K-t, a kezelési kiadások pedig 2.800.657 koronát tettek, ami az összes bevételek 36%-ának felel meg.

A jelentést kísérő előadói beszédet már a múlt számunkban ismertettük.

Gyáriparosok a munkásbiztosításról. A Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének múlt hónapban tartott igazgatósági ülésén, mint már említettük, szóba került a munkásbiztosítás reformja is. A »Magyar Gyáripar« július 1-én megjelent száma részletes tudósítást közöl e tárgyban lefolytatott vitáról. Közli báró Hatvany Józsefnek levelét, amelyben ismételten felhívja a figyelmet 1906-ban közzétett tanulmányára, amelyben előre látta már mindazokat a bajokat, amelyek most utólag bekövetkeztek. Borbély Lajos a Rimamurányi r.-t. igazgatója, a képviselőház munkásügyi bizottságának elnöke, szintén írásban terjesztette be a munkásbiztosítás reformjára vonatkozó elaborátumát.

Megállapította munkájában, hogy ha nem akarjuk a munkásbiztosítás csődjét, úgy a törvény sürgős és gyökeres reformjára van szükség. Az eredménytelenség okául a gyakorlati élet követelményeit figyelmen kívül hagyó anyagi intézkedéseket, főleg azonban a hibás szervezetet és a drága adminisztrációt hozza fel. Annak a véleményének adott kifejezést, hogy a törvény által tervbe vett teljes központosítás és egységesítés helyett egy óriási, rendkívül költséges, széthuzó és nehezen mozgó bürokrácia jött létre, amely céljának semmiképpen sem felel meg és bevételeinek nagy részét önmaga emészti fel. Kimutatja, hogy a pénztár adminisztratív kiadásai 1907-től 1911-ig a következő százalékemelkedést mutatják a kiadásokhoz képest: 31, 33, 35, 35, 37.7, ami igen rossz perspektívát nyújt. Utal az óriási deficitre, amelyek az utolsó évi jelentés szerint nyolc millió koronát is meghaladtak és évről-évre emelkedni fognak. Ezekből az adatokból — mondja Borbély Lajos — mindenki könnyen

képet alkothat magának arról, hogyan tudja betölteni hivatását egy intézmény, amelynél az évi bevételek egyharmad része nem folyik be, második harmadát pedig nem a tulajdonképpeni cél elérésére fordítják, hanem kezelési költségekre adják ki, amelyek még most is emelkedő tendenciát mutatnak. Ilyen viszonyok mellett a pénztárak nem munkásbetegségítés, hanem az alkalmazott orvosok és óriási számú hivatalnokok egzisztencia-biztosító pénztárai lesznek. Utal rá, hogy a vállalati pénztárak kétszázalék járulékot szednek, sőt a rimamurányi pénztárnál ezt sem az átlagbérek, hanem a munkás tényleges keresete után, ami sokkal igazságosabb a munkásra nézve. Ebből megállapítja, hogy az autonóm önálló vállalati pénztáraké a jövő. Állást foglal a pénztári fölöslegek kétharmad részének az országos pénztárhoz való beszolgáltatása ellen; annak megengedését kívánja, hogy több szomszédos, kisebb vállalat is egyesülhessen közös pénztár alakítására; a kerületi pénztárakat függetleníteni kívánja az Országos Pénztártól s az önálló autonóm pénztárak hatáskörébe utalná a balesetbiztosítást is. Az Országos Pénztár — mint teljesen fölösleges — megszüntetendő, a pénztárak feletti felügyelettel az állami munkásbiztosító hivatal bízandó meg, amelynek hatásköre azonban kizárólag az alapszabályok pontos betartására terjedne ki.

Szerinte »ilyen szervezet mellett az összes bevételek a tulajdonképpeni cél elérésére lennének fordíthatók s nem emésztene fel a jelenlegi felesleges, nehezen mozgó óriási bürokrácia.«

Borbély Lajos úr az orvosi költségeket is az ügykezelési költségekhez számította és így sikerült neki az Országos Pénztár adminisztratív költségeit oly magas százalékban feltüntetni.

Az 1907. évi XIX. törvénycikk 202. §-a alapján a közigazgatási bíróság 32.146/1912. sz. ítéletével kimondotta, hogy nem változtat a betegségélyezési járulék természetén az, hogy a bírói letétben levő járulékot a pénztár a bírói letétpénztártól vette fel, ehhez képest a törvény 202. §-a a bírói letétben levő járulékok nyugtáira is vonatkozik, ezek tehát bélyegmentesek.

Az 1907. évi XIX. t.-c. és az általános magánjog sokat vitatott egymásközi viszonya tekintetében foglalt állást a budapesti kir. ítélőtábla, amidőn arra is kötelezte a vasutat, hogy N. Gyuláné részére is fizessen járadékot a baleset napjától életfogytiglan, illetőleg esetleges férjhezmenetelig. A balesetbiztosításról szóló 1907. évi 19. t.-c. 72. §-a szerint ugyanis »a balesetet követőleg kötött házasság után beállott halál esetén az özvegynek csak akkor van igénye kártalanításra, ha a házasságból igényjogosult törvényes vagy törvényesített gyermek szármarmazott«. A kir. ítélőtábla úgy találta, hogy a törvénynek most idézett rendelkezése »a joghasonyszerűségnél és különösen az anyagi igazság követelményeinél fogva megfelelően alkalmazandók oly esetekben, melyet szorosan véve nem tartoznak az 1907. évi XIX. t.-c. rendelkezései alá«.

Az Országos Pénztár júniusi igazgatósági ülése többek közt az országos gazdasági munkáspénztárról szóló törvényjavaslat végrehajtására vonatkozó akció eddigi eredményeképp tudomásul vette a kereskedelemügyi miniszternek a pénztár küldöttsége előtt tett azon kijelentését, hogy a javaslat törvényerőre emelkedése esetén a végrehajtási rendelet kibocsátásánál nem fogja megengedni, hogy azokat a termelési ágakat, amelyek összefüggésben vannak az iparral, kivonják az 1907. évi XIX. t.-c. hatálya alól. A kerületi munkásbiztosító pénztárak közgyűlési kiküldötteinek lezajlott választásával kapcsolatban fölmerült kérdésekkel is foglalkozott az igazgatóság s itt tudomásul vette az Állami Munkásbiztosítási Hivatalnak azt a döntését, hogy ugyanaz a személy ugyanabban az időben helyet foglalhat a kerületi és vállalati pénztárak önkormányzatában. Határozott az igazgatóság az 1912. évi baleseti költségek megállapítása, valamint a baleseti tartalékalap javára vásárolt értékpapírok átvétele tekintetében. A munkáskórház ügyében az Országos Pénztár terjedelmes fölterjesztéssel fordult a hivatalhoz, amelyben a közgyűlés által megállapított költségvetési keretek és tételek fenntartását kéri a hivattól. A napirend végén kisebb jelentőségű ügyeket tárgyaltak le.

Színészek biztosítása. Az Országos Pénztár 1913. évi 29.893. számú, a kerületi pénztárakhoz intézett köriratával közli az Országos Színészegyesülettel kötött egyezséget, melyet az Állami Munkásbiztosítási Hivatal 5.231/913. sz. leiratával jóváhagyott. Az egyezés lényegét annak idején ismertettük, érdeklődésre tarthat számot az egyezés 6. pontja, amely szerint »az Országos Pénztár

köriratilag ki fogja tanítani a pénztárakat arra, hogy a színészeknél a keresetképtelenség alatt a színpadi működésre való képtelenség értendő, s fel fogja hívni helyi szerveit, hogy kellően tájékoztassák orvosukat arról, miszerint a színészek speciális munkájára tekintettel, a színészeknél olyan állapotok (pl. rekedtség) is keresetképtelen betegséget jelenthet, amelyek más pénztári tagoknál ilyenül el nem ismerhetők.

Tüdőbetegek szanatóriumba utalása. Az Országos Pénztár 1913. évi 27.691. szám alatt táviratot intézett a helyi szervekhez, melyben újból figyelmébe ajánlja a helyi szerveknek, hogy a gyógyhelyre való utalásra kizárólag kezdeti stádiumban lévő tüdőbeteg hozassék ajánlatba. A tervezet szerint a beutalás előtt a beteg test hőmérséke legalább 8—10 napon át megfigyelendő; ezen megfigyelés, valamint a tüdőre vonatkozó klinikai lelet a körleírásban pontosan közlendő.

Vasárnapi krónika egy kedélyes nyomtatványról. A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár a következő körlevelet adta ki:

Az orsovai kir. járásbíróóság 1910. évi B. 3/3. számú ítéletével megállapította, hogy a *betegsegélyezési járulékok* felének az alkalmazottak béréből való levonása és a *pénztárhoz való be nem szolgáltatása a büntetőtörvénykönyv 355. §-ába ütköző sikkasztás.* Ez az ítélet — minthogy a temesvári kir. ítélőtábla az ellene benyújtott semmisségi panaszt elutasította — *jogerőre emelkedett.* Pénztárunk igazgatósága folyó hó 2-iki ülésében elhatározta, hogy a kir. járásbíróóság fentebb említett jogerős ítéletét az összes hátralékos munkaadókkal közli. Midőn igazgatóságunk e határozatának ezennel eleget teszünk, felhívjuk a t. Cím figyelmét arra, hogy amennyiben fizetési kötelezettségének eleget nem tesz, pénztárunk pénzügyi egyensúlyának fenntartása érdekében kénytelen lesz a kötelezettségeiket nem teljesítő munkaadókkal szemben minden törvényes eszközt igénybe venni.

Ez a körlevél alkalmat adott Molnár Ferencnek arra, hogy a Pesti Hírlap július 6-iki számában Vasárnapi Krónikát írjon a munkásbiztosítási járulékhátralékokról.

Molnár Ferenc néhai édesapja, több mint egy negyedszázadon át népszerű orvosa volt a pénztárnak, nagy szeretettel gondozta a pénztár ügyeit és betegeit, megbecsülte a pénztárt, viszont a pénztár megbecsülte őt, természetes tehát, hogy fia a pénztárt támadja meg azért, mert a járulékhátralékosokat fenyegeti, hogy velük szemben minden törvényes eszközt igénybe vesz. Vasárnapi Krónika szerint a pénztárnak ez az eljárása nem más, mint *egész közönséges zsarolás.* Viszont a munkaadóknak az az eljárása, hogy nemcsak saját járulékaikat nem fizetik meg, de a munkásoktól levont járulékokat is megtartják, csak *feledékenységgel, vagy kényelem.*

Molnár Ferenc, mint minden írásában, e krónikájában is eltalálta a közhangulatot. Elmésen és találóan írja le, miként gondolkodik a közönség a munkásbiztosításnak tartozó kötelezettségéről és másnak a pénzéről. A Krónika tehát híven tükrözi vissza a közfelfogást s így igazán nem csodáljuk, ha azok a bizonyos feledékenységből visszatartott 75 fillérek a Budapesti Pénztárnál 3 millióra, az egész országban több mint 8 millióra *rúgnak*, amiből továbbá az is következik, hogy a munkásbiztosító pénztáron is egyet rúgni kell.

Hogy a pénztár eljárása *zsarolás-e*, vagy sem, azt döntsék el a jogászok, amiként már eldöntötték, hogy azok, akik a pénztárt illető járulékokat jogosulatlanul visszatartják, *sikkasztók.* Ez utóbbiak díszes tábora bizonyára élénk örömmel üdvözli a jeles író, amiért Vasárnapi Krónikájában annyira a védelmükre sietett. A munkásbiztosító pénztárak pedig szégyenlik magukat, hogy követelni merészelik az őket illető járulékokat, amelyeknek hivatása az ő felfogásuk szerint nem az, hogy a »feledékeny« munkaadók zsebében maradjon, hanem, hogy a beteg munkások segítségére szolgáljon.

Hátralékosok intése. A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár körlevelében figyelmezteti a munkaadókat, hogy a pénztár mellé rendelt székesfővárosi behajtási osztály folyó évi június hó 1-től kezdődőleg a közadók módjára behajtandó pénztári járulékhátralékok végrehajtását nem egyénileg kézbesítendő intésekkel fogja megkezdeni, hanem a közadók kezeléséről szóló 1909. évi XI. t.-c. 46. §-a, illetve az 1912. évi 100.000. számú pénzügyminiszteri utasítás 119. §-a értelmében az intést hirdetmény kifüggesztése által eszközli. A hirdetmény kifüggesztése után az abban megjelölt 8 napi határidő leteltével azonnal a zálogolást fogja foganatosítani.

A Munkásbiztosító Pénztári Alkalmazottak Egyesülete az Állami Hivatal másodelnökénél. A pénztári alkalmazottak egyesületének tíz tagú bizottsága június 27-én megjelent Mentsik Ferenc min. tanácsosnál, az Állami Hivatal másodelnökénél, hogy a tisztviselőkre vonatkozó szabályzatok ügyében fölvilágosítást kérjen. A másodelnök kijelentette a küldöttségnek, hogy a szabályzatok munkában vannak, de az ősz előtt nem készülhetnek el. Az Országos Pénztár által jóváhagyott illetményszabályzat nem fog változatlanul fennmaradni, mert a pénztárak anyagi helyzete nem bírja el a költségeket. A Hivatal által kiadott szolgálati és fegyelmi szabályzat sem fog érintetlenül hagyatni. A kiadásuk óta eltelt idő tapasztalatai ugyanis azt a meggyőződést érlelték meg benne, hogy a tisztviselők szolgálati viszonya szigorítandó és az a fokú függetlenség, amelyet a szabályzat a tisztviselőnek biztosít, a pénztári érdekeknek nem felel meg. A szakvizsga-szabályzat tekintetében sincs még meg a megállapodás az Országos Pénztárral, de ez a kérdés is rendezést fog nyerni a többi kérdéssel egyidejűleg. A küldöttség ezután bejelentette, hogy az Egyesület egy minden részletre kiterjedő memorandummal fog a másodelnökhöz fordulni, amely alkalmas lesz a vitás problémák megoldására és a merev ellentétek enyhítésére.

A bányászok balesetbiztosítása az osztrák munkaügyi tanácsban. Az osztrák munkaügyi tanács május hó 7-iki ülésében foglalkozott a bányászok balesetbiztosításáról szóló törvényjavaslattal. A tanácsban egyhangú volt az a vélemény, hogy a bányászok balesetbiztosítása — minél előbb — a szociális biztosítási javaslattól függetlenül, törvényesen rendeztessék. A tanács elfogadta a javaslat azon álláspontját, hogy a bányászok biztosítása — a vasutasok példájára — külön szakszövetkezet útján hajtassék végre. Az intézet vezetésére vonatkozólag a tanács úgy határozott, hogy az előjáróságban (Vorstand) a munkások egyharmad, a munkaadók kétharmad arányban lesznek képviselve. A járadék-megállapító bizottságok azonban paritásosan lesznek összeállítva.

Az alsóausztriai munkás balesetbiztosító intézet az 1911. évet kedvezően zárta le. A számadási eredmény 258.869·88 K fölösleget mutat, mi által az előző évek deficitje 32 104.436·21 koronára apadt. Kártalanításokban az év folyamán 6,924.438·60 koronát fizetett ki az intézet az előző évi 6,929.182·69 koronával szemben. Az 1889/90-i számadási év óta az intézet összesen 97,676.278·81 koronát fizetett ki kártalanításokban.

A kezelési költségek összege 1,049.559·17 K, azaz a járulékok 10·5 százaléka. A hivatali személyzet száma 253.

Behajthatatlan járulékok fejében az 1911. évben 138.947·37 koronát írt le az intézet, fennállása óta pedig összesen 905.979·68 koronát, azaz az összes járulékok 0·76 százalékát írta le ily címen.

Az intézet kislakásépítésekre az állami lakásalap kezessége mellett 1911. és 1912. években 1 millió és 100 ezer korona kölcsönt szavazott meg, amelyeknek azonban csak egy részét folyósította még.

Az intézet tanulmányoztatja a sérültek gyógykezelésének a kérdését. Az árvák érdekében pedig életbeléptette azt a reformot, hogy azoknak a járadékosoknak, akiknek anyjuk férjhezment, a járadékát a törvényesen megengedett legmagasabb mértékre emeli fel; a megszüntetett özvegyi járadékot ily módon az árváknak juttatja.

A salzburgi balesetbiztosító intézet díjleszállítása. A salzburgi balesetbiztosító intézet az eddigi díjtételek leszállítását határozta el. A legmagasabb veszélyességi osztály legmagasabb díjtétele eddig 100 K munkabér után 6·7 K volt, a leszállított díjtétel 6 K. Ezen díjtételt visszamenőleg 1913. január 1-től számítja az intézet. A prágai balesetbiztosító intézetnél 8·59, a wieni 7·84, a grázi 6·7, a brünni és a lemergi 7·10 és a triesztinél 7⁰/₁₀₀ járulék ugyanebben a veszélyességi osztályban. Az alsóausztriai iparegyesület közlönye a bérlajstromok kötelezővé tételében találja meg a díjleszállítás lehetővé váltának az okát és kiszámította, hogy ezáltal a munkaadók évi 300 ezer korona költségtől szabadulnak.

Az osztrák balesetbiztosító intézetek pénzügyi eredményei — a wieni és prágai intézettől eltekintve — eléggé kedvezőek. A prágai intézetnek 1911-ig 33 millió, a wieninek 32 millió K deficitje volt. Hiányt mutatott ki még a lemergi intézet és pedig 1·4 milliót, valamint a trieszti 1·5 milliót. Ellenben a grázi 500 ezer, a brünni 1 millió 100 ezer és a salzburgi 900 ezer K felesleget mutatnak ki.

A német munkásbiztosításról. A lipcsei nemzetközi építőipari kiállítás munkásügyi választmánya »A német munkásbiztosítás« címe alatt ismertetést bocsájtott ki, amely áttekintést nyújt a német munkásbiztosításról, annak első törvényes rendezésétől, vagyis 1885-től kezdve egész 1911-ig.

Röviden ismerteti az egyes biztosítási ágazatokra vonatkozólag fennálló törvényes rendelkezéseket és a szervezetet, majd pedig a biztosítás anyagi eredményeit.

A betegség esetére való biztosítási ágazatban 1885—1911. években a tagok segélyezésére fordított:

Millió márka		Millió márka	
Orvosi költségekre	1.013·8	Kórházi ápolásra	622·9
Gyógyszerekre	724·2	Temetkezési segélyre	139·6
Tagok táppénzére	2.045·3	Egyéb segélyekre	74·4
Családtagok táppénzére	51·6	Összesen	4.748·8
Gyermekügyi segélyre	77·0		

1911-ben a betegség esetére biztosítottak száma 14,504.646 volt.

A balesetbiztosítási ágazatban 1885—1911. években a következő költségek merültek fel:

Millió márka		Millió márka	
Gyógyítási és ápolási költségek	64·9	Hátramaradottak járadéka	388·3
Gyógyintézeti ellátás	77·5	Özvegyek végkielégítése	14·2
Hozzá tartozók járadéka	21·2	Külföldiek végkielégítése	4·5
Sérültek járadéka	1.540·2	Összesen	2.139·3
Belföldiek végkielégítése	16·7		
Temetkezési segély	11·8		

A baleset esetére biztosítottak 1911. évi létszáma 24,627.000 volt.

A rokkant- (aggkori-) biztosítás az ezen biztosítási ág megvalósításától 1891-től kezdve 1911-ig a következő segélyeket nyújtotta:

Millió márka		Millió márka	
Gyógyeljárás	174·7	Betegjáradék	32·4
Rendkívüli segélyek	9·3	Aggkori járadék	453·0
Rokkantházi ápolás	4·6	Járulékviszatérítés	115·4
Rokkantsági járadék	1.482·9	Összesen	2.272·3

A biztosítottak száma 1911. évben 15,878.000 volt.

Az egész német munkásbiztosítás, vagyis a három ágazat együttvéve, a biztosítottak segélyezésére 1885—1911. években 9.160·4 millió márkát, vagyis 10.809·3 millió koronát fordított, tehát majdnem 11 milliárd koronát.

Büszke önérettel mutat reá az ismertetés arra, hogy a német munkásbiztosítás 30 éves multja beváltotta azt a reményt, amelyet I. Vilmos császár 1881 november 17-én a parlamenthez intézett izenetében kifejezett, és a munkásbiztosítás valóban a munkások jólétének előmozdítója lett.

A baleset fogalma értelmezéséhez érdekes adalékot szolgáltat a Reichsversicherungsamt egyik legutóbbi ítéletében, amidőn üzemi balesetet állapított meg a következő tényállás alapján. X. munkás háromórás munkatartama alatt egy tárnában kigőzölgéseknek volt kitéve, amelyek a régi nedves talajból szálltak fel. A gázok belélegzése szívbénulást és halált okozott. X. munkáson ugyanis már, midőn első ízben végezte ez a munkát, sápadtság volt észrevehető, továbbá fáradtság, étvágytalanság, verejtékezés stb. A szívnek eizsírosodásánál fogva valószínűnek lehet felvenni, hogy jobban hatottak a gázok szervezetére, mint teljesen egészséges embernél. A szóbanforgó három órás időtartam pedig elég rövid idő ahhoz, hogy a halál baleseti jellege, amely a rövid ideig tartó behatást elvfeltelként megkívánja, megállapítható legyen.

Funkcionárusok napidíjai a németországi alkalmazott biztosításnál. A németországi alkalmazott biztosítás igazgatóságának és igazgatótanácsának nem állandó tagjai részére az üléseken való részvétel után 18 márka napidíjat és a felsőbb hatóságok előadó tanácsosai részére megállapított utazási költségeket állapította meg a birodalmi kancellár. A járadék-bizottságok tagjai, a választott bíróságok, valamint a felsőbb választott bíróság ülnökei a tényleges költségeiken felül átalányt kapnak, amelyek a járadék-bizottságok tagjai részére négy, a választott bírósági ülnökök részére öt és a felsőbb választott bíróság ülnökei részére hat márkában állapították meg.

Előadások a szociális közigazgatásról. A községi és szociális közigazgatás kölni főiskolája f. évi február 24-étől március 1-éig tartott továbbképző kurzusán 512 hallgató vett részt. A legközelebbi kurzus július 28-ától augusztus 2-áig fog tartani s tárgya a szociális biztosítás újabb feladatai (a birodalmi biztosítási rendtartás s az alkalmazottak biztosításáról szóló törvény) lesz.

Az angol állami betegsegélyezési biztosítás reformja. Mindössze egy félesztendeje van életben Angliában a betegség esetére való biztosítási törvény, de máris ennek novelláris módosítását készítik elő. Az új javaslat a törvény alapelveit érintetlenül hagyja, de egész sor oly módosítást céloz, amelyek a törvényt a munkások érdekeiben előnyösen megjavítják. A kormány ugyanis figyelembe veszi mindazokat a javaslatokat, amelyeket a biztosítás érdekében a munkásság részéről hangoztatnak és siet ezeket megvalósítani. A novella rendezi az alkalmi munkások biztosítási járulékait; megszünteti azt az igazságtalanságot, hogy 50 évnél idősebb munkások kisebb betegségi segélyt kapnak, mint a fiatalabb biztosítottak; állami támogatásban részesíti a magánegyesületi betegsegélyező pénztárakat abból a célból, hogy orvosukat ezek is kellően honorálhassák, mi által az orvoskérdés e pénztáraknál is kielégítő megoldást nyer; megállapítja, hogy munkanélküliség esetén a munkás nem a teljes járulékot, hanem csakis a saját járulékát tartozik fizetni, míg a munkaadói részt az állam fizeti, s az orvosok érdekében kimondja, hogy mindazok az önként biztosítottak, akiknek évi keresetük 3.200 shillingnél nagyobb, orvosi kezelésre nem tarthatnak igényt. Az állam ezen módosítások következtében újabb 270.000 font terhet vesz magára.

Tuberkulózis gyógyhelyek és betegbiztosítás Angolországban. A gyógyintézetekben való ápolás, amely a betegbiztosítási törvényvel elő van készítve, nemsokára nyomatékosan meg fog valósulni. Az alsóházban elhangzott egy kérdésre Burns miniszter úgy nyilatkozott, hogy minden grófsággal és községgel érintkezésbe léptek annak az 1.500.000 font sterlingnek fölhasználására, amelynek gyógyintézetek fölállítására kell szolgálnia. Ebből az összegből segélyt nyújtanak a helyi hatóságok által létesített gyógyhelyek részére. Egyes kisebb segélyeket már ki is osztottak, egyes esetekben pedig a községeknek még pontosabb terveket kell bemutatniok. Általánosságban alapelvül szolgál, hogy az állami hozzájárulás a grófságok között a népesség arányában osztandó föl, hogy a különböző vidékeken egyenlő gondoskodás váljék lehetségessé. A londoni grófság lesz a legfőbb hatóság ezen gyógyintézetek létesítésének tervszerű keresztülvitelére.

Biztosítás ipari mérgezések esetére. Az ipari mérgezések esetére való biztosításról szóló törvényjavaslatot dolgozott ki a hollandiai kormány. A javaslat úgy határozza meg az ipari mérgezések (hivatásból eredő betegségek) fogalmát, hogy ha a betegség egy bizonyos — közelebről meghatározandó időn belül bizonyos munkával való foglalkozás után lép fel. Az ily beteg hét hónapig a rendes táppénzben részesül, azontúl pedig járadékot kap. A járadék teljes munkaképtelenség esetén az átlagos kereset 70%-a, részleges munkaképesség-csökkenésnél ennek megfelelően aránylagos. A biztosítást a javaslat szerint a betegsegélyező pénztárak közvetítik, a teherviselésre azonban egy külön pénztár lenne létesítendő.

Gyermeknevelési járadék. Pennsylvania állam egy újabb törvénye gyermeknevelési járadékot biztosít mindazoknak az özvegyen maradt anyáknak, akik gyermekeik nevelésére elegendő jövedelemmel nem bírnak. A törvény abból az alap gondolatból indul ki, hogy kegyetlen dolog a szegény anyától elszakítani a gyermekét s árvaházakban elhelyezni, ehelyett inkább az anyát kell segíteni, hogy eltarthassa és felnevelhesse a gyermeket. A törvény végrehajtása a következő — egyszerű — módon történik: A kormányzó kinevez minden kerületben megfelelő számú nőket, mint felügyelőket. Ezeknek a hivatásuk megállapítani minden esetben, hogy az özvegyen maradt családanya rászorul-e a segítségre. Ahol a segítség szükséges, ott mindaddig folyósítják a járadékot, amíg vagy az illető viszonyai meg nem változtak, vagy a gyermekek a keresetképes kort el nem érték.

A járadék maximális összege egy gyermek után 56 K, két gyermek után 96 K és három gyermek után 120 K havonként. Ha háromnál több gyermek van, minden egyes után havonta még 24 K fizethető. Az első évre a parlament kb. egy millió koronát szavazott meg az így előálló költségekre.

A munkásbiztosítási törvény reformja.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének szaktanácskozásai.

XVI. ülés, 1913. június hó 13-án.

Dr. Mentsik Ferenc elnök: Sztéryi József elnök úr ő Nagyméltósága elháríthatatlan akadályok következtében nem jelenhetett meg a mai ülésen és így nekem jutott az a feladat, hogy az ülésen elnököljek. Engedjék meg, hogy megköszönjem az uraknak szives megjelenésüket. Egyben hozzáfűzöm azt, hogy az én véleményem szerint ez az igen messzemenő és nagy fontossággal bíró kérdés, amely máról holnapra ismét az aktuális politika kérdésévé válik, sajnos, nem mindig olyan felszólalásokat váltott ki, amelyeket a kívül állók a föltétlenül objektív felszólalásnak bélyegével ellátottaknak mondhatnak. Áll ez különösen azért, mert a felszólalások túlnyomó része olyanok részéről történt, akik ugyan kétségtelenül nemcsak szakavatottsággal rendelkeznek és kellő tudatosságával vannak annak, amit mondanak, de mégis bizonyos körben — még pedig magában a végrehajtás körében — állva, szóltak a kérdéshez, holott igen természetes, hogy amikor erről a kérdésről, speciálisan a törvény reformjáról van szó, első sorban kívánatos volna, hogy az az érdekeltség, amelynek ez az egész megbeszélés tulajdonképpen a javára és terhére szolgál, vegyen részt ennek a törvénynek kritikájában s jelezze azt, hogy mit tart abban a saját szempontjából helyesnek és javítandónak. Engedjék meg, hogy ezt bátor voltam előrebocsátani azért, mert bármiféleképpen is fognak az egyes felszólalók tartózkodni attól, hogy mást, mint a saját egyéni nézetüket vigyék magába az ütközetbe, egészen kétségtelen, hogy akik az egyesület belső életét nem ismerik, azt a benyomást nyerik, mintha itt tulajdonképpen nem annyira a közérdeknek szempontjából bírálnánk, semmint az egyes szereplők ügyeiről beszélünk. Ezt voltam bátor megjegyezni azért, mert remélem, hogy a felszólalások a jövőben az érdekeltséget sokkal nagyobb mértékben fogják ide vonni, mint azokat, akik ma a végrehajtás intézésében bent vannak és felszólalásaikkal ezek a közvetlenebbül érdekeltek azt a látszatot is megfogják szüntetni, mintha ez a tárgyalás bizonyos önkritika, vagy önvédelem volna. A mai felszólalások közé tartozik Farkas Elek volt pénztári alelnök felszólalása. Üdvözlöm őt abból az alkalomból, hogy mint az egyik érdekeltségi csoportnak képviselője szólal fel.

Farkas Elek: Méltóztassék megengedni, hogy akkor, amikor felszólalok, azzal az aggodalommal kezdjem felszólalásomat, amely aggodalom a tárgyalások folyama alatt elfogott, hogy nevezetesen hogyan lehetséges nekem, aki ezeket a dolgokat mégis inkább kívülről nézem, a magam véleményét olyképpen kifejezésre juttatnom, hogy megálljon azok között a vélemények között, amelyek elhangzanak azok ajkairól, akik benne élve magában az intézményben, magától értetődőleg nagy alapossággal és mindennek a figyelembevételével képesek az egész intézményt megfigyelni működése közepette. Mégis úgy találtam, hogy ennek a vitatkozásnak a során kénytelen vagyok felszólalni első sorban azért, hogy egynehány általánosan, sőt még itt a tanácskozás során is hangoztatott és meggyőződésem szerint teljesen téves felfogásra vonatkozó megjegyzéseimet elmondjam, felhasználva egyrészt a statisztikák anyagát, másrészt azokat a tapasztalatokat, amelyeket hivatalból, mint a munkaadók exponense volt alkalmam szerezni és azokat, amelyekhez a pénztári adminisztrációban való részvétel útján jutottam.

Véleményem szerint, ha tisztába akarunk jönni a mi munkásbiztosításunk szükséges és lehetséges kereteivel, eredményeivel és fejleszthetőségének lehetőségeivel, arra kell tekintettel lennünk, mit nyújtunk ma a tagoknak: vajjon a szolgáltatmány elegendőnek látszik-e, milyen áldozatokat kívánunk és kívánhatunk az érdekeltségtől; milyen pénzügyi eredményeket érünk el a mai keretben. És azután a talált eredménynek megfelelőleg kell számolni a terhek esetleges emelkedésével, ha elérkezik a munkásbiztosítás kiterjesztésének ideje.

Első sorban azt keresem tehát, milyen a mi munkásanyagunk egészségi állapota. Nem rosszabb-e, mint más országok munkásságáé? Erre vonatkozólag az Á. H. jelentése 50. oldalán azt találom, hogy 1907., 1908. és 1909. években 100 tagra esett megbetegedés Ausztriában 53, 54, 52, Németországban 41, 42, 40, nálunk 35—38, ami azt bizonyítja, hogy munkásanyagunk nem rosszabb ellenállású a betegségekkel szemben, mint a szomszédos országok munkásságáé. Ezt igazolja különben az az adat is, amit az igen tisztelt előadó úr előadásában volt szíves felhozni, nevezetesen, hogy azok a bajok, amelyek nálunk felhozattak, különösen munkáslakások tekintetében, meglehetősen mértékben megvannak a szomszéd országokban is. Az előadó úr épp Ausztriáról volt szíves nyilatkozni, ahol a Bezirks-Krankenkasse jelentése szerint nyomorúságosak a munkáslakások és bár magasabbak valamivel a munkabérek, mint nálunk, mégis a halálozás 41%-ánál a halál oka a tuberkulózis; vagyis ez a nagymérvű betegség Ausztriát munkásügyi téren kb. ugyanolyan arányban terheli, mint Magyarországot. A kisebb számú megbetegedések következménye, hogy ezekben az években táppénzes nap esik 511 nálunk, Németországban 823 és Ausztriában 900. Igaz, hogy ez a szám nálunk emelkedőben van; 1909-ben már 575, 1910-ben 599, 1911-ben 646 a táppénzes napok száma, ami még mindig jelentékenyen alacsonyabb a külföldinél. Az Állami Hivatal jelentésének megjegyzése szerint talán azért, mert nálunk sok a kisipari alkalmazott. Én azonban látva, hogy a statisztikai adatok szerint a betegségek időtartama Ausztriában 16·9, Németországban 20·1 nap, nálunk pedig 18·7 nap, inkább azt gondolom, hogy a mi munkásaink aránylag csak később, nagyobb bajok esetén fordulnak orvoshoz.

Ha a táppénzkifizetést vesszük figyelembe, úgy látom, ellátás tekintetében itt is megálljuk a helyünket. Nevezetesen a statisztikai kimutatások szerint 1—1 tagra táppénzkifizetés esett Ausztriában 24·69, Németországban 40·85, nálunk 22 korona, aminek magyarázata Németországban a nagyobb munkabér, amely után nagyobb táppénz jár s a nálunk kisebb mennyiségben mutatkozó megbetegedési eset és betegségi időtartam, nem pedig az, mintha Magyarországon a munkások rosszabbul volnának táppénz tekintetében ellátva. Valószínűvé teszi ezt a magyarázatot az, hogy orvosi költségekben és gyógyszerekben elérjük a külföldet, mert mi a családtagoknak is nyújtjuk ezt a segítséget, akik táppénzt nem kapnak. Németországban ez a segítség nem általános s amely pénztárak családtagsegítést nyújtottak, azok 1910-ben 1,509.109 korona külön tagjárulékot szedtek tagjaiktól.

Az Állami Hivatal jelentése szerint 1907-től 1909-ig segélyezés kiadásokra fordították a kerületi pénztárak bevételeik 69·43%-át, a magánegyesületek 80·43%-át, a vállalatiak 97·47%-át, úgy, hogy 1908-ban 11-gyel, 1909-ben 16-tal haladták meg a megbetegedések az országos átlagot, amit pedig már úgyszólván a vállalati pénztárak szorítottak fel. 1911-ben ugyan már a kerületiekénél is 80%-a a bevételeknek a segélyezés. Kétségeskedem ebből kifolyólag abban a tekintetben, hogy vajjon a kerületi pénztáraknál pl. a feltűnő sok tuberkulotikus megbetegedésnek és a rossz egészségügyi állapotoknak tényleg azt lehet-e a magyarázatául részben felhozni, amely magyarázat általában felhozott, hogy tudniillik a vállalati pénztáraknak elbocsátott és rossz egészségi állapotban levő anyaga okozza nálunk a rosszabbodást: mert amikor azt látom, hogy a legnagyobb vállalatok, amelyeknek pénztáraik vannak, ilyen módon nagyobb mértékben gondoskodnak munkásaik egészségügyi ellátásáról, akkor nem vagyok képes belátni, hogy onnan épp egészség dolgában rosszul ellátott és rokkantságra hajló egyének kerülnének ki.

Az orvosi kiadások 1907 óta a kerületi pénztáraknál 17·6%-ról 19·2%-ra emelkedtek, 1911-ben 19·12%-ra. Ez érthető, mert a családtagokat is kell gyógyítani. És ugyanakkor a kezelési költségek is 14·6%-ról 18·3%-ra emelkedtek. A segítség nyújtásának ennél a módjánál felhozott aggodalmak a fizetés emelkedését illetőleg szerény véleményem szerint túlzottak. Különben az orvosi költségek Ausztriában 16·5 és Németországban 21·5%-ot tesznek ki. Ezzel szemben a gyógyszerköltségek Ausztriában jelentékenyen alacsonyabbak, mint nálunk, de nemcsak azért, mert az osztrák pénztáraknak a gyógyszerészekről jelentékenyebb engedményük van, hanem azért is, mert ott a családtagok nem kapnak gyógyszert, amit nálunk figyelembe kell venni. Az az állítás, mintha nálunk gyógyszer helyett szódavíz adnának, semmi körülmények között meg nem állhat, amit bizonyít az Országos Pénztár évi jelentésében lévő adat, hogy egy-egy recept átlagos értéke 86 fillért tesz ki. A gyógyszerészeti segédeszközökre pedig mi 23·7, Ausztria 11·5, Németország 13·9%-ot fordít.

Ebből kitűnik véleményem szerint, hogy a tagok ellátása nálunk sem rosszabb a betegsegítés terén, mint Ausztriában, vagy Németországban, jogos panaszra tehát a munkásnak nem igen lehet oka, mert a betegsegélyezésben a tagoknak meggyőződésem szerint kielégítőt nyújtunk. Kiderül, hogy a gyógyászati segédeszközök tekintetében mondhatnám bőkezűek vagyunk.

A segítséssel kapcsolatban azonban még egynéhány különös adat tűnik szembe. Eddig az volt az általános hit, hogy a legnyomorúságosabbaknál a betegség esetén a legkevésbé ellentállók és legjobban szorulnak rá a pénztár segítségére. Ezzel szemben a Budapesti Kerületi Pénztárnak a folyó év első három hónapjáról összeállított adataiból kitűnik, hogy míg a segélyezési kiadások, a gyermekágyi, szülésznői és temetkezési segélyezéseket nem számítva, átlag 82·34%-ot tesznek ki, addig a napibérosztályok munkáslétszáma arányában a pénztár a 6-ik osztályban besorozottakra 119·83%-ot, a 7-ik osztálybeliekre 135·74%-ot, a 8-ik osztálybeliekre 123·67%-ot költött betegsegélyezés fejében a befolyó járulék-jövedelemből. Amiből világos, ha ez a statisztika állandó marad, hogy a kis jövedelmű munkások a tőlük levont járulékokból táplálják a jobb jövedelmű munkásságot, akik pedig jövedelmükből jelentékenyebb összegeket áldozhatnak gyógykezelésre, mint a gyöngébb keresetű munkások, akik fokozottan érzik a betegsegítő pénztár céljaira levont összegek hiányát és mégis ők fődözik járulékaikból a jól kereső munkások nagyobb összegű segítségnyújtását.

Még feltűnőbb ez a dolog, amikor azt látjuk, hogy a pénztár által 1912-ben a gyógytelepekre utalt 1.389 beteg közül 574, vagyis 41·43% tartozott a három felső osztályba, holott a taglétszám arányában őket csak 18·13% illette, míg az alsóbb 5 osztálybelieknek 815 hely. 58·57% jutott a nekik járó 81·87% helyett. Továbbá, hogy a gyógyintézetekbe utalt tuberkulotikusok közül 40% tartozott a felső 3 osztályba, holott azoknak az osztályoknak a taglétszáma csak 18·13%. Ebből az derül ki, hogy ha nem is teljes mértékben áll az, hogy a polgári családok nem jutnak betegség esetén gyógyító helyekre, míg a biztosított tagok igen, de tagadhatatlan, hogy a jobban kereső biztosított tagok könnyebben kerülnek gyógyító helyekre, mint a rosszabbul kereső munkások.

Az orvosi gyógykezelés természetben nyújtása helyett a világegyetem adnék pénzsegítségét, mert az ilyen címen nyújtott pénzsegítség a legtöbb esetben nem orvoslás céljára használnák fel, úgy, hogy ebben a tekintetben a mai orvos-rendszer feltétlenül jobbnak és helyesebbnek tartom.

A Hahn dr. tagtárs úr által említett terhességi segítséggel kapcsolatban utalok a svájci biztosító törvény 14. §-ára, amely a betegek számára járó segítségeket a gyermekágyas nőknek legalább 6 hétig nyújtja. De ha a segítségnyújtás idején túl gyermeküket legalább 4 hétig maguk táplálják, úgy a pénztártól legalább 30 frank szoptatási segítséget kapnak. Ez a rendszer igen jó, mert a 30 frank igen jó szolgálatot tehet annak az elgyengült asszonynak; lehetővé teszi, hogy a gyermekágyas nő otthon maradjon és táplálja a legzsengőbb korban lévő gyermeket, aki igazán rászorul arra, hogy az anya-tápláléka meglegyen. Amint-hogy ugyanez a reális, okos elv nyilvánul meg a baleseti járulékot húzó özvegyeknek a férjhezmenetelénél, amely esetben az özvegyek az évi járulék háromszorosát kapják, így biztatván őket a törvény rendelkezése az újabb férjhezmenetelre, az erkölcsös életmódra és egyúttal a pénztár terheinek esetleges megkönnyítésére, mert magától értetődik, hogy abban az esetben, ha az özvegy férjhez megy, 3 esztendei járulék fejében a további segítséget a pénztár magától elhárítja, míg így esetleg házasságon kívül élve egy férfivel, hogy járadékát el ne veszítse, 20 esztendeig is igénybe veszi a balesetbiztosítást.

Az előadó úrnak feltétlen igaza van abban, hogy szívességi bejelentések akár kölcsönösségen is alapulhatnak, és alapulnak is és ebben a tekintetben minden ellenőrzés jóformán lehetetlenné válik. Ugyancsak a kerületi pénztárnál tapasztalatokat szereztem arról, hogy akárhányszor tényleg kölcsönösségen alapuló társaságok vannak, amelyek két-három tagból állanak és mindegyik egyszer mint munkaadó, egyszer mint munkás szerepel, egyik a másikat bejelenti és amikor a munkaadót fizetés fejében háborgatni kellene, akkor igazi munkaadót találni nem lehet. Azért jó volna Németország példáját követni, amely a Reichsversicherung-Ordnung 455. §-ában külön gondoskodik a nem rendszeresen alkalmazottakról és a házilagos munkákat végzőkről, akik díjának munkaadó-részt a Gemeindeverband $\frac{1}{4}$ évenként fizeti be a pénztárba és az így felmerült költségeket feloszthatja a pénztári kerület lakosai között. Különben bizonyos mértékig alkalmazni lehetne itt valamely módon talán a mi törvényünk 46. §-át, amely az

építő vállalkozó által be nem fizetett járulékokért az építetőt is felelőssé teszi. Az otthonmunkásnál a megbízót lehetne talán felelőssé tenni.

Súlyos bajnak tartom azonban én is az ipari és mezőgazdasági munkások között mutatkozó különböző elbánást.

Hogy a szomszédállamokkal való összehasonlítás eredménye világosabb legyen, meg kell állapítanom, hogy a segítségnyújtás határa dolgában hátrább vagyunk a németeknél, akik fél évig nyújtanak segítséget, de akik orvosi és gyógyszerellátást, szemüvegeket és más kisebb segédeszközöket nyújtanak csak a törvény értelmében a rendes segítesen kívül és csak az alapszabályok állapíthatnak meg nagyobb segédeszközökhöz való beszerzés esetében hozzájárulást a pénztár részéről, míg mi az egész költséget fizetjük. Nagyon életrevalónak tartom azt a német rendszert, hogy táppénzt csak a 4-ik naptól fogva adnak és inkább a segítés végső határát tolják ki távolabbra, így gondoskodván a már régebben betegeskedő és a segítségre ennél fogva bizonyára inkább rászoruló tagjaikról. Mellesleg említem meg, hogy a német törvény, amely általában mint modern mintatörvény ismeretes, vasárnap és ünnepnapra szóló segítséget nem ad, csak megengedi a pénztáraknak, hogy amennyiben megfelelő anyagi eszközzel rendelkeznek, vasárnapra és ünnepnapra is adhatnak táppénzt, míg nálunk ez a segélyezés rendszeres és a törvényen alapszik.

Ha ilyen módon a tagok ellátását kielégítőnek s a külfölddel való összehasonlításnál helytállóan tartom, számolnom kell a fejlesztés esetén mutatkozható tehertöbblettel, illetve a ma fennálló terhekkel is. Nálunk a segélyezési kiadásokból egy tagra 1911-ben 26'02 korona esett, Németországban 1910-ben 27'36 korona, bár ott a munkabérek jelentékenyen magasabbak s így a $\frac{0}{100}$ -os megterhelés kisebb. Ez nálunk a munkabér $3\frac{5}{100}$ -a, náluk főként $2-3\frac{0}{100}$ -a között mozog. És a mi munkaadóink ennek a magasabb $\frac{0}{100}$ -nak a felét fizetik meg, míg a német munkaadó az alacsonyabb $\frac{0}{100}$ egyharmadrészét és ebben a segítségben benne van 13 hetes baleseti segély, a mi 10 hetes segélyünkkel szemben, ami pedig szintén a baleseti költségeket teljesen a sajátjukból fődöző munkaadók terheit csökkenti.

Ezen a téren nálunk óriási az emelkedés. A segélyezési kiadások nálunk 1901-től 1909-ig 11'12 koronáról 18'96 koronára, vagyis $70\frac{5}{100}$ -kal emelkedtek tagonként. A kezelési költségek ugyanakkor 1'88 koronáról 3'15 koronára, vagyis $67\frac{5}{100}$ -kal emelkedtek. A munkások terhei itt alig változtak, mert 1901-ben $\frac{2}{3}$ részben fizettek 7'42, illetőleg 1'26 koronát, ma 9'48, illetve 1'58 koronát. Az emelkedés $33\frac{0}{100}$. A munkaadók ellenben fizettek 3'70, illetőleg 0'63 koronát, ma 9'48, illetve 1'58 koronát, emelkedés tehát náluk csaknem $200\frac{0}{100}$. Ebben a tekintetben hivatkozni szokás ugyan az áthárítás teoriájára, mondván azt, hogy a munkaadók ezeket a kiadásokat mindig áthárítják az építetőkre, vagy a megbízókra, de ezt az áthárítást a végletekig nyújtani nem lehet, mert hiszen az adó megterhelést sem lehet a végletekig a fogyasztó közönségre áthárítani és így a kormányoknak sohasem jut eszébe, hogy határtalanul terjeszkedjenek az adó tekintetében.

1901-ben az összes pénztárak összes járulékbevétele 8,622.000 koronát tett ki, egy tagra 13'81 korona esett. 1909-ben már 21'99 és 1911-ben 26'02 korona esett egy tagra. S mivel azóta a $2\frac{0}{100}$ -os járulékfizetés megszűnt, ez az átlag bizonyára jelentékenyen emelkedett. Németországban 1911-ben horribilis, 428,309.700 korona tagjárulékbévétele volt, vagyis tagonként 29'50 korona, ennek fizették a munkaadók $\frac{1}{3}$ -át, vagy 9'83 koronát fejenként, míg a mi munkaadóink 13'01 koronát, vagyis a németországi megterhelésnek másfélszeresét fizették. Az igaz, hogy a németeknél a járulékon kívül 18,533.700 korona kamat stb. bevételük is volt a pénztáraknak, míg nálunk a kamattétel a kifizetések oldalán jelentkezik.

Ausztria biztosítottjaira 1907. és 1909. között átlag 21'50 korona járulékbévétele esett tagonként, aminek a munkaadók egyharmadát fizették, tehát alig többet 7 koronánál. Ebben a tekintetben Ausztria munkaadóival szemben a magyar munkaadók igen rossz helyzetben állanak, amennyiben a megterhelésük sokkal jelentékenyebb az osztrákokénál, annak közel kétszerese. Ezzel a nagyobb betegsegélyző-hozzájárulással a magyar munkaadók megfizetik már a rokkantsági költségeket is és ezt főként a családtagok gyógyítása okozza, akiknek ellátása pedig állami feladat.

Mégis nálunk a munkaadókat okolják a pénztárak minden bajáért. Holott a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár jelentése szerint az 1912-ben ott érdekelt 23.072 munkaadóra a 9,222.417 korona járulékelőírásból a betegségi-

tésnél átlagban 400 korona teher esik, amihez ha az egészen sajátjukból fizetendő balesetköltséget hozzávesszük, amely például az építő szakmánál a munkabérnek 2,5%-át teszi, a kizárólag a munkaadó által fizetett, le nem vont járulék összege átlagban 470 koronát tesz ki, ami egyáltalában nem mondható csekély áldozatnak.

Pedig ezen a téren számolni kell a magyar munkaadók kicsi voltával is. 1911-ben az Országos Pénztár jelentése szerint 2%-ot fizető munkaadó 113.032 volt, a 3%-ot fizető munkaadó 106.747 számával szemben, szóval többségben voltak azok, akiknek inasokkal együtt öt alkalmazottjuk sem volt. A pénztárnál biztosított 1.120.992 alkalmazott-tagot pedig 219.779 munkaadó foglalkoztatta, egész Magyarországon tehát átlag nem esett hat alkalmazott egy munkaadóra. Ez a statisztikai adat azt mutatja, hogy a magyar munkaadók teherbirása igen minimális. Ezek között a munkaadók között nagyon sok a kicsi féreg, akik legnagyobb részt sohasem tudnak megnőni, akiknek nagy része csakhamar megint mint biztosított fog jelentkezni a pénztárnál és két keze munkájával fogja tovább folytatni a szakmáját és tulajdonképpen osztálykülönbség tekintetében alig különböznek az ipari alkalmazotttól, a munkástól. Szükségesnek tartom itt annak a szállóigének a megcáfolását, hogy a 2%-ot fizetett munkaadók nyereszkesnek a betegesítő pénztáron. 1911-ben ugyanis az ő reájuk kivetett járulék $\frac{2}{3}$ része az Országos Pénztár jelentése szerint befolyt. A nagy nyomoruságot bizonyítja a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár 1912. évi jelentésének az a szomorú adata is, hogy a pénztár végrehajtási osztálya ebben az egy évben 7.185 esetben kiküldetése alkalmával nem fogatosíthatta a végrehajtást azért, mert ennyi munkaadó nem is volt feltalálható, pedig fel kell tételezni, hogy a pénztár a végletekig nem halogatta a végrehajtást. Ez különben véleményem szerint a kölcsönös szívességi bejelentésekkel is összefüggésben áll. Mindezek az adatok a magyar munkaadók tömegének nagy gazdasági gyöngeségét bizonyítják és azt, hogy őket teherbirás tekintetében Ausztria, vagy Németország munkaadóival összehasonlítni semmiképpen sem lehet.

Áttérek egy kényes kérdésre, amelyre, ha az előadó úr és a felszólalások nem tértek volna ki, magam sem érintettem volna és ez a munkaadók járulékhátraléka. Tagadhatatlan az, hogy a munkaadók járulékhátralékai sok bajnak az okozói és ezen a téren erélyes intézkedésekre van szükség, bár ez a pont nem olyan óriási fontosságú, mint aminőnek általában hiszik és feltüntetni iparkodnak, mert a legtöbb deficités pénztár — így a budapesti is — akkor sem lett volna aktív, ha egész járulék előírása utolsó fillérig befolyik, ami pedig elképzelhetetlen. De a nagymértékű járulékhátralékok megszüntetése mellőzhető és megszüntetésére elsősorban a munkaadóknak van legnagyobb szükségük.

Mindenekfelett téved azonban Papp Géza osztálytanácsos-bíró úr, aki azt állította, hogy a kezelési költség magas százalék-arányát a hátralékos munkaadók okozzák. Ellenkezőleg, én azt tartom, hogy a hanyag munkaadók a pénztáraknak nyereséget hoznak. A budapesti kerületi pénztárnál például 1912-ben késedelmi kamat címén 940.894,04 koronát, az előírt 77.471,92 korona végrehajtási díjból a be nem folyt 11.000,38 korona levonása után 66.471,54 koronát s a törvény 12. §-ának alapján előírt tételekből a törlés és a be nem folyt összegek leszámítása után 147.233,53 koronát, összesen tehát végrehajtási költségek, késedelmi kamat címén és a törvény 12. §-a alapján 308.599,11 koronát vettek be. Ezzel szemben a végrehajtási költségek címén, amelyekben még a legapróbb, 6 koronás szeméthordási költség is be van számítva, a pénztárnak 76.468,69 korona költsége volt s így a munkaadók pontatlanságából a pénztár 232.130 korona többletbe jutott, ami az összes kezelési költségeknek közel 20%-át fedezte. Egy budapesti építómester például 353 korona erejéig zálogoltatik azért, mert bejelentései nem szerdán érkeztek, hanem szerdán küldettek el, egy lakatosmester 832 koronát kellett, hogy fizessen három napig dolgozó, be nem jelentett munkása után. Meggyőződésem szerint hamar rá fognak jönni a hanyag munkaadók arra, hogy pontatlanságuk az ő károsodásukat idézi elő. Azt tartom azonban, hogy a munkaadókat jórészt igazságtalanul vádolta az előadó úr is azzal, hogy munkásaikat kisebb bérrel jelentik be, ami pedig a legtöbb esetben az időközi béremelkedés feledékenységéből eredő, de nem rosszhiszemű be nem jelentésének a következménye.

Már előbb említettem, hogy a pénztárak kezelési költségei még nagyobb mértékben emelkedtek, mint az orvosi költségek és azért csodálatos, hogy a pénztári vezetők részéről mindig csak az orvosi költségek emelkedésé-

vel hozakodnak elő. Ezen a téren az osztrák és a német pénztárakat messze túlszárnyaltuk. Nálunk egy tagra már 1909-ben 3'60 korona kezelési költség esett, míg Ausztriában 2'44 korona és Németországban 2'69 korona. A tisztviselők száma nálunk oly nagy, hogy nálunk 1909-ben már 577 tagra esett átlag egy alkalmazott, míg Ausztriában és Németországban tapasztalatom szerint 900—1.100 tagra esett átlag egy alkalmazott. Ezt a különbséget a baleseti adminisztráció maga aligha magyarázza meg. Ellenben megmagyarázza a tömérdek be- és kilépése a munkásoknak, amivel szemben a munkásszervezeteknek kellene tanítólag fellépniök. A munkás szakszervezeteknek előadások keretében kellene rámutatniok arra, hogy a folytonos ide- s odavándorlás sem a pénztáraknak, sem a munkásoknak hasznot nem jelent. Hogy a folytonos ide-odavándorlást nem a munkát-lanság okozza, arra nézve utalok az 1911. évi statisztikai adatokra, amikor a legtöbb munkaalkalom volt s abban az időben mégis a legnagyobb volt a munkásvándorlás.

De nem magyarázza meg a kezelési kiadásoknak ezt a nagy mennyiségét az a feltevés sem, amelynek az Állami Hivatal jelentése is kifejezést ad, hogy a törpe, egészen kis pénztárak adminisztratív szempontból megszüntetendők lennének, mert ők okozzák a nagy költségeket és hivatásuknak nem tudnak megfelelni. Ezzel szemben kiderül, hogy Ausztriában 3.350 pénztár van 3.466.329 taggal (1910-ben), az átlagos taglétszám tehát 1.000, Németországban 22.944 pénztár van 14.504.646 taggal (1911.), átlag egy pénztárra esik 632 tag. Nálunk pedig csak 194 pénztár van 975.712 taggal, az átlagos taglétszám tehát 5.029, vagyis 8-szor, 9-szer akkora, mint a németországi pénztáraké. Azonkívül Németországban a pénztárak még tagoltabbak is, mert pld. ipartestületi pénztárak is vannak, amelyeket nálunk megszüntettek. De a kezelési költségek százalékaránya is ellene szól a tételnek. Pozsony 19'6, Arad 18'8, Nagyvárad 19'2, Kolozsvár 24'4, Brassó 21'1, Debreczen 22'5, Szolnok 24'2, Komárom 28'7% kezelési költséggel dicsekedhetik. Pedig ezek ipari városok, ellenben Esztergom 14'1, Galgóc 16'6, Léva 13'6, Máramarossziget 14'9% kezelési költséggel az átlagon jelentékenyen alul marad. És a nagy pénztárak közül tulajdonképpen csak a budapesti pénztár kezelési kiadása volt kedvező, azonban ez is 11'9%-ról 1912-ben már 14'24%-ra emelkedett és 1913-ra 15'61%-ban van előirányozva, úgy hogy a budapesti pénztár is rohamosan igyekszik azok közé a pénztárak közé amelyeknek kezelési költsége nincs az átlagon alul.

Ugy látszik, az egészséges verseny ezen a téren nem árt, hanem ellenkezőleg használ. A wieni Bezirkskrankenkasse például az Allgemeine Arbeiter Krankenkasse-val úgy versenyez, hogy nem szedi a segítség-alap évi 80 fillérjét és nem kér a tagkönyvecskéért 50 fillért és a belépés napjától a beteg tagot 52 heti betegpénzre jogosítja, míg az Allgemeine Arbeiter Krankenkasse-nál csak 20 heti segítség jár neki. S emellett, mint az előadó úr is citálja, a wieni Bezirkskrankenkasse is engedélyez vidéki tartózkodásokat, specifikus gyógyító módokat, konyakot, borokat, fürdőket, fürdő kurákat és fel tudta már építeni II-ik üdülőházát. Szóval ez a nagyarányú segítségnyújtás nem járt a pénztár anyagi helyzetének a romlásával.

Mindezekből azt a tanulságot vonom le, hogy a munkásbiztosítás dolga éppenséggel nem olyan sok panaszra okot adó a munkások segítsége szempontjából, mint azt sok oldalról feltüntetni szeretnék. Másrészt a munkaadók igénybevétele Magyarországon túlszárnyalja az iparban fejlettebb osztrákokét, ami már szinte igazságtalan dolog. Harmadszor, hogy bár a munkaadói hátralék rendezése energikus úton szükséges, de a munkaadók nem szolgáltak arra rá, hogy minden bajért bűnbakul őket állítsák oda és mint minden szociális érzés nélkül valókat tüntessék fel, holott az Állami Hivatal jelentése maga igazolja, hogy az új törvény megalkotásakor a munkaadók 2.400 szavatossági baleset-kötvényt mutattak be, amelyek lebonyolítása az Országos Pénztárra óriási terheket rótt volna, ezt pedig a munkaadók törvényes kényszerűség nélkül tették, ez igen is a munkaadók szociális érzékét bizonyítja.

Megállapíthatónak tartom, hogy a pénztári adminisztráció túlságos teherként nehezedik az intézményre és ezen a téren az egyszerűsítés halaszthatatlan, mindenképp azonban figyelemmel kellene lenni a német törvénynek arra az intézkedésére, amelyvel kivételt tesz például a Landkrankenkassek-kal, azok ügyvezetését egyszerűsíti s a különleges viszonyokhoz alkalmazza. Feltétlenül rendezendőnek tartom a házilag és időleges munkások ügyét és elkerülhetetlennek a jelentékeny állami hozzájárulást a családtagok ellátása ellenében. Az így

mutatkozó többlet-jövedelemmel ki lehetne terjeszteni a gyógykezelés szélső határát, ideiglenesen ezzel pótolván a rokkantsági biztosítást. A gazdasági munkások betegségéről való gondoskodást a viszonyokhoz mérten, de az ipari munkásokéhoz hasonlóan tartanám rendezendőnek. Mint feltétlen szükséges intézkedést, a kisebb iparosok és kereskedőknek a pénztári intézménybe való bevitelét elkerülhetetlennek tartom, tekintettel a köztük fönnálló, általam vázolt rossz anyagi viszonyokra. Azonkívül az autonómia helyesebb érvényesülésének szükségességét nem győzöm eléggé hangoztatni, hogy a munkaadók nagyobb szeretettel, nagyobb kedvvel tennék meg kötelességeiket, ha nem idegenítenék el őket a munkásbiztosítástól, mert mindenki szívesebben áldoz olyan intézményért, amelyben kedvvel működhetik közre.

Az előadó úr azt állítja, hogy nálunk Németországgal és Ausztriával szemben a terhek csökkentéséről tárgyalunk állandóan, én csak a terhek emelése ellen tiltakozom, mint elbírhatatlan ellen. Nem állítom, hogy Németország az áldozatok ellenére lett nagygyá, de állítom, hogy Magyarország ipara igen válságos helyzetbe jutna, ha a mai viszonyok között még jelentékenyebb megterhelésben részesülne. Mert hiszen igaz, hogy a földbirtok is csak úgy lesz jól termelő, ha modern felszereléssel, anyaggal, gépekkel, berendezésekkel látják el, de ehhez a birtokosnak bizonyos tőkére van szüksége, mert különben tönkre megy ő és az árverés után még sem lesz birtokából mintagazdaság.

A rokkantakat kizárni tiltó rendelkezéssel nem lehet. De ellátni sem lehet egyszerű parancsoló rendelkezéssel, ehhez anyagi eszközök is kellenek. Ezért ajánlom én a betegsegítés határidejének tágítását átmeneti intézkedésül.

Az általános népbiztosítást a munkaadók és munkások terhére megcsinálni nem szabad és nem lehet. Már csak azért sem, mert a népbiztosítás terhet a nép tartozik viselni. S ha — amint úgy is van — ezek a szociális befektetések nemzetgazdasági szempontból igen gyümölcsözők, úgy végrehajtásuk állami és nem osztályfeladat. Be kell vallanom, hogy az én véleményem szerint is eddig úgy cselekedtünk és úgy terveztünk, mint azt az előadó úr jellemezte, mintha a mi leggyengébb társadalmi osztályaink olyan erősek, olyan ellenállóképesek volnának, hogy a biztosításukra fordított anyagi eszközök korlátozása sem ezen osztályok, sem pedig a nemzetet alkotó többi társadalmi osztályok fejlődésére kedvezőtlen hatást nem gyakorolhatna, és mégis, az előadó úr is, bár mindezt belátja, csak *egy* osztályt tekint, azt védi, őrzi és a többiről, a másik gyöngérről, az önálló iparosok százezret meghaladó, csaknem proletár tömegéről megfeledkezik.

Fejlesztjük a munkásbiztosításból a meglévőt. Amint én említettem. De új ágazatokat ne alkossunk. Hozzuk rendbe, erősítsük azt, amink van. Ez is óriási áldozatok fog még kívánni, mert az Országos Pénztár helyzete csakugyan nemcsak rendezetlen, hanem rossz, mondhatnám kétségbeejtő. Ezt most fogjuk látni, amikor az Országos Pénztár által felhozott deficit-okok egyenkint megszűnnek. Amikor az államkincstár alkalmazottaiért már fizetett, az igazgatási költségek hozzájárulását a kereskedelemügyi miniszter közel 1½ millióra emelte. Az államvasutakkal a pénztár megegyezett, a 2%-os befizetés megszűnt, forgótőke, ha nem is vagyon, de függőkölcsön és állami kamatmentes kölcsön alakjában rendelkezésre áll; a hetedik, felpanaszolt napot az érdekeltségnek fizetnie kell törvényes alakban, aminek megkerülni akarása okozta — szerintem — előbb a bajt. És mégsem lesz elég apénz.

Nincs értelme, hogy a német és angol példákat úgy utánozzuk, mint a pozsonyi pénztár, amely programban adja mindazt, amit a német munkásbiztosítás nyújt, vagy nyújtani akar: a családtagok segélyezésének kiterjesztését és elhalálozás esetén számukra temetkezési segítség nyújtását, a gyermekápolás hathatós előmozdítását, a lakásviszonyok szanálását, az orvosi szolgálat intenzívebbé tételét, a táppénznek 50%-ról 75%-ra való emelését. De megfelelnek arról, hogy a német pénztárak ehhez óriási összegekkel rendelkeznek, hogy munkáslakások építésére 362 millió márkán felül adhattak kölcsön, a mezőgazdasági hitelszükséglet fedezésére 21 milliót, kórházakra 105 milliót, egyéb egészségügyi berendezésekre 165 milliót, nevelésre és oktatásra 82 milliót és egyéb jótékony célokra 130 milliót fordíthattak. A pozsonyi pénztár pedig mindezt el akarja érni és deficitjét is el kívánja tüntetni 1½% járulékemeléssel.

Az én véleményem szerint, ha a német példák után indulunk, jobb a hamburgi esetet szem előtt tartanunk, ahol a székházépítés tervei és előkészületei megvoltak és a székház felépítését még sem engedték meg, mert az a

rendelkezésre álló tartalékalapoknak aránylag nagy részét vette volna igénybe; nem pedig abban, hogy fényes programokat dolgozunk ki és székházakat építünk, fürdőket vásárolunk egyetlen egy fillér tartalék nélkül: kölcsön-pénzekből.

Ez az én véleményem, az én meggyőződésem. Sajnálám, ha nem tudtam volna eléggé világos képét adni annak, hogyan gondolkozom én a magyarországi munkásbiztosítás kérdéseiről. De ebben a tekintetben én az előadó úrral és az eddig felszólalt tagtárs urakkal szemben helyrehozhatatlan hátrányban vagyok. Ők mindannyian szakmabeliek voltak, akiknek minden adat rendelkezésükre állott, s akik ennek az intézménynek és ebben az intézményben élnek. Én csak Kiss Adolf igazgató úrnak köszönhetek egyes érdekes adatokat, amelyeket tőle kértem és kaptam a Budapesti Kerületi Pénztárra vonatkozólag, amelyeket beilleszthettem a máshonnan gyűjtött adatok közé, amik azonban már azért is hiányosak, mert tömérdek dolgom mellett én csak csekély szabad időmet fordíthatom a munkásbiztosítás ügyével való foglalkozásra. Biztosíthatom azonban az igen t. teljes Ülést, hogy engem véleményem elmondásában elfogultság éppen ezért nem vezetett. Hiszen engem kizárólag csak az intézmény szeretete ösztönöz mindig új és új megoldási módok keresésére, és akárhányszor késztet arra, hogy a túlbuzgó jóakarókkal szemben aggodalmaimat, amelyek megokolt voltáról megvagyok győződve, nyilvánítsam. (Éljenzés.)

Dr. Mentsik Ferenc elnök: Amint méltóztattak hallani, az egyik érdekeltégi csoportnak képviselője a maga szempontjából és pedig közvetlen tapasztalás alapján világította meg a helyzetet és ezzel nemcsak igen érdekes, de egyúttal értékes munkát is végzett, mert hiszen éppen az a célja az üléseknek, hogy a különböző szempontokat szembeállítva, kihámozzuk belőle azt, ami absolute igazságos és helyes.

Dr. Vályi Sándor: A lefolyt nagyszabású és tanulságos vita folyamán annak a közfelfogásnak kialakulását konstatálhatjuk, hogy a betegségi segélyezésnek munkásbiztosítási törvényünkben megalapozott rendszere a gyakorlatban bevált és annak lényegesebb módosítása sem nem szükséges, sem nem ajánlatos. Mindazok, akik abbeli aggályuknak adtak kifejezést, hogy a fedezet és a szolgáltatások közötti egyensúly kellőleg biztosítottnak nem látszik, a hibát nem abban találják, hogy a betegségi segélyek a szükséglet meghaladó módon és mértékben adatnak, hanem az egyensúly megbillenésének veszélyeit kívülfekvő okokra vezetik vissza.

Meggyőzően fejtette ki előadó úr, hogy a rokkantbiztosítás hiánya és a mezőgazdasági munkások segélyezésének és baleseti kártalanításának aránytalanul kedvezőtlenebb volta nálunk mily nagy és igazságtalan terhet hárít át a munkásbetegsegélyezés költségeit viselő industrialis érdekeltiségre.

Dr. Pap Géza tagtársunk igen találóan mutat reá az egyensúlyt veszélyeztető másik okra, tudniillik arra, hogy a munkaadók egy részének a járulékok beszedésének körüli — elég súlyosan meg nem róható — mulasztásai és az ennek megtorlását, valamint a behajtást célzó eljárásnak tökéletlensége miatt a járulékoknak tetemes része behajthatatlanná válik és a pénztári mérlegekben a helyrehozhatatlan hiány rémét évről-évre fenyegetőbb módon idézi elénk.

A bírói eljárás közben derül ki legvilágosabban, hogy némelyik munkaadó mily furfangokkal játsza ki büntetlenül járulékfizetési kötelezettségét. A legutóbbi tárgyalások egyikén pl. az volt az eset, hogy egy budapesti nagykereskedő cég, amelynek állandóan legalább 50—60 alkalmazottja van, egyik alkalmazottját a VI. napibérosztály helyett a III. napibérosztálynak megfelelő fizetéssel jelentette be, élve azzal a rosszhiszemű fogással, hogy alkalmazottait egy-két napra próbára alacsony bérrel veszi fel és a bejelentést e bér alapján eszközölvén, a bérváltozást elhallgatja. De kitűnt még az is, hogy jóllehet az üzlet hétköznapokon legalább 12 órán át van nyitva, mégis összes üzleti alkalmazottainak csak 10 órára eső munkabérét könyveli el rendes fizetésként, az este 6 órán túli időre eső munkabért pedig olyan különóra-bérnek tünteti fel, amelyet mint pótlékot a pénztárhoz be nem jelent. Ily módon minden alkalmazott egy-két napibérosztállyal lejjebb kerül, nem is említve azt, hogy az alakilag is teljesen megbízhatatlan és aggályos bérjegyzékbe az igénylőnek órábéré is kisebb összegben volt bevezetve, mint amennyit az a kezei közt lévő bérfizetési jegyzék szerint kapott. És a pénztárt tudatos rendszerességgel megkárosító e munkaadó ellen még kihágási

eljárás sem indult, mert a pénztár — igaz, hogy a tényállásnak ily részletes ismerete nélkül — beírta azzal, hogy az illető munkaadó elvállalta a táppénzkülönbőzést megtérítését. És ne méltóztassanak azt gondolni, hogy az ily esetek csak ritkán és elvétve fordulnak elő. Így tehát teljesen egyetértek Pap barátomnak abbéli feltegetésével, hogy az ilyen munkaadók példás megbüntetése és megrendszabályozása volna egyik legégetőbbben megoldandó feladat.

Ennek a problémának azonban másik oldala is van. Számos jónevű megbízható munkaadónak panaszát hallottam amiatt, hogy a járulék-kivetés tökéletlenségeinél fogva alaptalanul sok zaklatásnak van kitéve. A járulék-kivetési jegyzékek késedelmesen és néha nem is rendszeres időközökben kézbesítetnek. A járulék-kivetés nem mindig egyezik a be- és kijelentések adataival. Ekép meg- esik, hogy a munkaadó számlája fenn nem álló járulékokkal terheltetik meg és a behajtási eljárás folyamatba tétetik, mielőtt a munkaadó a helyesbítést kiesz- közölhette volna; sőt néha még a helyesbítés és a munkaadó legjobb tudomása szerint teljesített befizetés dacára is.

Hogy az ily panaszok nagyobb általánosságban jogosultaknak tekinthetők-e, annak megítélése nem áll módomban; mégis napról-napra tapasztalván, hogy a betegsegélyezési ügyvitelben még nem mindig és mindenütt állapítható meg a kívánt rendszeresség, gyorsaság és szabatosság, nem tartom feleslegesnek ama kívánalom hangoztatását, hogy a pénztári adminisztráció színvonalának emelésére az eddiginél nagyobb súly helyeztessék.

Feltétlenül szükségesnek vélem azt is, hogy a pénztári tagok s a munka- adótól élvezett minden járandóságaik nyilvántartásának és a járulék-lerovásnak rendszere is lehetőleg egyszerűsítették. Hogy mi módon, az nem tartozk mostani tárgyunk körébe. A járulékok kivetésének és ellenőrzésének kérdéseivel kapcso- latban azonban már e helyütt kifejezhetem abbéli meggyőződésemet, hogy sok visszaélésnek azáltal lehetne legsikeresebben gátat vetni, ha az alkalmazottak járandóságai kötelező nyilvántartásának módszere tökéletesbítették. Egyrészt kivétel nélkül minden munkaadóra törvényileg kötelezővé tenném, hogy a pénztár- rak részéről szolgáltatandó könnyen megérthető rovatokkal ellátott, egyöntetű bérlajstromba alkalmazottaikat és azok járandóságait kimerítően, az esetleges változásokkal együtt felelősség terhével bejegyezzék; másrészt a mostani céltá- lan és használaton kívül helyezett tagsági igazolványok helyébe a munkás részére is oly fizetési könyvet kellene adni, amelybe a munkaadó saját könyvével egyező adatokat egyidejűleg bejegyezni tartoznék. Ez esetben a munkásnak, — ki ma bérének összegszerű bizonyításától csaknem el van zárva — minden ezzel össze- függő igénye érvényesítésekor, különösen a baleseti javadalomszámítás alkalmá- ból is megfelelő bizonyíték volna kezében. És a legegyszerűbb munkás is, ha ismerné az ily könyv jelentőségét, súlyt helyezne annak megőrzésére épúgy, amint most a munkakönyv megtartására is gondot fordít. Már azután messzebb- menő kérdés az, hogy kellő ellenőrzés mellett nem lehetne a munkaadók bér- nyilvántartó naplóit a járulékfizetésnek bélyeg-lerovás útján eszközlésére is fel- használni?

Ezekután visszatérve a betegsegélyezés szorosabban elhatárolt terrénumára, a betegségi segélyek reformja kérdésében minden visszafejlesztési irányzattal szemben ugyanarra az elvi álláspontra helyezkedem, melyet *dr. Zwiedineck-Südenhorst* karlsruhei tanár egy újabb feltűnést keltett cikkében¹⁾ a német szociálbiztosítás továbbfejlesztésének irányára nézve foglalt el. Szerinte a *munkás- biztosítási intézményeket nem visszafejlesztteni, hanem a meglévő alapokon javít- tani kell*. Legfeljebb a biztosítási elvnek kiterjesztése hangoztatásában célszerű mér- téket tartani, nehogy az érdekeltekben oly várakozások ébresztessenek fel, ame- lyek utóbb nem teljesíthetők. Alkalmazva ezt a betegségi segélyek jogterületére, igaz örömmel látom, hogy felszólalt tagtársaink csaknem kivétel nélkül az eddigi segélyek fenntartása mellett foglaltak állást. És így ezen az elvi alapon csak néhány oly észrevételre szorítkozom, amelyek a segélyszolgáltatás tökéletesbíté- sének törvénymódosítás útján megvalósítását kívánják szolgálni.

I. Gyógyászati segédeszközök és művégtagok.

Az előadó úrnak abbéli véleményével szemben, hogy a gyógyszerközök szolgáltatása a törvényben is megszorítandó, az a meggyőződésem, hogy ily intézkedésre nincs szükség. Az 50. §. 2. pontjában írt példászerű felsorolás meg-

¹⁾ Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft. 1913.

felel a gyakorlati élet igényeinek és legcélszerűbb, ha a törvény pénztári és bírói gyakorlatra hagyja fenn annak esetenkénti megoldását, hogy kinek minő gyógyászati segédeszközre van egészségének helyreállítása vagy fenntartása érdekében mellőzhetlen szüksége. E segélyszolgáltatás részletkérdései a törvényt kiegészítő ügyviteli szabályokra hagyhatók fenn.

A takarékoság megvalósításának irányát részemről nem abban látnám, hogy költségesebb gyógyeszközök — habár azokra szükség is volna — ki ne szolgáltatassanak, hanem hogy a célnak megfelelő gyógyászati segédeszközök lehető tökéletesen és egyénileg alkalmas kivitelben, egyszerűen és olcsón állíttassanak elő, újíttassanak és javíttassanak. Ennek pedig legcélszerűbb módja az volna, ha maga a pénztár tarthatna fenn megfelelő műhelyeket, amelyekben a sérültek tapasztalatainak és útmutatásainak is felhasználásával a gyógyeszközök tökéletesbítésére helyeztetnék a súly.

II. Táppénzigény tartama.

Felette kívánatosnak tartanám dr. Hahn tagtársunk amaz indítványának megvalósítását, hogy a táppénzszolgáltatás tartama legalább 26 hétre emeltessék fel. Ily irányú törvénymódosításra azonban nincs szükség, mert a törvény 51. §-a megadja a módot arra, hogy a megfelelő fedezet kimutatása esetén a megfelelő anyagi erővel rendelkező pénztár alapszabályszerű intézkedéssel megadhassa a 20 héten túli táppénzsegélyt. Mindaddig különösen, míg a fedezet és a szolgáltatások egyensúlya kérdésében kielégítő tapasztalatok rendelkezésünkre nem állnak, nem gondolnám tanácsosnak a törvényszerű legkisebb segélyezések mértékének felemelését. Annál is kevésbé, mert a táppénzigény tartamának felemelésével párhuzamosan egyöntetűség okából a törvény 50. §-a 1—2. és 5. pontjaiban felsorolt egyéb segélyek tartamát is meghosszabbítani kellene, ami konzekvenciáival kiszámíthatlan újabb megterhelést jelentene. A 20 héten felüli segélyek alapjának megteremtése mindenesetre kívánatos volna. És pedig részemről azt óhajtanám, hogy a már meglévő rendkívüli segélyalapokból is — amennyiben azok céljával és rendeltetésével összeegyeztethető — a pénztár tagjai általában egyforma elbánás szerint részesülhessenek túlnemő segélyezésben; és az ily segélyek megadásának feltételei is (természetesen törvényen kívüli szabályzatban) meghatározottassanak. Szükséges ez azért, hogy a pénztári autonom határozatban meg nem nyugvó fél jogorvoslata alaposan felülbíráható legyen.

Dr. Pap tagtársamnak abbéli javaslatához, hogy a megbetegedés első 3 napjára táppénz ne adassék, nem járulhatok hozzá azért, mert éppen a súlyosabban beteg munkásokra nézve létfenntartásukat veszélyeztető károsodás volna, ha az első 3 napra eső táppénzt is meg nem kapnák. Nézetem szerint a törvény igen bölcsen és humánusan intézkedett akkor, amikor csak 3 napnál tovább tartó keresetképtelenség esetére, de az első 3 napra is megadja a táppénzt.

III. Gyermekágyi segély.

Ennek a segélynek törvényszerű 6 heti időtartamát elegendőnek tartom, de azzal a kiegészítéssel, hogy amennyiben az anya a munkát lebetegedése előtt hagyja abba, a segélynek legfeljebb 2 hétre eső része a lebetegedés előtti időre is kiszolgáltatható legyen. Ebben az esetben a tag lebetegedés után csak 4 hétre kapna gyermekágyi segélyt; amit azért nem tartok sérelmesnek, mert ha a tag a szülésből kifolyólag továbbra is keresetképtelen marad, a törvény 54. §-a értelmében úgysis a teljes segélyezési időtartamra részesülhet táppénzben.

Az *anya- és csecsemővédelem* érdekében elérendő legfőbb cél az, hogy a munkásnő ne legyen kénytelen igényjogosultságának fentartása érdekében közvetlenül lebetegedése napjáig dolgozni, hanem megelőzőleg néhány héttel igényjogosultsága elvesztésének veszélye nélkül a munkát abbahagyhassa. Ennek lehetővé tétele céljából a törvény 53. §-ának a következő kitétellet kiegészítését javaslom: E feltételek fennforgása esetén a gyermekágyi segélyre való igényjogosultság akkor is fennáll, ha a tag lebetegedését megelőző 4 hétig munkában nem állott.

IV. Családtagok betegsegélyezési igényjogosultsága.

Ha a baleset ellen és betegség esetére is biztosított tagot baleset éri, úgy az abból származó betegsége alapján a betegsegélyezési számla terhére csak 10 hétig van segélyezésre igénye, a 11-ik héten túl már a baleseti számla terhére nyújtandó szolgáltatásban részesül. A segélyezésnek ilyen megosztása arra a

téves értelmezésre adott okot, hogy a baleset utáni 10-ik héten túl a családtagok accesszorius jellegű segélyezési igényjogosultsága is megszűnik, holott a tagnak és hozzátartozóinak a betegségi biztosításból folyó jogai nem csorbulhatnak az által, hogy a tagot baleset érte.

Ennélfogva a törvényben kifejezendőnek tartom a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 27. számú elvi határozatában kimondott jogelveket, melyek szerint az a körülmény, hogy a betegség esetére és baleset ellen biztosított tag balesetkozta egészségháborításban a 11-ik héttől kezdve már a baleseti számlára nyer gyógykezelést, egymagában meg nem fosztja sem a pénztári tagot attól a jogtól, hogy a balesettől független betegségében ezen jelzett 11-ik hét eleje után is a betegsegélyezési számla terhére nyerjen betegsegélyezést, sem a törvény 50. §-ának 5. pontjában említett családtagot attól, hogy a jelzett hét kezdete után keletkezett betegségében betegségi segélyezésben részesüljön. És pedig a bírói gyakorlat által ekkép helyesen értelmezett ennek a jogszabálynak törvénybe iktatása azért szükséges, hogy erről a jogosítványról az érdekelték magából a törvényből szerezhessenek tudomást. Mert nem lehet kívánni tőlük azt, hogy ily bonyolult értelmezési kérdésben a bírói gyakorlatot ismerjék.

A fürdőhasználat (kádfürdő) és gyógyvíz a gyógyításnak alig nélkülözhető, legcélszerűbb és olcsóbb eszközei, melyeknek a családtagoktól megvonása megokolatlan és a pénztárnak azzal az érdekével ütköznék össze, hogy a családtag is minél hamarabb meggyógyuljon. Ezért világosan kimondandó a törvényben, hogy erre a segélyre a családtagok is igényt tarthatnak.

V. Fürdőhelyek, szanatóriumok és üdülőtelepek.

Meghaladottnak vélem a vitát abban az irányban, hogy a tagok részére biztosított fürdősegély alatt érthető-e fürdőhelyeken tartózkodás és szanatóriumi ápolás. Hiszen tanácskozásunk főcélja nem a törvény értelmezése, hanem a tökéletesítés irányának kijelölése. Ekép számolva azzal a tényleges állapottal, hogy a pénztárak már a törvény életbeléptetése előtt is a gyógyfürdők és szanatóriumi ápolás szolgáltatását gyakorlatba vették, keresnünk kell, hogy a törvény-módosítás alkalmából precizirozandó-e, hogy segélyek mily mértékben megokoltak? Ami a fürdőkön tartózkodást illeti, azzal a véleménnyel szemben, hogy bizonyos specifikus gyógyfürdők (Gleichenberg, Karlsbad stb.) közvetlen használata nélkülözhetlen gyógytényező, számos orvosszakértő helyezkedett ellentétes álláspontra, azt mondván, hogy a gyógyeredmény legtöbb esetben elérhető az illető gyógytényezők (pl. ásványvíz, szénsav-fürdő stb.) házi használata útján is. E felfogás szerint a betegek legnagyobb részének nincs szüksége arra, hogy gyógyulása érdekében távolosó, esetleg külföldi gyógyfürdőkre küldessék. A gyógyulás többnyire a könnyebben megközelíthető közelebbi helyeken is elérhető volna a betegek megfelelő elkülönítése útján. És itt kapcsolódik ebbe a kérdésbe az a további ellenvetés, hogy az úgynevezett szanatóriumok, ahova a pénztár nagy költséggel tagjait most küldi, a gyógyítás célját nem is tökéletesen szolgálják. Eltekintve attól, hogy azok a magánvállalatok, amelyek a pénztárral kötött szerződések alapján a tagokat jelenleg ellátják, leginkább a nyereszkes célját tartják szemük előtt, míg a betegekről csak tökéletlenül gondoskodnak és a gyógycél elérésére szükséges felügyeletet sem kellőleg gyakorolják; a célnak megfelelő szanatóriumi kezelés főfeltétele a zárt ellátás volna, vagyis az, hogy rendes életkörülményei között gyógyulását el nem érhető vagy családja egészségét veszélyeztető munkás elkülöníttessék és változott, kedvezőbb viszonyok közé helyeztessék. Tartózkodják jó levegőn, részesüljön tiszta lakásban, fürdésben, gondos orvosi felügyeletben, bőséges és megfelelő táplálkozásban, stb.

Azt hiszem, hogy az előadó úr szemei előtt is ilyen erdei üdülőtelepek létesítése lebeghetett, amelyeket a pénztárak közelében központosítva, házi kezelésben kellene létesíteni. És ha ilyenek rendelkezésre állnának, úgy a távoli fürdőhelyekre és idegen szanatóriumokba elküldés túlnyomó részben elkerülhető volna, eltekintve azoktól a kivételes esetektől, amikor a gyógyulás csak bizonyos helyen érhető el. Ez a megoldási mód talán megtakarításokkal is járna, de mindenesetre odavezetne, hogy a pénztár nem céltalanul és eredménytelenül dobna ki pénzét.

VI. Vidéken tartózkodás.

A nagy városokban, különösen a fő- és székváros füstös légkörében lakó beteg pénztári tagokra nézve a leghathatósabb gyógyulási módozatok közé tartozik a *vidéki jó levegőn tartózkodás*. Különösen kezdődő betegségek gyógyítására ez a mód kiválóan alkalmas és annak igénybevételét sok tagra nézve megokolja az a körülmény is, hogy hozzátartozói állandóan vidéken laknak és azok otthonában ingyen lakásban és bővebb táplálkozásban részesülhetnek; holott a fő- és székvárosban a keresetképtelenségük idejére kiutalt táppénz nemcsak megélhetésükre nem elegendő, hanem jó részben a lakás költsége által emésztődik fel. Ez teszi megérthetővé, hogy sok a vidékről a fővárosba elszakadt tag megbetegedésekor szülőföldjére kívánkozik vissza és ha rövidesen vidékre távozási engedélyt nem is kap, sok esetben engedelem nélkül is elutazik a pénztár székhelyéről. Ebből pedig mindenféle komplikáció merülhet fel, miután a törvény a vidéken való üdülő tartózkodást a segélyezési módok közé fel nem vette és az azzal járó jogviszonyokat nem szabályozta.

Szükségesnek vélném tehát, hogy ez a kérdés is összes konzekvenciáival megfontolás alá vétessék és törvényes szabályozást nyerjen.

A törvény intézkedése hiányában a pénztárak is különféle eljárást szoktak követni. Egyes pénztáraknál többször előfordult, hogy vidékre távozását jogosultan kérő tagjai részére kettős táppénzt folyósított, illetve a törvény szellemével meg nem egyező módon mintegy kiegyezett a féllel arra nézve, hogy vidéken tartózkodása alatt minden igényeire nézve a kettős táppénzzel magát kielégítettnek tekinti. Viszont más pénztárak reverzálist vettek a vidékre távozási engedélyt nyert tagtól arra nézve, hogy az egyszeres táppénzen felül semmit a pénztártól igényelni nem fog. A vidékre engedelem nélkül távozott tagoktól a pénztár több esetben megvonta az egyszeres táppénzt is azon a címen, hogy eltávozásával a tag betegségének ellenőrzését, gyógykezelését és keresetképtelensége megállapítását lehetetlenné tette. Tudomásom szerint a bíróság ily esetekben többször megítélte a táppénzt olyan tagoknak, akik keresetképtelenségüket megfelelőleg igazolni tudták.

Ami a kérdésnek a jövőre kiható rendezését illeti, nézetem szerint nem nehéz megfelelő s a gyakorlatban már úgyszólván követett megoldási módot találni. Helytelen volna a vidéki tartózkodás túlszigorú megszorítása révén e gyógytényező üdvös eredményeit kockáztatni. Már a törvényben is kifejezendő lenne, hogy a tag indokolt esetekben vidéki tartózkodásra bocsátását kérheti. Ha erre az engedélyt az illető pénztár főorvosa megadja, vagy pedig az engedély nélkül eltávozott fél utólag a legközelebbi pénztár főorvosánál jelentkezik és keresetképtelensége ily módon elfogadhatólag megállapíttatik, úgy semmi akadályja annak, hogy a tag keresetképtelensége igazolt tartamára egyszeres táppénzben részesüljön. Annak a pénztárnak azonban, amelynek a fél tagja, kötelességévé volna teendő, hogy a tagot a tartózkodási helyéhez legközelebbi illetékes pénztárhoz gyógykezelésre átutalja. Ha ily módon a vidéken tartózkodó tag ingyenes orvosi kezelésben és gyógyszerekben a társ-pénztár útján részesíthető, úgy az egyszeresen felüli táppénzre természetesen igénye nincs. Ellenben ha a tagnak vidéken tartózkodása szükséges és tartózkodóhelyén természetbeni gyógykezelésben nem részesíthető, úgy egészen méltányos a tagnak igazolandó tényleges orvosi és gyógyszerköltségeit a másodszori táppénz erejéig megtéríteni.

Az ilyen vidéki üdülés a pénztárra nézve mindenesetre olcsóbb és gyógyulás-eredmény tekintetében majdnem egyenértékű gyógytényező a fürdőhelyen tartózkodással. Ezért megfontolást érdemel az is, hogy olyan tagokat, akiknek a pénztár székhelyén addig keresetéből fenntartott hozzátartozói vannak, nem megokolt-e táppénzzel egyenlő összegű családi segélyben is részesíteni? Végre oly esetekben, amikor a vidéki tartózkodás kétségen kívül gyógytényező jelentőségével bír, az utiköltség megtérítése is méltányosnak látszik.

VII. A táppénz elvonása.

A törvény 52. §-a a táppénz elvonásának csak két esetét állapítja meg; tudniillik, ha a tag betegségét szándékosan okozta, vagy ha az orvos utasításainak szándékosan nem tesz eleget s ezzel felgyógyulását késlelteti. Az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztárnak 1910. évben érvénybe lépett alapszabályai (42. §.) az említett jogvesztésnek egy újabb okát határozzák meg annak kimondásával, hogyha a betegbejelentés utólag, tehát oly időben történt,

amikor a pénztár közegei, illetőleg orvosa által való ellenőrzés már nem lehetséges, — kivéve, ha a bejelentés körüli mulasztás nem a tagot terheli, — a tag a bejelentéstől visszamenő időre táppénzt nem igényelhet. Törvénymódosítás esetén megfontolandó, hogy e kétségtelenül plauzibilis jogszabály a törvénybe felvétessék-e vagy sem. Ha a kimondott jogelv helyes, úgy annak mindenestre a törvényben volna helye; mert a pénztári alapszabályok csak a törvényben kontemplált segélyek megengedett határok közt mozgó mértékének és kiszolgáltatási módjának szabályozására vannak hivatva (törvény 50. §. utolsó bekezdés), de törvényen nem alapuló jogvesztést kimondó alapszabálybeli intézkedésnek kötelező volta mindenestre kétségbevonható.

Amde meggyőződésünk szerint a kérdéses jogszabályra nincs is szükség. A pénztárnak ugyan természetes joga és jogszerű érdeke az, hogy a tagokat betegségük alatt ellenőrizze és a táppénzigény alapjául szolgáló keresetképtelenség mindenkor fennforgását megállapíthassa. Ennélfogva helyes, ha a tagokhoz megfelelő figyelmeztetés intéztetik az iránt, hogy betegségüket a pénztárhoz haladéktalanul jelentsék be, mert különben a bejelentés elmulasztásának hátrányos következményét viselni tartoznak. De ez a következmény — nézetem szerint — nem lehet más, mint az, hogy a pénztár a tag betegségét és keresetképtelenségét igazoltnak mindaddig el ne fogadja és a táppénzt ki ne utalja, amíg a tag keresetképtelenségét és annak tartamát megfelelőleg bizonyítani nem tudja. Vagyis a bejelentés elmulasztása következtében a bizonyítás terhe háruljon át egészen a tagra. A bejelentés alakszerűségének elmulasztása miatt azonban ab ovo kizárni, hogy a tag betegségét és keresetképtelen állapotát utólag bebizonyíthassa, az anyagi igazsággal össze nem férő, túlzott rendszabály, amelynek kötelező statuálását a pénztár érdekei sem kívánják meg. Hiszen megfontolandó, hogy mindenkor lesznek olyan egyszerű felfogású tudatlan tagok, akik pénztári tagsági jogaikkal és a bejelentés körüli alakszerűségekkel nincsenek egészen tisztában és tudatlanságból keresetképtelenséggel járó betegségük ellenére elmulasztják a bejelentést és a pénztári orvosi kezelés igénybevételét. Ezeket ignoranciájuk miatt még a táppénz feltétlen elvesztésével is sújtani, nem igazságos. Viszont visszaélések ellen elég garancia van abban, ha a keresetképtelenség igazoltnak elfogadása tekintetében a pénztár és a bíróság kellő rigorozitást követnek.

VIII. Önként továbbfizetés, új és passzív tagság útján szerzett igények.

A rokkant-biztosítás feladatainak megvalósítása tényleg nem a betegsegélyezés terheit viselő érdekeltiségnek hivatása. Ezért a rokkantsági segélyezést előmozdító törvényrendeletek revízió alá vétele és némi megszorítása alaposan vitatható.

A tagsági jogosultságnak önkéntes továbbfizetéssel fentartása kedvezménye tekintetében magamévá teszem dr. Pap tagtársunk oly irányú javaslatát, hogy ez a kedvezmény a tagot csak abban az esetben illesse, ha megelőzőleg bizonyos időn át, meghatározott hosszabb ideig (pl. egy éven belül hat hónapig) biztosításra kötelezett alkalmazásban pénztári tag volt; mert ily módon vétetnék eleje annak a visszaélésnek, hogy egy-két napi színleges munkában állással a betegsegélyezési jogosultságot megszerezni és fentartani lehessen.

Helyesen mutat reá Kiss tagtársunk arra az abususra, hogy a járulékok befizetésére kitűzött 4 heti határidő alatt a munkából kilépett tagok nem sietnek a járuléktovábbfizetéssel, bevárva azt, hogy újból munkát kapjanak s akkor a befizetés céltalan lett volna; ha pedig 4 hét alatt megbetegszene, úgy a járulékokat még mindig befizethetik, amelynek ellenében az egész segélyezési kockázat a pénztárt egyoldalúlag terheli. Meggondolást érdemel tehát az, hogy a 4 heti időt is nem kellene-e 2 vagy 3 hétre leszállítani. Viszont figyelembe véve e törvényintézkedés alapjául szolgált azt a bölcs megfontolást, hogy a munkából kimaradt kereset nélküli munkás a járulék továbbfizetését többnyire megfelelő fedezet hiányában nem eszközölheti, sok érvet lehet a mostani 4 heti határidő mellett is felhozni.

A bírói gyakorlatnak megfelelőleg törvényben volna kimondandó az is, hogy a járulékok továbbfizetése iránti jogosítvány megszűnik vagy legalább is szünetel akkor, ha a tag a betegsegélyezést feleslegessé tevő más életviszonyok közé kerül. Mert a betegsegély continuitása végre is csak az arra szorulóknak javára biztosítandó.

Ugyancsak a rokkant-biztosítási feladatok kikapcsolása érdekében kellene megszigorítani az új munkába lépéssel szerzhető igényjogosultságot. Konkrét javaslatként helyett csak megfontolásra ajánlok néhány módozatot. Pl. ki lehetne mondani azt, hogy aki a teljes betegséget kimerítette, ugyanazon betegségbe visszaesése esetén az alapszabályszerű betegsegélyezési időn belül annyi heti betegsegélyezésre tarthasson igényt, amennyi ideig a segély kimerítése után újból munkába állott. Vagy ha megmarad is változatlanul a betegsegélyezés tartama, esetleg kisebbmértékű segélyt lehetne adni annak, aki ugyanabból a betegségből folyólag a segélyezést már egyszer vagy kétszer kimerítette és legalább 4—5 hónapi újabb munkaviszonyt igazolni nem tud.

A törvény 61. §-ában a *passzív tagságból* folyó igény szabályozását megfelelőnek tartom. Mégis törvény-módosítás esetére tisztázandónak vélném azt a felmerült controvers kérdést, hogy abba a 6 hónapi, illetőleg egy évi időtartamba, amelyre terjedt pénztári tagsági minősége alapján a betegsegélyezési igényjogosultság a munkából kilépéstől számítva még 3, illetőleg 6 hétig érvényben marad, beszámítható-e az az idő, amely alatt a tag betegsegélyezésben részesült. Vagy pedig ennek figyelmen kívül hagyásával csak a tényleg munkában töltött idő vétessék-e számításba. Úgy a felső, mint elsőfokú bíróság adott esetben¹ arra a méltányosabb álláspontra helyezkedett, hogy miután a passzív tagság feltétele a tag biztosított volta (nem pedig munkában létele és a járulékfizetés), a tagság és biztosított minőség pedig a betegsegély élvezése alatt is fennáll, a betegség tartama is beszámítható. Részemről azonban megfontolva, hogy az igényjogosultság időbeli fentartása kedvezményét a törvényhozó nyilván a megelőző huzamosabb szolgálattétel ellenértékéül és méltánylásával kívánta megadni, ezzel az intencióval egyezőbbnek látnám a betegség időtartamának kifejezett számításán kívül hagyását.

IX. Elévülés.

A törvény 62. §-a csak a táppénz, gyermekágyi segély és temetkezési segély iránti igények elévüléséről szól, holott nyilvánvaló, hogy a többi segélyekre is célszerűbb volna a rendes magánjogi elévülési időnél rövidebbet megállapítani.

*

Ezekután még csak azt kívánom kijelenteni, hogy az előadó úrnak magas érveléssel megokolt javaslataihoz legnagyobb mértékben hozzájárulok. Néhány indítványát azonban feleslegesnek tartom, különösen azért, mert az ott felvetett kérdésekben a bírói szabad mérlegelésnek részletesebb törvényrendelkezésekkel való korlátozását inkább károsnak, mint hasznosnak vélem. Helyes és kívánatos pl. ha az orvosok szolgálati rendtartása — természetesen törvényen kívüli szabályzattal — a pénztári orvosok eljárásának irányát egyöntetűen írja elő, de azt a kérdést, hogy a *pénztári orvosok egyes rendelkezéseinek betartásából felmerült költségek* esetenként kit terheljenek, az összes érdekeltek igényeire kiterjedő minden vonatkozásban, törvényben meghatározni célszerű nem volna.

Hasonlóképpen elhibázottnak látnám a *sürgős szükség* kritériumainak a törvényben részletesebb meghatározását. E kérdésben is legmegnyugtatóbban a bíróság és a pénztár az összes körülmények mérlegelésével foglalhatnak állást.

Végre előadó úrnak arra a javaslatára, hogy a tagok a *kórházi ápolási költségek* viselése alól mindenestre felmentessenek, csak azt jegyzem meg, hogy a kórházi ápolási költségek kérdése egész vonalon törvényes szabályozást igényelne az e téren uralkodó bizonytalan és visszás jogállapotok megszüntetése érdekében.

Kiss tagtársunkat pedig, aposztrofáló megjegyzésére utalással arra kérem, hogy ne fogadja el a pénztári eljárást irányító útmutatókul a különböző tanács-tagok részvételével, az esetek változó körülményeihez képest létrejött egyes bírói határozatokat, hanem csak azokat a megállapodott jogelveket, amelyek a bíróságnak állandóbb jellegű gyakorlata folyamán és eredményeképp jegecesednek ki.

Befejezésül legyen szabad azt a reményemet kifejeznem, hogyha a munkás-biztosítás reformja bárminő irányban fog is megvalósulni, a szociális és közegészségügynek, az általános népjólétnek egyik oszlopos intézménye, a mai betegsegélyezési rendszer alapján meg nem rendülhet, annak áldásai az arra reáutaltaktól el nem vonhatók.

Dr. Mentsik Ferenc elnök: Midőn köszönetemet nyilvánítom dr. Vályi Sándor ítélőtáblai bíró úrnak, a Választott Bíróság elnökének, aki szíves volt saját felfogása szerint a kérdéssel foglalkozni, egyuttal az ülést annak kijelentésével rekesztem be, hogy miután az idő ma már meglehetősen előrehaladott, a vitát legközelebb folytatjuk.

Munkásügyi bibliográfia 1913-ból.

A szerkesztőség fenntartja magának, hogy egyes felsorolt munkákra még bővebben visszatérhessen.

Olvasóink kívánságára munkásügyi szakkérdésekben szívesen szolgálunk bibliográfiai információval.

- Agnelli, M.:* Del riconoscimento giuridico dei sindacati operai; studio monografico. Piacenza: Bosi. (240) 8°. L. 2'50.
- Arbeits- und Lohnverträge, die kollektiven, in Osterreich. Abschlüsse und Erneuerungen des Jahres 1910.* Hrsg. vom k. k. arbeitsstatist. Amte im Handelsministerium. Wien: Hölder. (V, 272) 8°. K 2'—.
- Arbeitsvermittlung, Ergebnisse, der, in Osterreich im Jahre 1911.* Hrsg. vom arbeitsstatistischen Amte im Handelsministerium. Wien: Hölder. (III, 47) 8°. K 1'60.
- Assauto, G.:* L'ingiustificata agitazione degli assistenti farmacisti. Milano: Istituto Marchiondi. (7) 8°. = Kl. Bolletino chimico farmaceutico.
- Aufgaben der Vorstände und Vertrauensmänner in den Arbeitervereinen.* M. Gladbach: Volksvereins-Verlag. (38) 8°. M. —'20. = Arbeiter-Bibliothek. 10. Heft.
- Barbano, E.:* Pauperismo e assistenza loro rapporti collo stato: testi di laurea. Casale Monferrato, Società tip. (56) 8°.
- Beveridge, W. H.:* Unemployment: a problem of industry. 3. kiadás. New-York: Longmans. (16, 405) 8°. \$ 2'80.
- Blank, S.:* Die Landarbeiterverhältnisse in Russland seit der Bauernbefreiung. Zürich: Rascher & Co. (224) 8°. M. 6'50. = Züricher Volksw. Studien, No. 3.
- Breig, Aug. C.:* Papal program of social reform. Milwaukee: Wis., Diedrich-Schaefer Co. (70) 8°. c. 25.
- Buhle, R.:* Invalidenversicherungspflicht nach der Reichsversicherungsordnung. Stuttgart: Metzler. (II, 339) 8°. M. 3'50.
Törvények és döntvények, határozatok, rendeletek rendszeres gyűjteménye gyakorlati célokra.
- Bullock, Edna Dean:* Selected articles on trade unions. Minneapolis: H. W. Wilson Co. (27 + 262) 12°. \$ 1'—. = Debaters' handbook ser.
- Caristia, C.:* L'ultima crisi del socialismo. Roma: Unione ed. (16) 8°.
- Chessa, Fed.:* Il fenomeno dell'emigrazione in Italia. Scansano: Tessitori. (13). 8°. = Klny. Rivista italiana di Sociologia.
- Clauss, F., Lüders, E.:* Käufermoral. Jena: Fischer. (19) 8°. M. —'60. Schriften der Gesellschaft für soziale Reform.
Az alkalmazottak és munkások védelme a vásárló közönség által és a vásárlók ligáinak törekvései.
- Clayton, J.:* Trade unions. London: Jack. —'6 d. = People's books.
- Dati statistici sui lavoratori delle risaie del Vercellese raccolti dall'ufficio municipale del lavoro di Vercelli, stagione di monda 1912.* Roma: Off. poligr. Italiana. (59) 8°. L. —'30.
- Debled, R.:* Répression des greves d'inscrits maritimes. Paris: Rousseau. (249). 8°.
- Dienstbotenverordnung vom 7. 12. 1898 nebst Abänderungen vom 11. 10. 1901 und Ausführungsgesetz vom 27. 3. 1899. Mit Anhang: Vorschriften f. den Geschäftsbetrieb der Gesindevermieter und Stellenvermittler v. 30. 4. 1902 u. Gebührenordnung vom 29. 9. 1910.* Hamburg: Boysen. (IV, 60) 8°. M. —'80. = Boysens Sammlung Hamburger Gesetze.
- Fairchild, H., Pratt:* Immigration; a world movement and its American significance. New-York: Macmillan. (11 + 455). \$ 1'75.
- Farnam, H. Walcott:* The economic utilization of history and other economic Studies. New-Haven, Ct., Yale Univ. (8, 220) 8°. \$ 1'25.
Munkásügyi vonatkozású fejezetei: Gazdasági haladás és munkásügyi törvényhozás; alapvető megkülönböztetések a munkásügyi törvényhozásban; gyakorlati módszerek a munkásügyi törvényhozásban; társadalmi rövidlátás; egy jobb társadalmi előrelátás jelei.

- Führer durch das Vereins- und Versammlungsrecht. Berlin, Vorwärts. (109) 8°. M. —'40.
- Funk, M. J.: Geschichte und Statistik des bremischen Armenwesens. Bremen: Leuwer. (VI, 195) 8°. M. 3—.
- Foot, A. R.: Compensation for industrial injuries Columbus: O. Ohio Journal of Commerce. (96) 12°. c. 10.
- Freudweiler, E., Oser, E.: Die Arbeitsverhältnisse der Krankenpflegerinnen in der Schweiz. Zürich: Beer & Co. (20) 8°. M. —'40.
- Gaebel, K.: Die Heimarbeit. Das jüngste Problem des Arbeiterschutzes. Jena: Fischer (VIII, 246) 8°. M. 7—.
- Gandini, V.: Nozioni elementari d'igiene: corso libero tenuto nella r. scuola tecnica di Valenza. Valenza: Battezzati. (123) 8°. L. 1'50.
- Gargas, S.: Zur Regelung des Auswandererwesens in Österreich. Wien: Perles. (52) 8°. M. 1'20.
- Geschichte, die, der deutschen Sozialdemokratie. Köln: Verband der Windhorstbunde Deutschlands. (78) 8°. = Politische Bibl. des Verbandes, H. 6.
- Göhre, P.: Die Konsumgenossenschaftsbewegung der deutschen Arbeiterklasse. Dresden: Kaden & Co. (55) 8°. M. —'50. = Abhandlungen und Vorträge zur sozialistischen Bildung. Heft 8.
- Goldschmidt, K.: Die Gewerkvereine. Halle: Knapp. (25) 8°. M. —'50.
- Graef, E.: Was muss der Arbeiter von der Invaliden- und Hinterbliebenenversicherung wissen? Frankfurt: Volksstimme. (16) 8°. M. —'10.
- Grotjahn, A.: Die Berufskrankheiten der Schneider und Textilarbeiter. Berlin: Vorwärts. (16) 8°. M. —'50.
- Guidi, F.: Società operaia di M. S. di Volterra: note statistiche 1898—1911. Volterra: Carnieri. (22) 4°.
- Harger, J.: Coal, and the prevention of explosions and fires in mines. New-York: Longmans (7, 183) 8°. S 1'25.
- Heiden, J.: Was muss der Arbeiter von der Unfallversicherung wissen? Frankfurt: Volksstimme. (16) 8°. M. —'10.
- Herbig, E.: Wirtschaftsrechnungen Saarbrücker Bergleute. Berlin: Ernst & Sohn, (IV, 161) 8°. M. 5—.
- Hitze, F.: Zur Würdigung der deutschen Arbeiter-Sozialpolitik. Gladbach: Volksvereinsverlag. (124) 8°. M. 1'60.
- A Bernhard-féle: »Unerwünschte Folgen der deutschen Sozialpolitik« c. munka bírálata.
- Holländer, E.: Die Entschädigung für Bergbauschäden. Zugleich ein Beitrag zur Lehre vom Schadenersatz. Berlin: Guttentag. (204) 8°. M. 5—.
- Jahresbericht 8. des Arbeitersekretariats Fürth. Fürth. (40) 8°. M. —'20.
- Jahresbericht 18. des Arbeitersekretariats Nürnberg, nebst Berichten der Vereinigten Gewerkschaften der Nürnberger Gewerkschaftsbewegung und des Bildungsausschusses etc. 1912. Nürnberg: Arb. Sekretariat. (III, 112) 8°. M. —'50.
- Jahresberichte, die, der königl. bayerischen Gewerbeaufsichtsbeamten, München: Ackermann (LVIII, 378) 8°. M. 6—.
- Johns, A. R.: Socialism; its strength, weakness, problems and future. New-York: Eaton & M. (75). c. 50.
- Istituto nazionale delle assicurazioni: legge 4 aprile 1912. no. 305 e regolamento approvato con r. d. 5 agosto 1912, no. 939. Roma: Bodoni (66) 8°.
- Kaufmann, A.: Theorie und Methoden der Statistik. Tübingen: Mohr. (XII, 540) 8°. M. 16—.
- Keim, M.: Der Sport im Dienste der Sozialdemokratie. Ein Mahnwort, hg. vom deutschen Radfahrerverband Concordia. Bamberg: Schmidt. (48) 8°. M. —'30.
- Kipper, J.: Die sozialistische Jugendbewegung in Deutschland. M. Gladbach, Volksvereins Verl. (41) 8°. M. —'60. = Soziale Tagesfragen, H. 39.
- Kommentar zur Reichsversicherungsordnung. Hg. v. Hanow, Hoffmann, Lehmann, Moesle, Rabeling. Berlin: Heymann. (XII, 508, XVI, 766) 8°. M. 28.
- Az első kötet az általános szabályokat, a második a betegbiztosítást tárgyalja.
- Kuhnt, G.: Die Vollstreckung in die Rechte des Abzahlungskäufers und des Möbelleihers. Berlin: F. Wahlen, 1913. (VIII, 82) 8°. M. 2'20.
- Lange, P.: Sonntagsruhe in Kontoren und Läden. Eine geschichtliche Materialsammlung. Berlin: Zentralverband der Handlungsgehilfen. (88) 8°. M. 4'50. = Schr. d. Zentralverbandes. No. 29.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Rokkant munkás betegségélyezése.**

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1912. Bet. I. 59/8. sz. ítélete.

Ítélet: A bíróság a b.-i kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatóságának 45.096/912. számú határozatát igénylő felebbezése alapján felülbírálván, kötelezi az Országos Munkásbetegségélyző és Balesetbiztosító Pénztárt, hogy igénylőnek az 1912. március 22. napjától 1912. július 13. napjáig terjedt betegségéből folyó keresetképtelensége tartamára a VII. napibérosztálynak megfelelő (naponként 3 korona 25 fillér) táppénz fejében 377 korona összeget fizessen.

Indokolás: B. J. bútorcsomagoló az egyéni lapra írt feljegyzés és a tárgyaláson felmutatott szolgálati bizonyítvány szerint 1911. április 15-től 1912. február 1-ig a b.-i teherszállító munkások szakegyleténél mint munkaközvetítő a VII. napibérosztálynak megfelelő napibérrel alkalmazva volt és ez alapon az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-ának 2. és 16. pontja értelmében betegség eseteire biztosítási kötelezettség alá esett. A b.-i kerületi munkásbiztosító pénztár igénylőnek igényjogosultságát nem tevén vitássá, az egyéni lapra írt adatok szerint igénylőnek 1912. február 27-től március 21-ig vagyis 24 napra a VII. napibérosztálynak megfelelő táppénzt szolgáltatott. Ez időtől fogva a táppénzszolgáltatást beszüntette egyrészt K. J. betegellenőrnek ama jelentésére, hogy a tag éjjelenként tivornyázott és reggel szokott hazatérni, másrészt a pénztári főorvosi felülvizsgálat alkalmával, dr. R. és dr. M. szakorvosok azt az egybehangzó véleményyt mondták, hogy igénylő nagyfokú elhízás folytán mindkét lábán keletkezett lúdtalpban szenvedett ugyan, mely a bokaizület fájdalmasságával járt, azonban megfelelő lúdtalpbetéttel munkaképesnek minősített.

A bíróság elfogadhatónak találta igénylőnek azt az állítását, hogy 1912. március hó 21-én túl is a betegségélyezési idő hátralévő tartamán belül munkaképtelen volt, mert a megelőzőleg rendszeresen üzött bútorcsomagolói foglalkozást, vagy ahhoz hasonló testi megerőltetéssel járó munkát betegsége miatt nem folytathatott. Ugyanis eltekintve attól, hogy a dr. K. J. által kórismézett betegség fennforgott-e vagy sem, az állandó jellegű szív működési zavarok igénylőt mindenféle nehezebb munka folytatásától visszatartották; és különösen megszokott munkakörének betöltésére képtelenné tevén, keresetképtelenségét okozták. Való ugyan, hogy betegségének természetére tekintettel igénylő állapotát rokkantságnak is lehet minősíteni; minthogy azonban a rokkantsági tünetek alapjául a betegség szolgál, amelyből eredő keresetképtelenség 20 heti tartamára a táppénzsegély a törvény 50. §. 3. pontja értelmében biztosítva van, mint-hogy továbbá a rokkantbiztosítás szabályozása hiányában nincsen oly törvényes rendelkezés, mely az egyúttal rokkanttá vált beteg munkások betegségélyezési igényeit kizárná, igénylő részére igazoltnak vett keresetképtelensége alapján a táppénzt a betegségélyezés hátralévő időtartamára, vagyis a kiszolgáltatott 24 napi segélyezésen túl 116 napra a VII. napibérosztálynak megfelelő 3 korona 25 fillérrel számítva megítélni kellett. A táppénz megvonásának a törvény 52. §-ában megjelölt okai kideríthetők nem voltak; különösen nem merül fel bizonyíték arra, hogy igénylő valamely orvosi utasításnak meg nem felelt s ezáltal felgyógyulását késleltette volna. Az orvosi véleményekre tekintettel szükségtelennek mutatkozott az igénylő által felajánlott tanúbizonyítás arra nézve, hogy igénylő tényleg munkaképtelen volt és foglalkozását nem folytathatta. Végre megjegyzendő, hogy a bíróság igénylőnek a megbetegedése kezdetén fennforgott igényjogosultságát megállapíthatónak találta, nemcsak azért, mert a pénztár azt kétségbe nem vonta, de mert igénylő betegsége természeténél fogva már 1911. április hó 15-től 1912. február 1-ig fennforgott munkaviszonynak tartamán belül kétségtelenül fennállott s így igénylő az által, hogy a megelőző betegségélyeztetésének teljes kimerítése után több mint 8 héten át munkában állott, az újabb betegségélyezésre való igényjogosultságot megszerezte. (T. 64. §.)

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Az üzemi baleset fogalmához.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1913. évi április hó 8-án kelt 1911. P. 320/5. sz. ítélete.

Ítélet: A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár fölebbezését elutasítja.

Megokolás. M. A. a P. városi víz és világítási műveknél, tehát az 1907. évi XIX. t.-c. 3. §. 6. pontja értelmében balesetbiztosításra kötelezett üzemben alkalmazott 40 éves szerelő az 1909. évi június hó 30-án fölvetett balesetvizsgálati jegyzőkönyv szerint 1909. évi január hó 21-én a Danubius textilművek építésénél hajlítás céljából tábori tűzhelyen horganyozott vascsövet izzasztott délután $\frac{1}{4}$ órákor. Már sötét volt s így erősebben kellett a tűzbe néznie, hogy meglássa, mikor lesz a cső fehérizzó, tehát hajlítható. Izzasztás közben a tanuk előadása szerint a tűzben a vascső fölött kékes-zöldes láng képződött. Igénylő a baleset napján, mely csütörtökre esett, este 6 óráig még dolgozott, dolgozott pénteken és szombaton is, szerelési munkákon. Dolgozni kezdett a következő hétnék hétfőjén is; ekkor azonban már abba kellett hagynia a munkát, mert a jegyzőkönyv szerint »ezen a napon egészen elvesztette a szeme világát»; mert a jegyzőkönyv megállapítása szerint »sérült fémolvasztás közben az ezen munkánál keletkezett rendkívül kápráztató fény következtében látóideg sorvadást szenvedett«. Dr. L. S., a p—i állami szemkórház főorvosának 1909. évi május hó 21-én keltezett véleménye szerint ily súlyos kimenetelű látóidegbaj leggyakrabban lues és gerincbajok következménye. Forrasztás közben keletkező erős fény miatt létrejött ilyen baj eddig az irodalomban nincs megemlítve. Azonban luesra és gerincvelő bajra való tüneteket igénylőnél nem észlelt és e bajoknál ily rohamos látásromlás alig észlelhető. Viszont hasonló okokból, illetőleg tulságos erős fény hatása következtében, pl. napba való nézésből, elektrikus ívfényben való ércolvasztástól származó ilyen bajt ismer az orvosi irodalom. Igénylő a kérdéses forrasztás alkalmával 10—15 percig volt kénytelen a fotometriai szakértői vizsgálat szerint kb. 50 gyertyafénynek megfelelő izzófényt nézni. A zinkkel bevont vascső zink burkolata, mely a fehér izzást megelőző alacsonyabb hőfoknál olvad, a fénynek kék színt kölcsönöz. Ez a szemnek belső részeire, a recehártyára és a látóidegre különösen ártalmas. Mindezeknél fogva és mert igénylő bajának a jelen esetben semmi más okát fölfedezni nem lehet, a nevezett orvos véleménye szerint nem zárkozhatni el azon felfogás elől, hogy igénylő 2 szemének megvakulása a jelzett forrasztási munka nyomán következett be s a vele történt esetet balesetnek kell fölfogni, mint a recehártyának és látóidegfőnek, erős fény által okozott tulságos megkápráztatását s gyuladását, amelynek következménye volt a látóideg sorvadása.

A Választott Bíróság e vélemény alapján igénylő felebbezésének helyt adott, részére tehetetlenségi (100%-os) járadékot, vagyis a törvény 78. §-a alapján beszámított nem vitás 1.739 korona 40 fillér évi keresetet teljes összegében ítélte meg. A felsőbbírósi orvosszakértő, dr. B. J. egyetemi tanársegéd, szemorvos az állami munkásbiztosítási orvosi tanács tagja, ki igénylő teljes vakságát szintén megállapította, kétségbe vonta ugyan azt, hogy a forrasztás révén előállott fény ily hirtelen előállott látóideg sorvadás okául egymagában elfogadható lenne. Utalt arra is, hogy nem a kék, de az ibolyántuli sugarak veszedelmesek a látóidegre s továbbmenő szakszerű vizsgálatot ítél szükségesnek annak megállapítása céljából, vajjon igénylőnek nincs-e gerincbaja, melyet a látóideg sorvadás tapasztalás szerint 6—8 évvel is meg szokott előzni. Utalt arra is, hogy látóidegsorvadás ilyen hirtelen, methyl-alkohol mérgezés folytán is elő szokott állani, mely mérgezés ily anyagot tartalmazó rum, vagy pálinka révén juthat a gyomorba, mely italokkal azonban igénylő a baleset napján nem élt s a balesetvizsgálati jegyzőkönyv szerint csak kevés sört, vagy bort szokott inni. Nevezett szakértő is elismerte azonban, hogy igen valószínű, miszerint a szóban lévő forrasztásnál kifejlett erős fény mindenestre hatással volt a látóideg sorvadás megindulására, vagy a már megindult folyamatnak gyors befejezésére. Mindezek alapján a felsőbbírósi bíróság a szóban lévő üzemi munka nyomán kifejlett erős fényt, mint a munka után nyilván hirtelen beállott megvakulást legalább is kiváltó tényezőt, tehát üzemi balesetet előidéző okot kellett, hogy elismerje annak további vizsgálatába bocsátkozni, vajjon egyéb okok is nem és mennyiben idézték elő a

	JOGGYAKORLAT	
---	--------------	---

BETEGSEGÉLYEZÉS.

Rokkant munkás betegségélyezése.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1912. Bet. I. 59/8. sz. ítélete.

Ítélet: A bíróság a b.-i kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatóságának 45.096/912. számú határozatát igénylő felebbezése alapján felülbírálván, kötelezi az Országos Munkásbetegélyező és Balesetbiztosító Pénztárt, hogy igénylőnek az 1912. március 22. napjától 1912. július 13. napjáig terjedt betegségéből folyó keresetképtelensége tartamára a VII. napibérosztálynak megfelelő (naponként 3 korona 25 fillér) táppénz fejében 377 korona összeget fizessen.

Indokolás: B. J. bútorcsomagoló az egyéni lapra írt feljegyzés és a tárgyaláson felmutatott szolgálati bizonyítvány szerint 1911. április 15-től 1912. február 1-ig a b.-i teherszállító munkások szakegyleténél mint munkaközvetítő a VII. napibérosztálynak megfelelő napibérrel alkalmazva volt és ez alapon az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-ának 2. és 16. pontja értelmében betegség eseteire biztosítási kötelezettség alá esett. A b.-i kerületi munkásbiztosító pénztár igénylőnek igényjogosultságát nem tevén vitássá, az egyéni lapra írt adatok szerint igénylőnek 1912. február 27-től március 21-ig vagyis 24 napra a VII. napibérosztálynak megfelelő táppénzt szolgáltatott. Ez időtől fogva a táppénzszolgáltatást beszüntette egyrészt K. J. betegellenőrnek ama jelentésére, hogy a tag éjjelenként tivornyázott és reggel szokott hazatérni, másrészt a pénztári főorvosi felülvizsgálat alkalmával, dr. R. és dr. M. szakorvosok azt az egybehangzó véleményt mondták, hogy igénylő nagyfokú elhízás folytán mindkét lábán keletkezett lúdtalpban szenvedett ugyan, mely a bokaizület fájdalmasságával járt, azonban megfelelő lúdtalpbetéttel munkaképesnek minősített.

A bíróság elfogadhatónak találta igénylőnek azt az állítását, hogy 1912. március hó 21-én túl is a betegségélyezési idő hátralévő tartamán belül munkaképtelen volt, mert a megelőzőleg rendszeresen üzött bútorcsomagolói foglalkozást, vagy ahhoz hasonló testi megerőltetéssel járó munkát betegsége miatt nem folytathatott. Ugyanis eltekintve attól, hogy a dr. K. J. által kórismézett betegség fennforgott-e vagy sem, az állandó jellegű szív működési zavarok igénylőt mindenféle nehezebb munka folytatásától visszatartották; és különösen megszokott munkakörének betöltésére képtelenné tevén, keresetképtelenségét okozták. Való ugyan, hogy betegségének természetére tekintettel igénylő állapotát rokkantságnak is lehet minősíteni; minthogy azonban a rokkantsági tünetek alapjául a betegség szolgál, amelyből eredő keresetképtelenség 20 heti tartamára a táppénzsegély a törvény 50. §. 3. pontja értelmében biztosítva van, mint-hogy továbbá a rokkantbiztosítás szabályozása hiányában nincsen oly törvényes rendelkezés, mely az egyúttal rokkanttá vált beteg munkások betegségélyezési igényeit kizárná, igénylő részére igazoltnak vett keresetképtelensége alapján a táppénzt a betegségélyezés hátralévő időtartamára, vagyis a kiszolgáltatót 24 napi segélyezésen túl 116 napra a VII. napibérosztálynak megfelelő 3 korona 25 fillérrel számítva megítélni kellett. A táppénz megvonásának a törvény 52. §-ában megjelölt okai kideríthetők nem voltak; különösen nem merül fel bizonyíték arra, hogy igénylő valamely orvosi utasításnak meg nem felelt s ezáltal felgyógyulását késleltette volna. Az orvosi véleményekre tekintettel szükségtelennek mutatkozott az igénylő által felajánlott tanúbizonyítás arra nézve, hogy igénylő tényleg munkaképtelen volt és foglalkozását nem folytathatta. Végre megjegyzendő, hogy a bíróság igénylőnek a megbetegedése kezdetén fennforgott igényjogosultságát megállapíthatónak találta, nemcsak azért, mert a pénztár azt kétségbe nem vonta, de mert igénylő betegsége természeténél fogva már 1911. április hó 15-től 1912. február 1-ig fennforgott munkaviszonynak tartamán belül kétségtelenül fennállott s így igénylő az által, hogy a megelőző betegségélyeztetésének teljes kimerítése után több mint 8 héten át munkában állott, az újabb betegségélyezésre való igényjogosultságot megszerezte. (T. 64. §.)

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Az üzemi baleset fogalmához.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1913. évi április hó 8-án kelt 1911. P. 320/5. sz. ítélete.

Ítélet: A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal az országos munkásbetegségélyező és balesetbiztosító pénztár fölebbezését elutasítja.

Megokolás. M. A. a P. városi víz és világítási műveknél, tehát az 1907. évi XIX. t.-c. 3. §. 6. pontja értelmében balesetbiztosításra kötelezett üzemben alkalmazott 40 éves szerelő az 1909. évi június hó 30-án fölvetett balesetvizsgálati jegyzőkönyv szerint 1909. évi január hó 21-én a Danubius textilművek építésénél hajlítás céljából tábori tűzhelyen horganyozott vascsövet izzasztott délután 1/4 órakor. Már sötét volt s így erősebben kellett a tűzbe néznie, hogy meglássa, mikor lesz a cső fehérizzó, tehát hajlítható. Izzasztás közben a tanuk előadása szerint a tűzben a vascső fölött kékes-zöldes láng képződött. Igénylő a baleset napján, mely csütörtökre esett, este 6 óráig még dolgozott, dolgozott pénteken és szombaton is, szerelési munkákon. Dolgozni kezdett a következő hétnék hétfőjén is; ekkor azonban már abba kellett hagynia a munkát, mert a jegyzőkönyv szerint »ezen a napon egészen elvesztette a szeme világát«; mert a jegyzőkönyv megállapítása szerint »sérült fémolvasztás közben az ezen munkánál keletkezett rendkívül kápráztató fény következtében látóideg sorvadást szenvedett«. Dr. L. S., a p-i állami szemkórház főorvosának 1909. évi május hó 21-én keltezett véleménye szerint ily súlyos kimenetelű látóidegbaj leggyakrabban lues és gerincbajok következménye. Forrasztás közben keletkező erős fény miatt létrejött ilyen baj eddig az irodalomban nincs megemlítve. Azonban luesra és gerincvelő bajra való tüneteket igénylőnél nem észlelt és e bajoknál ily rohamos látásromlás alig észlelhető. Viszont hasonló okokból, illetőleg túlságos erős fény hatása következtében, pl. napba való nézésből, elektrikus ívfényben való ércolvasztástól származó ilyen bajt ismer az orvosi irodalom. Igénylő a kérdéses forrasztás alkalmával 10—15 percig volt kénytelen a fotometriai szakértői vizsgálat szerint kb. 50 gyertyafénynek megfelelő izzófényt nézni. A zinkkel bevont vascső zink burkolata, mely a fehér izzást megelőző alacsonyabb hőfoknál olvad, a fénynek kék színt kölcsönöz. Ez a szemnek belső részeire, a recehárttyára és a látóidegre különösen ártalmas. Mindezeknél fogva és mert igénylő bajának a jelen esetben semmi más okát fölfedezni nem lehet, a nevezett orvos véleménye szerint nem zárkozhatni el azon felfogás elől, hogy igénylő 2 szemének megvakulása a jelzett forrasztási munka nyomán következett be s a vele történt esetet balesetnek kell fölfogni, mint a recehárttyának és látóidegfőnek, erős fény által okozott túlságos megkápráztatását s gyuladását, amelynek következménye volt a látóideg sorvadása.

A Választott Bíróság e vélemény alapján igénylő felebbezésének helyt adott, részére tehetetlenségi (100%-os) járadékot, vagyis a törvény 78. §-a alapján beszámított nem vitás 1.739 korona 40 fillér évi keresetet teljes összegében ítélte meg. A felsőbbírósi orvosszakértő, dr. B. J. egyetemi tanársegéd, szemorvos az állami munkásbiztosítási orvosi tanács tagja, ki igénylő teljes vakságát szintén megállapította, kétségbe vonta ugyan azt, hogy a forrasztás révén előállott fény ily hirtelen előállott látóideg sorvadás okául egymagában elfogadható lenne. Utalt arra is, hogy nem a kék, de az ibolyántuli sugarak veszedelmesek a látóidegre s továbbmenő szakszerű vizsgálatot ítél szükségesnek annak megállapítása céljából, vajjon igénylőnek nincs-e gerincbaja, melyet a látóideg sorvadás tapasztalás szerint 6—8 évvel is meg szokott előzni. Utalt arra is, hogy látóidegsorvadás ilyen hirtelen, methyl-alkohol mérgezés folytán is elő szokott állani, mely mérgezés ily anyagot tartalmazó rum, vagy pálinka révén juthat a gyomorba, mely italokkal azonban igénylő a baleset napján nem élt s a balesetvizsgálati jegyzőkönyv szerint csak kevés sört, vagy bort szokott inni. Nevezett szakértő is elismerte azonban, hogy igen valószínű, miszerint a szóban lévő forrasztásnál kifejtett erős fény mindenestre hatással volt a látóideg sorvadás megindulására, vagy a már megindult folyamatnak gyors befejezésére. Mindezek alapján a felsőbbírósi bíróság a szóban levő üzemi munka nyomán kifejtett erős fényt, mint a munka után nyilván hirtelen beállott megvakulást legalább is kiváltó tényezőt, tehát üzemi balesetet előidéző okot kellett, hogy elismerje annak további vizsgálatába bocsátkozni, vajjon egyéb okok is nem és mennyiben idézték elő a

megvakulást, nem tartotta helyénvalónak, nem is szólva arról, hogy a felebbező pénztár határozata is elismerte, miszerint az igénylőt ért eset az 1907. évi XIX. t.-c. alapján kártalanítási igény alapját képező baleset. Ez alapon igénylő baleset-kártalanítási jogát elismerni s figyelemmel a két szakértő által egyértelműleg elismert tehetetlenségére, részére a tehetetlenségi járadékot a helyesen kimutatott 1.739 korona 44 fillér évi kereset után megítélni kellett.

Az üzemi baleset fogalmához.

A gráci balesetbiztosító intézet választott bíróságának 1911. évi február 25-én kelt határozata.

Ítélet. A választott bíróság a felebbezésnek ad helyt.

Indokolás. F. Z. 71 éves segédmunkás K. cégnél nevezett cég 1910 február 24-én kelt baleseti jelentése szerint 1910 január 4-én a talyigázásnál történt félrelépés folytán bal vállpercén izomsorvadást szenvedett. Ezen baleset folytán 1910 január 18-án, tehát 4 nappal a baleset után, a munkát abbahagyta. Január 19-től 1910 március 12-éig dr. G. orvos kezelése alatt állott. A betegség, a kezelő orvos jelentése szerint, a vállizmok mozgási korlátozásában mutatkozott. A kerületi pénztár jelentése szerint Z. 1910 március 12-én, a midőn a betegállományból elbocsáttatott, teljes keresetképességét ismét visszanyerte. Z. ismét munkába állott K. cégnél és a cég jelentése szerint 1910 május 23-áig, tehát teljes tíz héten keresztül, ugyanazokat a munkákat végezte, mint a baleset előtt. (Munkája az volt, hogy talyigával köveket szállított.) 1910 május 23-án Z. ismét beteget jelentett. Dr. G. egyelőre a bal vállizomzat, valamint a felső kar izomzatának atropiáját konstataálta. Z. rendszeresen látogatta dr. G. rendelő helyiségét. Körülbelül 6 hét múlva dr. G. tuberkulotikus tüdőmegbetegedést konstataált. Z. ágyba feküdt és az általános marasmus gyorsan haladt. A bal kar izomzatának hűdése szintén előrehaladt. 1910 szeptember 19-én Z. tüdővész és marasmus folytán meghalt.

Az özvegy a munkásbalesetbiztosító intézetnél özvegyi járadék fizetését igényelte, mert a baleset és halál közötti összefüggést vitatta, de az intézet orvosi vélemény alapján, mely ezen összefüggést tagadta, igényével elutasította. Dr. G., kit a választott bíróság mint szakértő tanut kihallgatott, a következőket vallotta: F. Z.-t már előbb is ismertem, mert már előbb is egyszer kezeltem. Sohasem tudtam nála tüdővést konstataálni. Közvetlenül a baleset után sem tudtam valamit erről megállapítani, csak a második betegség időszakában állapíthatam meg nála a tüdővést és egyuttal az aggaszály tüneteit. Rám a dolog azt a benyomást tette, hogy a vállperc sérülése a tüdővész föllépését előmozdította.

A szakértői bizonyítás a következő eredménnyel járt: F. Z. öreg ember volt, akinél — mint bizonyítható — már az elszenvedett baleset előtt aggsági állapotok észlelhetők voltak.

Ennek dacára még dolgozott és a munka alkalmával a bal vállpercen izomszakítás állt be. Fölépülve Z. ismét munkába fogott, tíz hét múlva pedig ismét betegnek jelentkezett. Sem a betegség megszűnte előtt, sem pedig újabbi megbetegedése előtt nem lehetett nála tüdővést konstataálni. Csak néhány hét múlva jöttek rá, hogy Z. tüdővészben szenved. De el nem képzelték, sőt teljesen kizárták, hogy a tüdőtuberkulózis az elszenvedett izomszakításnak következménye lett volna, bár általában lehetséges, hogy a tüdőtuberkulózis baleset által is előidézhető, például egy ütés által a mellre. Ilyen esetben azonban a betegség rögtön lép föl, a tüdővérzés azonnal áll be. Ezen körülmény jelen esetben nem forog föl, itt aggsági tünetről van szó, mely a balesettel semmiféle összefüggésben nincs. Az ítélező bíróság az igényt nem találta alaposnak. Kétségtelen, hogy egy üzemi baleset folytán meghalt munkás özvegyének, illetve olyan egyénért, kinek halála üzemi balesetre vezethető vissza, a balesetbiztosító törvény 7. §-a szerint igény van a temetési költség megtérítésére 50 koronáig, valamint utolsó évi keresete 20%-áig. Ámde a törvény arra, hogy ezen összegek igényelhetők legyenek, föltétlenül követeli, hogy az özvegy férjének halála az üzemi baleset folytán állt be, hogy tehát a biztosított halálának közvetve vagy közvetlenül az üzemi baleset legyen az oka. Jelen esetben erről szó sem lehet, mert sérült F. Z. a szakértők véleménye szerint csak bal vállpercén szenvedett izomszakítás fiamodást, mely nem lehetett oka a tüdővésznek, amely a halált idézte elő. Miután F. Z. halála, amint az orvosi szakértő vélelmezte, csak a jelen volt aggsági állapotok következménye volt, a mely a komplikált tüdőbetegedésnek kedvezett ez a megbetegedés azonban semmi esetre nem vezethető vissza a balesetre, nem lehet itt szó egy üzemi baleset által közvetve vagy közvetlenül előidézett halálról.

A szerkesztésért felelős: **KIS ADOLF.** — Főmunkatárs: **Dr. SASVÁRI JÓZSEF.**

HIRDETÉSEK.

Részletfizetésre

is szállítunk

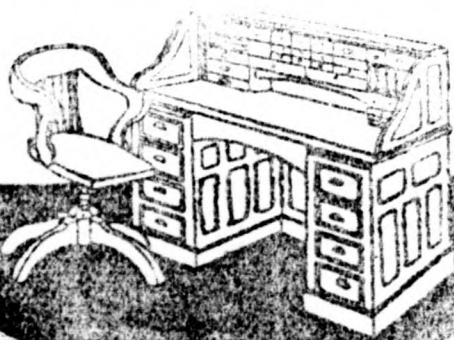
modern amerikai irodai-, írószoba-

és könyvtár-berendezéseket

Glogowski és Társa cs. és ktr. udv. szállító

Budapest, VI. ker., Andrásy-út 12.

Képes
árjegyzék

Ingyen
de berendezés.

Trencsénteplicz

Dr. KOVÁCS ÁRMIN a Munkásotthon tulajdonosa

KÉNES ISZAPFÜRDŐ

izom, ízületi gyulladás, csúz, köszvény, balesetek utáni töréseknél.

HIDEG VÍZGYÓGYINTÉZET

ideggyengeség stb. stb. eseteiben.

Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság.

Igazgatóság: Budapest, V., Mária Valéria utca 11. sz.

Az 1895. évben az 1894. évi XXXVI. t.-c. alapján 20,000.000 korona tőkével alakult.

A társaság rendes személyszállító járatokat tart fenn:

- a **Dunán:** Budapest—Visegrád—Nagymaros—Dömös, Baja—Apatin, Vukovár—Újvidék és Zimony—Belgrád—Orsova—Galac között;
- a **Tiszán:** Szolnok—Csongrád és Csongrád—Szeged között.
- a **Száván:** Bosnarácsa—Mitrovica—Sabác és Klenák—Sabác között.

Rendes teherszállító járatok:

- a **Dunán:** Regensburg—Passau—Linz—Wien—Budapest—Zimony—Belgrád—Orsova és Galac között;
 - a **Tiszán és Bégán:** Titel—Szeged, illetve Nagybecskerek között;
- Teljes hajórakományok szállítása a Dunán, Regensburg és Sulina közt, továbbá a Tiszán, Száván, Dráván, valamint a Béga-, Ferenc-, Ferenc József és a Borcea-csatornában, ezenkívül idegen hajók vontatását is elvállalja.

A társaság személyhajóin kellemes kirándulásokat lehet tenni:

1. Budapest gyönyörű hegyvidékére, a fővárostól alig néhány órányira fekvő Visegrádra és környékére. (Budapest—Visegrád—Dömösi vonal. (E vonalon naponként több hajó közlekedik. (Június 16-tól szeptember 15-ig naponként négy járat.) Indulás a pesti oldalon az Eötvös-téri kikötőből, a bődai oldalon a Pálffy-téri kikötőből.
2. A természeti szépségekben gazdag Aldunára a Vaskapu—Kazánszoros vidékére, mely Európának egyik legnagyobb, legfenségesebb víziútja (Zimony—Belgrád—Báziás—Orsovai vonal). Hetenkint három járat, és pedig lefelé: Zimony—Belgrádból, illetve Báziásról—Orsovára minden vasárnap, kedd és pénteken; felfelé Orsováról Báziásra, illetve Belgrád—Zimonyba minden hétfő, csütörtök és szombaton. Zimonyig, Báziásig, vagy Orsováig előtte való napon vasutal történik az utazás. A Zimonyból lefelé avagy Orsováról felfelé menő utasok a megelőző éjszakát a hajón tölthetik. A gőzösökön előzetesen is lefoglalható kabinok, női termek, hálótermek, dohányzó, kitűnő hajóvendéglő stb. állanak rendelkezésre.

»A Duna» című hajózási kalauz a társaság igazgatóságánál díjmentesen kapható.

ANDOR és FUTTAKY

Villamos világítási-, erőátviteli-, lift-,
telefon- és viilámhárítóberendezések

CSILLÁRKÜLÖNLEGESSÉGEK
nagy raktára

Budapest VI., Király-utca 18.
Telefon 52-99.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Tauril központi elárusítási iroda:
Budapest, VI., Gyár-utca 26. sz.

Aki igazán SZALÁMIT akar venni,
jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar
szalámi a legtisztább kezelés mellett első
rendű sertéshusból készül. Csak az a va-
lódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólom-
pecséttel van el- látható, a mire
látva, melyen a úgy a rudakban,
gyár védjegye mint a felvágott
állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Armin Flai szalamigyár, Budapest.

KOVALD FEST, TISZTIT.

GYÁR és FÜZLET: VII. SZÖVETSÉG-U. 35-37.

BUDAPEST.

Gyűjtőtelepek Képviseletek a
a székesfőváros minden részén. || vidék legtöbb
városában.

TELEFON 58-45 és 128-13.

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókura hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT: 1. Szív és véredények bajai-
nál, arteriosclerosisánál, asthmánál és agy-
vérterlődnél unicum és specifikum. 2.
Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál.
3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmak-
nál (húgycső, húgycsőtakar, vesefőveny, vese- és
húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Pros-
tatabajoknál, méhbajoknál, köszvényél,
(húgsavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgy-
árnál. 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó.
ELŐNYEI: 1. A vizeletet enyhén és biztosan fo-
kozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitricum,
magnesium sulfuricum és calciumchlorid tar-
talmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb te-
vékenységre serkenti. 3. Az étvágyat meg-
elősegíti. 4. Kevés szénsavat tartalmaz.

Elszakíthatatlan

munkásöltöny

Orvosi boncköpeny
Orvosi rendelő kabát
Gyógyszerészköpeny
Vegyeszköpeny

GUTMANN J. és TSA

Budapest, Rákóczi-út 13.

Minta és árjegyzék ingyen és bérmentve.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ SÓSFÜRDŐ

Budapest—Kelenföld

Villamos közlekedés. A mai kor igényeinek megfelelőleg berendezve: gőzfűtés, villany-
világítás. Gyógyjavallatok: általános gyengeség, idegszabák, izom- és ízületi csúsz, köszvény,
székrekedés, aranyér, alhasi vérbőség, máj- és epeutak megbetegedése, főleg női bajoknál,
minők: tisztulási rendellenességek, hüvely- és méhgyulladás, idült méhlob, húgyutak megbetegedé-
seinél, úgyszintén medencebeli lobok után visszamaradt izzadmányok, sterilitásnál. Ivókura,
forrólégtürodök, vibrációs massage. — Állandó orvosi felügyelet. — Prospektust ingyen és bér-
mentve küld a fürdőigazgatóság.

A legideálisabb és legjobb hashajtó a természetes budai **KIRÁLY keserűvíz**. Az elrontott gyomrot pár óra alatt
rendbe hozza. Kapható minden gyógy-
tárban, drogueriában és jobb fűszerkereskedésben. Nagyban szétküldést a forráskezelőség
eszközöl. Az Erzsébet királyné sósfürdő és keserűvízforrások igazgatósága, Budapest.

Marta-Automobilok

A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár:
**MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RESZVÉNY TÁRSASÁG, ARAD.**

Vezérképviselőt:
Royal-Garage.
BUDAPEST, IX., Páva-u. 10-12.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszerszám- és vil-
lanygép-gyártók. BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

A budapesti és számos vidéki
kerületi munkásbiztosító pénztár
és betegsegélyező egyletek szer-
ződéses szállítói ajánlják saját
készítményű sérvekötő, haskötő,
orthopädia-gépeiket; műlábak,
műkezek, lábgépek, mellfűzők
és összes egyéb betegápolási
gyártmányait és orvosi mű-
szereiket, valamint rendelő-inté-
zeteknek szükséges vasbutor és
egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és
vasöntő részvénytársulat. BUDA-
PEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GEPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

FANGÓ

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battagliai vulkanikus radio-
activ iszappal való *részle-
ges göngyölés*. Csúsz, kösz-
vény, idegzsábák, sebészeti
utóbántalmak és izzadmá-
nyok (hasüri) eseteiben gyors
és radikális eredmény. □

Ajánlják orvosaink
□ legkiválóbbjai. □

1909-ik évben 32.000 kezelés.

*Munkásbiztosító pénztárak
figyelmébe ajánlja az Orszá-
gos Pénztár 1909. okt. 28-án
megjelent 38.457. sz. körirata.*

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSŐ DR

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER :: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::

Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószer-szállítója többek között
a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Minisz-
teriumnak, az Országos Munkásbeteg-
segélyező és Balesetbiztosító Pénztárnak, a
Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztár-
nak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirtda
Vezérigazgatóság és az ország területén levő
összes hivatalainak, a Magy. Kir. Állam-
vasutak Igazgatósága és összes üzletveze-
tőségeinek, igen sok egyéb közhivatal és köz-
lekedési vállalatnak, pénzügyintézeteknek és magán
cégeknek.

Continental Pneumatik

legjobb gyártmány kerékpárok, hín-
tők és automobilonok kerekei részére.

**ÖSTERREICHISCH-
AMERIKANISCHE
GUMMIFABR. A.-G.**
WIEN, XIII., BREITENSEE.

Raktár Budapestén:
DÉRY GYULÁNAL,
VI. ker., Révay-utca 6. szám.

ALAPITTATOTT 1856. ■ TELEFON 958.

FISCHER PÉTER ÉS TÁRSA
RÉSZV.-TÁRS. BUDAPEST.

Főüzlet és gyár:

IV., Kossuth Lajos-utca 6.

Ajánlják saját készítményű orvosi mű-
szer, sérvkötő, haskötő, müláb, műkar,
támogató és a betegápoláshoz szük-
ségeket összes gyártmányaikat. □
Előnyös árak. Pontos kiszolgálás.

Árjegyzék kívánatra ingyen.

„TUBERIN“

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek
elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyer-
mekek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal.
sulfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2.50 kor. — Egyleteknek 1.60 kor.

Főraktár:

SZENT HERMINA GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, VII. KERÜLET THOKOLY-UT 28. SZÁM.

Modern transmissiók

sajtolt acéllemezből

200%-kal erősebb

és
50%-kal könnyebb
mint az öntöttvas transmissiók.

Tartós, könnyű, olcsó, állandóan
raktáron

Kell Jenő Budapest
VI., Gyár-utca 26.

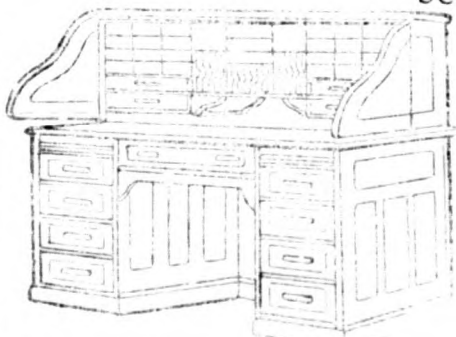
**Dr. PAJOR-
szanatorium és
vízgyógyintézet**

**BUDAPEST,
VAS-UTCA 17. SZ.**

A POSTYÉNI ISZAP
FŐRAKTÁRA.

REDŐNYÖS

és lapos íróasztalok. Íratszekrények.
Kártyanyilvántartás. Teljes intézeti
berendezések.

Elsőrendű minőség!

Szolid árak!

Hirsch és Társa

**Budapest,
V., Alkotmány-utca 19.**

„REGNA“ a jelenkor

legtökéle-
tebb írógépe. Országszerte díjmentes
bemutatás — Pénz-, könyv- és okmány-
szekrények.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

Dr. HLAVÁCS KORNÉL: Iparfelügyelőink tevékenysége az 1911. évben ...	541
Dr. HARTMANN KONRÁD: A munkásvédelem a Németbirodalomban...	545
A budapesti pénztár alkoholbetegek gondozója ...	549
A kőfaragóipar baleset- és egészségügyi viszonyai ...	553
Dr. TIMÁR MIKLÓS: A védelmezett törvényes gyermekek kártalanítási igénye ...	560
A MUNKÁSBIZTOSÍTÁSI TÖRVÉNY REFORMJA. Dr. Mentsik Ferenc, Farkas Elek, Dr. Vályi Sándor ...	570

SZEMLE:

<i>Szociális egészségügy</i> ...	549
Az automobilsport hatása a légzőszervekre. — Sportbeli megerőltetés és szív működés. — Az ifjúság testi nevelése, — Táplálkozáshiány mint visszaesés előidézője ólomkólikánál. — A nemi betegségek leküzdésére alakult németországi egyesület. — Iskolaorvosi ankét. — Az ijedség lelki hatása. — Balesetek az orosz bányáiparban. Iparhygiénikus intézet Frankfurtban. — A Rio de Janeiro-i egészségügyi múzeum. — A szegényügy és az alkoholizmus. — Az ifjúság védelme az alkohol ellen.	
<i>Munkásvédelem</i> ...	553
Építőmunkásvédelmi kongresszus Leipzigban. — A női- és gyermekmunka törvényes szabályozása a kulturállamokban. — A törvényes munkásvédelem amerikai egyesülete. — Szociális törvényhozás Kanadában. — Az iparfelügyelet Poroszországban 1912-ben. — A bajor királyi iparfelügyelőségek felvételei a festőiparról. — A gyári felügyelőnök intézménye Oroszországban. — Az ólommérgezés leküzdéséről a kerámiái iparban. — Balesetvédelem szempontjából fontos intézkedés. — Az üveghuták kemenceinél foglalkoztatott munkások lehűtése. — A hajtósíjak felrakása. — Az első segély.	
<i>Munkásbiztosítás</i> ...	560
A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete, — A m. kir. földművelésügyi miniszter 1913. évi július hó 3-án kelt 6.900/1913. ein. számú rendelete. — A munkásügyi bizottság jelentése. — Gyáriparosok a munkásbiztosításról. — Az 1907. évi XIX. t.-c. 202. §-a alapján. — Az 1907. évi XIX. t.-c. és az általános magánjog. Az Országos Pénztár júniusi igazgatósági ülése. — Színészek biztosítása. — Tüdőbetegek szanatóriumba utalása. — Vasárnapi krónika egy kedélyes nyomtatványról. — Hátralékosok intése. — A Munkásbiztosító Pénztári Alkalmazottak Egyesülete az Állami Hivatal másodelnökénél. — A bányászok balesetbiztosítása az osztrák munkaügyi tanácsban. — Az alsó-ausztriai munkás balesetbiztosító intézet. — A salzburgi balesetbiztosító intézet díjleszállítása. — A német munkásbiztosításról. — A baleset fogalma. — Funkcionáriusok napidíjai a németországi alkalmazott biztosításnál. — Előadások a szociális közigazgatásról. — Az angol állami betegsegélyezési biztosítás reformja. — Tuberkulózis gyógyhelyek és betegbiztosítás Angolországban. — Biztosítás ipari mérgezések esetére. — Gyermeknevelési járadék.	
MUNKÁSÜGYI BIBLIOGRAFIA 1913-BÓL ...	584
JOGGYAKORLAT ...	586
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. szám.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.91

Császárfürdő Budapesten.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvizű radio-aktiv gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúszos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségénél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH“

a modern építkezésnek *építőköve*, mellyel nemcsak *gyorsan és olcsón*, de az *egészségügyi követelmények*nek legmegfelelőbbben lehet építkezni.

Az „AEROLITH“.

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH“

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 1.

Kábelgyár R.-T. Pozsony

*****Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. **Kábelgyár:** Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. **Gummi-gyár:** Elektrotechnikai gumi-anyag. **Gummongyár:** Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására. Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzőkeinket.

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolfi-tér 5. sz.